

T.C.

BURDUR MEHMET AKİF ERSOY ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

MUHASEBE VE FİNANSAL YÖNETİM ANABİLİM DALI

**TÜRKİYE'DE LİSANS DÜZEYİNDE VERİLEN MUHASEBE
EĞİTİMİNİN IES 2 ÖĞRENİM ÇIKTILARINI KARŞILAMA
DÜZEYİ: BİR ARAŞTIRMA**

Hatice TALAYMAN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN: Dr.Öğr.Üyesi Hakkı KIYMIK

BURDUR – 2019

T.C.
BURDURMEHMET AKİF ERSOY ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MUHASEBE VE FİNANSAL YÖNETİM ANABİLİM DALI

**TÜRKİYE'DE LİSANS DÜZEYİNDE VERİLEN MUHASEBE
EĞİTİMİNİN İES 2 ÖĞRENİM ÇIKTILARINI KARŞILAMA
DÜZEYİ: BİR ARAŞTIRMA**

Hatice TALAYMAN
YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN: Dr.Öğr.Üyesi Hakkı KIYMIK
JÜRİ ÜYESİ: Dr. Öğr. Üyesi Ferhat BİTLİSLİ
JÜRİ ÜYESİ: Dr. Öğr. Üyesi Sonay Zeki AYDIN

BURDUR – 2019

**MAKÜ SOSYAL BİLİMLER
ENSTİTÜSÜ**

YÜKSEK LİSANS JÜRİ ONAY FORMU

M.A.K.Ü Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun tarih ve sayılı kararıyla oluşturulan jüri tarafından 26/09/2019 tarihinde tez savunma sınavı yapılan Hatice TALAYMAN'ın Türkiye'de Lisans Düzeyinde Verilen Muhasebe Eğitiminin IES 2 Öğrenim Çıktılarını Karşılama Düzeyi: Bir Araştırma konulu tez çalışması Muhasebe ve Finansal Yönetim Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS tezi olarak kabul edilmiştir.

JÜRİ

ÜYE

(TEZ DANIŞMANI) : Dr. Öğretim Üyesi HAKKI KIYMIK

ÜYE

: Dr. Öğretim Üyesi FERHAT BİTLİSLİ

ÜYE

: Dr. Öğretim Üyesi SONAY ZEKİ AYDIN

ONAY

M.A.K.Ü Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun/...../..... tarih ve/..... sayılı kararı.

İMZA/MÜHÜR

T.C.
BURDUR MEHMET AKİF ERSOY ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ETİK BEYAN

Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğine göre hazırlamış olduğum Türkiye’de Lisans Düzeyinde Verilen Muhasebe Eğitiminin IES 2 Öğrenim Çıktılarını Karşılama Düzeyi: Bir Araştırma adlı tezin hazırlanması sürecinde akademik etik ilkeleri ihlal etmediğimi taahhüt eder, tezimin kağıt ve elektronik kopyalarının Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım.

Sosyal Bilimler Enstitüsü Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

- Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.
- Tezim sadece Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi yerleşkelerinde erişime açılabilir.
- Tezimin 3 yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.

Hatice TALAYMAN

Tarih ve İmza

TEŞEKKÜR

Yüksek Lisans tezimin hazırlanması sırasında her türlü konuda bana yardımcı olan ve çalışmalarımaya büyük katkısı olan değerli danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Hakkı KIYMIK'a ve çalışmalarım aşamasında benden desteklerini hiç esirgemeyen, bütün zorluklarımda hep arkamda olan sevgili annem Selma TALAYMAN'a, sevgili babam İsmail TALAYMAN'a ve sevgili ağabeylerim Osman TALAYMAN ve Mustafa TALAYMAN'a teşekkürü bir borç bilirim.

(TALAYMAN, Hatice, *Türkiye’de Lisans Düzeyinde Verilen Muhasebe Eğitiminin IES 2 Öğrenim Çıktılarını Karşılama Düzeyi: Bir Araştırma, Yüksek Lisans Tezi, Burdur, 2019*)

ÖZET

Muhasebe alanında ihtiyaç duyulan ve gerçekleştirilmeye çalışılan standartlaştırma faaliyetlerine, muhasebe eğitimi alanında da ihtiyaç duyulmuştur. Muhasebe eğitimi için Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulunca, Uluslararası Muhasebe Eğitim Standartları oluşturulmuştur. Uluslararası Muhasebe Eğitim Standartları Kurulu, Uluslararası Muhasebeciler Federasyonu(IFAC)’na bağlıdır.

Bu çalışmada, Türkiye’de verilen muhasebe eğitiminin IES 2 öğrenim çıktılarını karşılama düzeyinin araştırılması amaçlanmıştır. Türkiye’de bulunan devlet üniversiteleri, vakıf üniversiteleri ve yüksekokulların ders müfredatları incelenerek, Uluslararası Eğitim Standartları- IES 2’deki öğrenim çıktılarıyla ilgili durumu araştırılmış ve hem devlet üniversitelerinin hem de vakıf üniversitelerinin, IES 2 öğrenim çıktılarını karşılama düzeylerinde farklılıklar olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: *Muhasebe, Muhasebe Eğitimi, Uluslararası Muhasebe Eğitim Standartları*

(TALAYMAN Hatice, IES 2 Level of Accounting Education Provided at Undergraduate Level in Turkey: A Research, With A Thesis, Burdur, 2019)

ABSTRACT

The standardization activities needed and attempted to be realized in the field of accounting were also needed in the field of accounting education. The International Accounting Standards Board for accounting education has established international accounting training standards. The International Accounting Training Standards Board is affiliated to the International Federation of Accountants (IFAC).

In this study, it is aimed to investigate the level of accounting education provided in Turkey to meet IES 2 learning outcomes. In Turkey, state universities, private universities and junior colleges will examine the curriculum of International Education Standards - IES 2 and IES both state universities and private universities researched the state of learning outcome 2, it was inferred that there are differences in learning outcome levels.

Keywords: *Accounting, Accounting Education, International Accounting Education Standards.*

İÇİNDEKİLER

ETİK BEYAN	ii
TEŞEKKÜR	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	vi
KISALTMALAR	x
TABLolar	xii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1.Mesleki Eğitim	3
1.1.1.Mesleki Eğitimin Önemi.....	3
1.1.2. Mesleki Eğitimin Nitelikleri	4
1.1.3. Meslek Etiği.....	5
1.2. Muhasebe Mesleği.....	6
1.2.1. Meslek Mensubu.....	7
1.2.2. Meslek Mensuplarının Etiksel Özellikleri	8
1.2.3.Serbest Muhasebeci Mali Müşavir ve Yeminli Mali Müşavir Olabilmenin Özel Şartları	8
1.2.4.Muhasebe Mesleğinde Mesleki Eğitimi Etkileyen Faktörler	10
1.2.5. Muhasebe Mesleğinin Özellikleri	11
1.2.6. Muhasebe Mesleğinin Önemi	12
1.3. Muhasebe Eğitimi.....	13
1.3.1.Muhasebe Eğitiminin Önemi ve Amacı.....	14

İKİNCİ BÖLÜM

ULUSLARARASI MUHASEBE STANDARTLARI

2.1.Uluslararası Muhasebe Eğitim Standartlarının Oluşumu	17
2.2.Uluslararası Muhasebe Eğitim Standartlarının Amacı ve Önemi	17
2.3. IES 1, Muhasebe Eğitimine Giriş Şartları	20
2.4. IES 2, Muhasebe Eğitim Programlarının İçeriği	21
2.4.1.Finansal Muhasebe ve Raporlama	22
2.4.2.Yönetim Muhasebesi	22
2.4.3.Finans ve Finansal Yönetim	23
2.4.4.Vergilendirme	23
2.4.5.Denetim ve Güvence.....	24
2.4.6.Yönetim, Risk Yönetimi ve İç Kontrol.....	24
2.4.7.İş Hukuku ve Yönetmelikleri.....	25
2.4.8.Bilgi Teknolojisi	25
2.4.9.İş ve Organizasyon Ortamı	25
2.4.10.Ekonomi.....	26
2.4.11.İş Stratejisi ve Yönetimi	26
2.4.12.IES 2 İlk Mesleki Gelişim –Teknik Yetkinlik.....	27
2.5. IES 3, Mesleki Beceriler ve Genel Eğitim	29
2.6. IES 4, Mesleki Değerler, Etik ve Tutum	30
2.7. IES 5, Uygulama Deneyimi.....	32
2.8. IES 6, Mesleki Yeterlilik ve Yetkinlik	33
2.9. IES 7, Sürekli Mesleki Gelişim.....	35
2.10. IES 8, Denetim Mesleğinde Yetkinlik Şartları.....	36

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

LİSANS DÜZEYİNDE MUHASEBE EĞİTİMİNİN IES 2 ÖĞRENİM ÇIKTILARINI KARŞILAMA DÜZEYİ

3.1.Literatür Taraması	39
3.2.Araştırmanın Amacı ve Önemi.....	37
3.3.Araştırmanın Kapsamı.....	37
3.4.Araştırmanın Yöntemi.....	39
3.5.Araştırmanın Bulguları.....	45
3.5.1. Finansal Muhasebe ve Raporlama Ders Grubunda Yer Alan Derslerin IES 2'yi Karşılama Düzeyi.....	45
3.5.2.Yönetim Muhasebesi ve Kontrol Grubunda Yer Alan Derslerin IES 2'yi Karşılama Düzeyi	49
3.5.3. Finans ve Finansal Yönetim Ders Grubunda Yer Alan Derslerin IES 2'yi Karşılama Düzeyi	51
3.5.4.Vergilendirme Ders Grubunda Yer Alan Derslerin IES 2'yi Karşılama Düzeyi	53
3.5.5. Denetim ve Güvence Grubunda Yer Alan Derslerin IES 2'yi Karşılama Düzeyi.....	55
3.5.6.Yönetim, Risk Yönetimi ve İç Kontrol Grubunda Yer Alan Derslerin IES 2'yi Karşılama Düzeyi	57
3.5.7.İş ve Ticaret Hukuku Grubunda Yer Alan Derslerin IES 2'yi Karşılama Düzeyi.....	59
3.5.8.Bilgi Teknolojileri Grubunda Yer Alan Derslerin IES 2'yi Karşılama Düzeyi	62
3.5.9.İş ve Organizasyon Ortamı Grubunda Yer Alan Derslerin IES 2'yi Karşılama Düzeyi.....	64

3.5.10.Ekonomi Ders Grubunda Yer Alan Derslerin IES 2'yi Karşılama Düzeyi ..67	
3.5.11.İş Stratejisi ve Yönetimi Ders Grubunda Yer Alan Derslerin IES 2'yi Karşılama Düzeyi ..69	
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	73
KAYNAKÇA	79
EKLER.....	86
ÖZGEÇMİŞ.....	89

KISALTMALAR

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AICPA	: Amerikan Yetkili Kamu Muhasebecileri Enstitüsü
E-devlet	: Elektronik Devlet
ETÜ	: Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi
FMV	: Fevziye Mektepleri Vakfı
IAESB	: Uluslararası Muhasebe Eğitim Standartları
IASC	: Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu
IFAC	: Uluslararası Muhasebeciler Federasyonu
IES	: Uluslararası Eğitim Standartları
İPD	: İlk Mesleki Gelişim
İİBF	: İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
KGK	: Kamu Gözetimi Kurumu
KOBİ	: Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler
KTO	: Karatay Ticaret Odası
Md	: Madde
Ort.	: Ortalama
SM	: Serbest Muhasebeci
SMMM	: Serbest Muhasebeci Mali Müşavir
SPK	: Sermaye Piyasası Kanunu
T.C.	: Türkiye Cumhuriyeti
TESMER	: Temel Eğitim ve Staj Merkezi
TFRS	: Türkiye Finansal Raporlama Standartları
TMS	: Türkiye Muhasebe Standartları
TOBB	: Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği

TTK : Türk Ticaret Kanunu

TÜRMOB : Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği

UFRS : Uluslararası Finansal Raporlama Standartları

UMES : Uluslararası Muhasebe Eğitim Standartları

UMS : Uluslararası Muhasebe Standartları

YMM : Yeminli Mali Müşavir

YÖK : Yüksek Öğretim Kurulu

TABLOLAR

Tablo 1: Araştırmaya Dahil Edilen Fakülte ve Yüksekokulların Dağılımı.....	38
Tablo 2: Fakülte ve Yüksekokullarda Finansal Muhasebe ve Raporlama Ders Grubunun IES 2'ye Uyumunun İncelenmesi.....	45
Tablo 3: Finansal Muhasebe ve Raporlama Ders Gruplarında Yer Alan Derslerin IES 2'ye Uyumunun İncelenmesi.....	46
Tablo 4: Fakülte ve Yüksekokullarda Yönetim Muhasebesi ve Kontrol Ders Grubunun IES 2'ye Uyumunun İncelenmesi.....	49
Tablo 5: Yönetim Muhasebesi ve Kontrol Ders Gruplarında Yer Alan Derslerin IES 2'ye Uyumunun İncelenmesi.....	50
Tablo 6: Fakülte ve Yüksekokullarda Finans ve Finansal Yönetim Ders Grubunun IES 2'ye Uyumunun İncelenmesi.....	51
Tablo 7: Finans ve Finansal Yönetim Ders Grubunda Yer Alan Derslerin IES 2'ye Uyumunun İncelenmesi.....	52
Tablo 8: Fakülte ve Yüksekokullarda Vergilendirme Ders Grubunun IES 2'ye Uyumunun İncelenmesi.....	54
Tablo 9: Vergilendirme Ders Grubunda Yer Alan Derslerin IES 2'ye Uyumunun İncelenmesi.....	54
Tablo 10: Fakülte ve Yüksekokullarda Denetim ve Güvence Ders Grubunun IES 2'ye Uyumunun İncelenmesi.....	55
Tablo 11: Denetim ve Güvence Ders Grubunda Yer Alan Derslerin IES 2'ye Uyumunun İncelenmesi.....	56
Tablo 12: Fakülte ve Yüksekokullarda Yönetim, Risk Yönetimi ve İç Kontrol Ders Grubunun IES 2'ye Uyumunun İncelenmesi.....	57
Tablo 13: Yönetim, Risk Yönetim ve İç Kontrol Ders Grubunda Yer Alan Derslerin IES 2'ye Uyumunun İncelenmesi.....	58
Tablo 14: Fakülte ve Yüksekokullarda İş ve Ticaret Hukuku Ders Grubunun IES 2'ye Uyumunun İncelenmesi.....	59

Tablo 15: İş ve Ticaret Hukuku Ders Grubunda Yer Alan Derslerin IES 2'ye Uyumunun İncelenmesi.....	60
Tablo 16: Fakülte ve Yüksekokullarda Bilgi Teknolojileri Ders Grubunun IES 2'ye Uyumunun İncelenmesi.....	62
Tablo 17: Bilgi Teknolojileri Ders Grubunda Yer Alan Derslerin IES 2'ye Uyumunun İncelenmesi.....	63
Tablo 18: Fakülte ve Yüksekokullarda İş ve Organizasyon Ortamı Ders Grubunun IES 2'ye Uyumunun İncelenmesi.....	64
Tablo 19: İş ve Organizasyon Ortamı Ders Grubunda Yer Alan Derslerin IES 2'ye Uyumunun İncelenmesi.....	65
Tablo 20: Fakülte ve Yüksekokullarda Ekonomi Ders Grubunun IES 2'ye Uyumunun İncelenmesi.....	67
Tablo 21: Ekonomi Ders Grubunda Yer Alan Derslerin IES 2'ye Uyumunun İncelenmesi.....	68
Tablo 22: Fakülte ve Yüksekokullarda İş Stratejisi ve Yönetimi Ders Grubunun IES 2'ye Uyumunun İncelenmesi.....	70
Tablo 23: İş Stratejisi ve Yönetimi Ders Grubunda Yer Alan Derslerin IES 2'ye Uyumunun İncelenmesi.....	71

GİRİŞ

Globalleşmenin bir sonucu olarak, sermayenin ve paranın dolaşım gücü ve buna paralel olarak çokuluslu şirketlerin sayısı artmaktadır. Çokuluslu şirketlerin sayılarındaki artış ve ülkelerin muhasebe sistemlerinin farklılaşması, finansal piyasalarda karmaşıklığa sebep olmaktadır. Yaşanılan olumsuzlukların giderilmesi amacıyla, muhasebe sistem ve uygulamalarının standartlaştırılmış ve anlaşılabilir olması gerekmektedir. Bu nedenle, ülkelerin muhasebe uygulamalarını ortak paydada toplama gereksinimi doğmuştur. Uluslararası piyasalarda anlaşılabilir ve karşılaştırma yapılabilir finansal tablolar, bilgi sağlama gereksiniminin giderilmesine olanak sağlamaktadır. Bu gereksinimi karşılamak, uluslararası muhasebe sistemleri arasındaki farklılıkları yok etmek ve gereken uyumu yakalayabilmek, finansal piyasalarda bulunan kişilerin, kurumların doğru kararlar alabilmelerini sağlamak için 1973 yılında Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu (International Accounting Standard Board-IASC) kurulmuştur (Sarı Özgün, 2018: 1).

Muhasebe standartları birçok ülkede kullanıldığından dolayı, muhasebecilerin küresel bir anlayışa sahip olması gerekmektedir. Muhasebecilerin küresel anlayışa sahip olabilmelerinde, muhasebe eğitimi çok büyük bir öneme sahiptir. Muhasebe eğitimi, uluslararası düzeyde bilgilerin doğru, tarafsız, güvenilir bir şekilde sunulması için gerekli olan bir faktördür. Muhasebe eğitiminin, bir mesleki eğitim olmasının yanında bireye, mesleğin gerektirdiği bilgi ve becerilerin kazandırılması beklenir. Bu bilgi ve beceriler de ders programlarıyla öğrencilere kazandırılır.

Muhasebe eğitimi konusunda, Uluslararası Muhasebeciler Federasyonu'na bağlı olan, Uluslararası Muhasebe Eğitim Standartları Kurulu tarafından Uluslararası Eğitim Standartları-IES oluşturulmuştur (Uyar, 2008: 79).

Muhasebe meslek mensubu olan adayların fakülte ya da yüksekokullarda muhasebe eğitimlerinin Uluslararası Eğitim Standartları'na uygun şekilde olması gerekmektedir.

Çalışmanın birinci bölümünde, meslek, muhasebe ve muhasebe eğitimiyle ilgili temel kavramlara yer verilmiştir. İkinci kısımda ise, Uluslararası Muhasebeciler Federasyonu tarafından hazırlanan Uluslararası Eğitim Standartları-IES ayrı ayrı açıklanmıştır. Üçüncü bölümde ise, Türkiye'de lisans düzeyinde muhasebe eğitimi veren

fakülte ve yüksekokulların ders müfredatları incelenerek, Uluslararası Muhasebe Eğitim Standartlarında yer alan öğrenim çıktılarının, Türkiye’de fakülte ve yüksekokullardaki durumu araştırılmıştır. Ayrıca verilen derslerin saatlerine ve ders sayılarına da ulaşılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

1.KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Çalışmanın bu bölümünde konuyla ilgili olarak temel kavramlara yer verilmiştir. Belli başlı kavramların amaçları ve önemine de değinilmiştir.

1.1.Mesleki Eğitim

Meslek, belli bir eğitim ile kazanılan sistemli bilgi ve becerilere dayalı, insanlara yararlı mal üretmek, hizmet üretmek ve karşılığında para kazanmak için yapılan kuralları belirlenmiş iş olarak tanımlanmaktadır (<http://www.tdk.gov.tr>).

Kişilerin, doğumundan ölümüne dek süregelen bir olgu olan eğitim ise, politik, toplumsal, kültürel ve bireysel boyutları aynı anda içinde bulundurmaktadır. Kişilerin, toplumun standartlarını, inançlarını ve yaşama yollarını kazanmasında etkisi olan bütün toplumsal süreçlerdir. Eğitim, daha önceden belirlenmiş esaslara göre insanların davranışlarında belirli gelişmeler ve değişmeler sağlamaya yarayan planlı bir etkileşimdir (Kolçak, 2012: 73).

Mesleki eğitim, kişisel ve sosyal bir hayat için, zorunlu olan belli bir meslek için gerekli olan bilgi, beceri ve pratik uygulama becerilerini kazandırarak kişiyi zihinsel, duygusal, bireysel, toplumsal ve iktisadi olarak dengeli olarak geliştirme sürecidir (Alkan, Doğan ve Sezgin, 2001: 4).Mesleki eğitim, zihinsel ve bedensel faktörlerin bir bütün olarak kullanılmasının yanında soyut ve somut bulgularla oluşturulan vakaların görsel bakımdan ön plana çıkarılmasıdır (Akbulut vd. 2014: 76).

Diğer bir deyişle, mesleki eğitim, kişiye meslek yaşamında belli bir meslek ile alakalı bilgi, beceri ve iş alışkanlıklarını kazanmalarını sağlayan ve kişilerin yeteneklerini farklı yönleriyle geliştiren eğitim türüdür (Özsoy, 2007: 68).

1.1.1.Mesleki Eğitimin Önemi

İnsan hayatında meslek ile eğitim önemli bir yere sahiptir. Geçmişten günümüze insanlık hayatının her döneminde, her ülkede meslek eğitimine yer verilmesi, bu ihtiyacın bir belirtisidir. Kişinin hayatında bireysel, toplumsal, ekonomik, kültürel, ulusal ihtiyaçların giderilmesinde mesleki ve teknik eğitim zorunlu olan bir eğitimidir. İnsanların sosyal etkinliklerde yer alma içgüdüleri veya insanların sosyal bir varlık olmaları, mesleki ve teknik eğitime önem verilmesinin nedenleri arasında

gösterilebilir.Sosyal başarı ve mülkiyet duygusu kazanma konusunda da mesleki ve teknik eğitim önem arz etmektedir (Özsoy, 2007:71).

Mesleki ve teknik eğitim almış olan kişilerin, kalifiye eleman olmaları ve bu kalifiye elemanların stratejik işgücü olarak belirtilmesi, yerinde bir tespittir. İş yaşamının karmaşık bir hal alması, iktisadi dinamiklerin çok fazla değişime uğraması sonucunda mesleki ve teknik bilgi donanımına sahip insan kaynağına ihtiyacın artması kaçınılmazdır. İhtiyaçlar belirlenerek potansiyel insan kaynağı eğitilip dönüştürülebilmesi için mesleki ve teknik eğitim büyük önem taşımaktadır (Yıldırım ve Çarıkçı, 2017: 401).

1.1.2. Mesleki Eğitimin Nitelikleri

Mesleki ve teknik eğitim, eğitim sisteminin içine dahil olduğundan beri, her gelişmede karşılaşılan başlıca sorun, bu eğitim şeklinin geleneksel okullarda hakim olan politikayla mı yoksa kendine has bir politikayla mı izleyeceği olmuştur. Bugünün meslek eğitimini karakterize eden nitelikleri şöyle sıralanabilir (Sezgin vd., 1980:11):

- Meslek eğitiminin temel teorisi alışkanlık psikolojisine dayanmakla birlikte yaparak öğrenme esas alınır.
- Meslek alanındaki değişimlere göre programlarını geliştirerek, değişen ortama kendisine uyumlaştırma özelliği, mesleki eğitimi teori ve uygulamasında temel ilkedir.
- Genellikle mesleki öğretim kurumları topluma dayalı ve iş hayatına yönelik okullardır.
- Meslek eğitiminde öğrenim – öğretim ortamı iş ortamının kendisi ya da tamamen benzeridir.
- Mesleki eğitimde öğretim içeriği teorisyenlerin bilgilerinden çok meslekteki yetişkin bireylerin bilgi, beceri ve faaliyetleri esas alınarak geliştirilir.
- Mesleki eğitimde ağırlık nokta, belli bir mesleki alanda istihdam ihtiyaçlarına göre hazırlanan eğitim programlarının uygulanmasıdır.
- Mesleki eğitim, kişiyi bir mesleğe hazırlamanın ötesinde, onun birden fazla yönlü gelişmesinde de etkili olan bir araçtır.

1.1.3. Meslek Etiği

Meslek etiği,yasalarla belirlenen kurallar haricinde, meslek olarak uyulması gerekenler konusunda görüş birliğine varılan, diğer taraftan bu kurallara uyulmaması sonucunda herhangi bir yasal yaptırımla karşılaşılmayan meslek ahlak kurallarıdır (Yıldırım, 2016: 9). Başka bir ifadeyle meslek etiği, mesleki davranışlarla alakalı olarak hangisinin doğru, hangisinin yanlış, hangisinin haklı, hangisinin haksız olduğu hakkında inançlara dayalı ilkeler ve kurallar bütünüdür. Meslek yaşamındaki davranışları yönlendiren, onlara rehberlik eden etik prensipler ve standartların toplamı mesleki etikdir. Belli bir meslek grubunun meslek üyelerinin bir takım kurallara uymaları konusunda zorlayan mesleki kurallar bütünüdür (Kutlu, 2011: 69).Meslek etiğinin temelinde hileden kaçma, doğru, dürüst olma, sözünde durma gibi tanımlamalar yer almaktadır(Daştan vd., 2015: 66).

Mesleki etik kurallarıyla profesyonelliğin gerekliliklerinin örtüştüğü öne sürülerek, meslek etiğinin şu 10 temel maddeye dayandırıldığı görülmektedir (Ayboğa, 2001: 32):

- Mesleki etik kişisel etiğe dayanır.
- Mesleki etik dürüstlüğe dayanır.
- Mesleki etik namus gerektirir.
- Mesleki etik doğruyu söylemeyi gerektirir.
- Mesleki etik güvenilir olmayı gerektirir.
- Mesleki etik bir iş planı gerektirir.
- İçsel ve dışsal uygulamayı gerektirir.
- Mesleki etik kar gerektirir.
- Mesleki etik değerlere sahip olmayı gerektirir.
- Mesleki etikte üst yönetimin tutumu önemlidir.

Meslek etiğine bağlılık oranı ne kadar yüksekse, o toplumdaki meslek mensuplarının saygınlıkları ve güvenleri bir o kadar fazla olacaktır. Mesleki etiğin uygulanması, tarafsızlığı, yeterliliği, kendini kontrol etmeyi, güvenilirliği, bağımsız kararların alınmasını sağlamaktadır (Okay, 2011: 19).

1.2. Muhasebe Mesleği

Muhasebe, işletmelerdeki mali nitelikteki işlemleri sistemli bir şekilde kaydeden, sınıflandıran, özetleyen, analiz eden, raporlayan bir sistemdir. Bu şekilde bilgi kullanıcılarına gerekli olan bilgiyi istenilen zamanda sunar. İşletmeler, ticaret işletmeleri, üretim işletmeleri ve hizmet üreten işletmeler olmak üzere bir sınıflandırma yapılabilir. Burada, bu üç işletmenin de ortak bir amacı vardır, kar elde etmek ve sürdürülebilir olmak. Bu yüzden de işletmeler bu amaçlarına ulaşabilmek için mal veya hizmet alırlar, satarlar veya üretirler (Kaygusuz vd., 2012: 3).

Muhasebe mesleğinde, bir uğraşın meslek olarak kabul edilebilmesi için gerekli olan niteliklere sahip olmak gerekir. Bu nitelikler şu şekildedir (Ayboğa, 2003: 330):

- Karmaşık ve gelişimi süreklilik arz eden bir bilgi yapısını içermesi,
- Uygulamada karşı karşıya kalınan sorunların çözümünde mesleki yargı kullanılması,
- Kamu faydasına hizmet edecek mesleki bir sorumluluk taşıması, meslek olarak kabul edilmesini sağlamaktadır.

Bu nitelikler göz önüne alındığında, muhasebenin, karmaşık ve sürekli olarak değişen bir yapıya sahip olduğu, uygulamadaki sorunları mesleki yargı yoluyla çözüme kavuşturduğu ve kamu yararına hizmet edecek mesleki sorumluluk taşıdığı ortadadır. Bundan dolayı da muhasebe, meslek olmanın bütün özelliklerini içinde bulundurmaktadır (Kutlu, 2008: 71).

Mesleğin yasal düzenlemelerinin yapılması, meslekle ilgili standartların oluşturulması, mesleki etik kurallarının belirlenmiş olması meslek mensuplarına güven oluşturulmasında önem arz etmektedir. İşte, tüm bu özellikleri kapsayan muhasebe mesleği, bir ülkenin ekonomik bütünlüğünü meydana getiren özel ve kamu sektörüne ait birimlerin hepsinin muhasebeyle ilgili işlemlerinin kurallara, yasalara, ilkelere, standartlara uygun, taraf tutmadan, doğru, dürüst, güvenilir bir biçimde meslek mensuplarının devamlı olarak edindikleri iş, uğraşdır (Yıldız, 2010: 157).

Sanayi toplumunun bilgi toplumuna dönüşmesi, birçok köklü değişim ve dönüşümü de beraberinde getirmiştir. Ekonominin içinde bulunan muhasebe mesleğinin, bu değişim dönüşümden etkilenmesi de kaçınılmazdır. Bilgi toplumu kendine has bir ekonomik gelişme dönemi oluşturmaktadır. Bu ekonomik değişimin

özelliklerinden en önemlisi globalleşmedir. Globalleşme, ekonomik hayatın uluslararası özellik kazanmasıdır. Bu da gösteriyor ki, dünyada muhasebe anlayışında birlik ve beraberlik hızlı bir şekilde gelişmektedir (Ayboğa, 2003: 330).

Bu hızlı değişim ile muhasebe mesleğinden doğan beklentiler artış göstermekte ve bundan da önemlisi, muhasebeden elde edilen bilgilerin güvenilir, tarafsız olan, anlamlı ve net bir bilgiye dönüşmesi, beklentilere olan ihtiyacı açıkça ifade etmektedir (Alkan, 2011: 76).Muhasebe mesleği, dünyanın globalleşmesi ve teknolojinin gelişmesinden dolayı önemini ve kapsamını artırmaktadır. Başka bir deyişle, böyle karmaşıklaşan bir yapı içinde muhasebe mesleğinden elde edilecek bilgilere olan ihtiyaç artmaktadır.

1.2.1. Meslek Mensubu

Muhasebe fonksiyonlarını yerine getiren, muhasebenin amacına ulaşmasını sağlayan kişiler meslek mensuplarıdır. Bu meslek mensuplarının bir takım şartları taşımaları gerekmektedir. Bu şartların bir tanesinin dahi karşılanamaması, meslek mensubu olmaya engeldir. 3568 sayılı yasanın 4. Maddesinde yer alan şartlar şu şekildedir:

- *T.C. vatandaşı olmak (yabancı serbest muhasebeci mali müşavirler hakkındaki hüküm saklıdır).*
- *Medeni hakları kullanma ehliyetine sahip olmak.*
- *Kamu haklarından mahrum olmamak*
- *Türk ceza kanununun 53. Maddesinde yer alan süreler geçmiş olsa dahi, kasten işlenen bir suçtan dolayı bir veya daha fazla süreyle hapis cezasına ya da affa uğramış olsa bile devletin güvenliğine karşı suçlar, milli savunmaya karşı suçlar, devlet sırlarına karşı suçlar ve casusluk, zimmet, irtikap, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, güveni kötüye kullanma, hileli iflas, ihaleye fesat karıştırma, edimin ifasına fesat karıştırma, suçtan kaynaklanan mal varlığı değerlerini aklama veya kaçakçılık suçlarından mahkum olmamak.*
- *Ceza veya disiplin soruşturması sonucunda memuriyetten çıkarılmış olmamak.*
- *Meslek şeref ve haysiyetine uymayan durumları bulunmamak (Yıldırım, 2016: 27).*

1.2.2. Meslek Mensuplarının Etiksel Özellikleri

Bütün meslek mensuplarının uymaları zorunlu olan bir takım etiksel özellikler vardır. Bu özellikleri şu şekilde sıralayabiliriz (Çetin ve Şahin Dağlı, 2014: 60):

- *Dürüstlük*: Her konuda adaletli davranmayı ve açık sözlü olmayı gerektirir. Bir konuda yanlış ya da yanıltıcı bilgilerin olduğu düşüncesine kapılan meslek mensubu kişiler, bu bilgilerle hazırlanan rapor veya sonuçları dikkate almamalıdır.
- *Tarafsızlık*: Meslek mensubu olan kişilerin, karar alırken gelebilecek baskılardan etkilenmemeleri ve yanlı davranmamaları gerekir. Meslek mensupları, tarafsız olmalarını negatif yönde etkileyecek bir takım durumla karşılaşabilirler. Ama meslek mensupları bu olumsuzluklardan kaçınmalıdır.
- *Mesleki Yeterlilik ve Özen*: Meslek unvanını kazanan kanunun belirttiği mesleki yeterliliği alan meslek mensupları, meslek unvanının gerektirdiği şekilde saygı ve güven çerçevesinde hareket etmek zorundadır (Arıkan, 2013: 565).
- *Gizlilik*: Meslek mensubu kişiler, çalışan elemanlar, danışmanlık alanında destek aldıkları birimler ve üçüncü kişilere karşı gizlilik ilkesinin gereklerini yapmalıdırlar.
- *Mesleki davranış*: Meslek mensuplarının içinde bulunulan yasa ve yönetmeliklere uyulması ve diğer taraftan mesleğin itibarını sarsacak davranışlardan kaçınmayı ifade eder (Yıldız, 2010: 163).

Bütün bu özellikler muhasebe mensuplarının taşınması gerekli olan temel niteliklerdir. Ama artık günümüz koşullarında globalleşmenin hızla artmasıyla ve bilgi teknolojilerindeki gelişmelerden dolayı, meslek mensuplarının başarıyı sürdürebilmek ve başarının devamlılığını sağlayabilmek için kendilerini geliştirmeleri gerekmektedir (Özyürek, 2012: 142).

1.2.3. Serbest Muhasebeci Mali Müşavir ve Yeminli Mali Müşavir Olabilmenin Özel Şartları

Serbest muhasebeci mali müşavir olabilmek için bir takım şartları sağlamak gerekmektedir. Bu şartların ilki, eğitimidir. Maliye, iktisat, hukuk, muhasebe, işletme, bankacılık, siyasal bilimler, kamu yönetimi dallarında eğitim veren fakülte ve yüksekokullardan mezun olmak ya da Yükseköğretim Kurumu tarafından

onaylanmış,yabancı yükseköğretim kurumlarından veya diğer öğretim kurumlarından lisans seviyesinde mezun olmakla birlikte yukarıda belirtilen bilim dallarından lisansüstü düzeyinde diploma almış olmak gerekmektedir.

Serbest Muhasebeci Mali Müşavir olabilmenin diğer koşulu, en az üç yıl staj yapmaktır. Staja başlayacak olan kişi, ilgili olan bölümlerden lisans seviyesinde mezun olmalı ve staja giriş sınavını, staj ara dönem değerlendirmeleri ve staj bitirme değerlendirmesini başarıyla geçmelidir. Staj yönetmeliğinin 7. Maddesine göre;

Serbest muhasebeci mali müşavirlik stajına başlamak için kanunun 5. Maddesindeki genel şartlar ile 5/A-a maddesindeki öğrenim şartlarını haiz, staja giriş sınavından en az 60 puan almış ve Birlik tarafından belirlenen staj giderlerini yatırmış olmak gerekir.

Staja giriş sınavında başarılı olanlar, sınav sonucunun açıklandığı tarihten sonraki staja başlama döneminden itibaren 3 yıl içerisinde staja başlayabilirler. Bu süre içerisinde staja başlamayanların sınav sonucu geçersiz sayılır ve dosyaları işlemden kaldırılır. 3568 sayılı yasanın 5/A-a maddesinde belirlenmiş alanlarda yüksek lisans eğitimi görenlerin, bu eğitimde geçen süreleri, yüksek lisans diplomasının teslim edilmesi şartıyla bir yıllık staj süresinden sayılır. Doktora yapmış olanlar ise, bu eğitimde geçen sürelerinin 18 ayı, doktora diplomasının verilmesi şartıyla staj süresinden sayılır.

Serbest Muhasebeci Mali Müşavir olabilmek için, serbest muhasebeci mali müşavirlik sınavını; Yeminli Mali Müşavir olabilmek için ise, yeminli mali müşavirlik sınavını kazanmış olmak gerekmektedir. 5786 sayılı kanunla getirilen yeni düzenlemeyle birlikte, Maliye Bakanlığının denetim yetkili elemanlarına, öğretim üyelerine ve öğretim görevlilerine, kamu bankaları müfettişlerine vb. tanınmış olan sınavsız SMMM olma imkanı kaldırılmıştır. Konuyla ilgili olarak TURMOB'un yayımladığı genelgede şu açıklama yapılmıştır. *Bazı meslek gruplarına Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik için tanınan muafiyet kaldırılmıştır. Ancak, 3568 sayılı yasaya eklenen Geçici 9. Madde ile 5786 sayılı yasanın yayımlandığı tarihte (26.07.2008) sınavsız Serbest Muhasebeci Mali Müşavir olma hakkı elde etmiş kişilerin bu hakkı korunmuştur.*

Kanunun 5. Maddesinin sonunda yer alan aşağıdaki düzenlemeye göre;

Kanunları uyarınca vergi inceleme yetkisini almış ve mesleki yeterlilik sınavında başarılı olduktan sonra yeminli mali müşavirlik sınavını vermiş olanlarda, serbest muhasebeci mali müşavirlik sınavını kazanmış olma şartı aranmaz.

Serbest Muhasebeci Mali Müşavir olabilmek için, serbest muhasebeci mali müşavirlik ruhsatını; Yeminli Mali Müşavir olabilmek için ise yeminli mali müşavirlik ruhsatını almış olmak gerekmektedir.

Yeminli mali müşavir olabilmek için, yukarıda belirtilen sınavı vermenin ve yeminli mali müşavirlik ruhsatını almanın yanında en az on yıl Serbest Mali Müşavirlik yapmış olma şartı aranmaktadır.

1.2.4.Muhasebe Mesleğinde Mesleki Eğitimi Etkileyen Faktörler

Muhasebe meslek eğitiminde meydana çıkan değişimleri etkileyen faktörler Amerikan Yetkili Kamu Muhasebecileri Enstitüsü(American Institute of Certified Public Accountants-AICPA) raporuna göre üç başlık altında toplanmıştır (Soylu, 2010: 63):

- **Teknolojik gelişmeler ve değişimler:** İnsan emeğinin iş hayatındaki önemini etkilemiştir. Bazı işler vardır ki insan gücüne ihtiyaç duyulmadan, teknolojik donanımlarla sağlanmaktadır. Teknolojik gelişmeler, muhasebe mesleğinin yanında birçok mesleği etkilemiştir. Muhasebe mesleği yıllarca kaydetme-sınıflandırma ve özetleme fonksiyonlarından meydana gelen bir meslek olarak görülmüştür. Muhasebe mesleğinde, defter tutma olarak belirtilen bu işlemler, muhasebecilerin fazlaca zamanını alıyordu fakat günümüzde bu işlemler, bilgisayarlar vasıtasıyla gerçekleştirilmektedir. Böylece de yıllardır göz ardı edilen muhasebenin analiz etme, raporlama ve yorumlama fonksiyonları ön plana çıkarılmıştır. E- devlet uygulamalarıyla da birçok işlem bilgisayarlarla yapılmaktadır.
- **Küreselleşme:** Küreselleşmeyle birlikte, ülkelerin ulusal sınırları belirsizleşerek bir ülkede yaşanan gelişme bütün dünyayı etkilemeye başlamıştır. Mesela, Amerika Birleşik Devletleri(ABD)'nde yaşanan Enron skandalı bütün dünyada yankı uyandırmış ve muhasebe mesleğinin tekrardan gözden geçirilmesine neden olmuştur. Küreselleşmenin etkisiyle birlikte teknolojik gelişmelerin de

lkeler arasında hızlı bir şekilde yayıldığı görülmektedir. Şirket birleŐmeleri de hızlı bir şekilde artış gösteren diğer olaydır.

- **Bilgi patlaması:** Bilgi patlamasıyla birlikte mesleklerin bazıları ortadan kalkarken, bazı mesleklerin de niteliğinde değişiklikler meydana gelmiştir. Günümüzde çok fazla bilgi edinmekten ziyade faydalı ve güvenilir bilgiye ulaşmak önem kazandığından mesleklerin niteliğini deđiŐirmiŐtir. Nitelikli olan muhasebeci, güvenilir ve doğru bilgi üreten birey Şeklinde tanımlanmaktadır. Muhasebecilerin üretmiŐ oldukları bilgi, özellikle de gelişmiş ülkelerde, yatırımcıların kararlarında etkili olduğu için önem kazanır. Muhasebe mesleğini etkileyen bu faktörler, meslek mensuplarının taşıması gerekli olan özellikleri ve gerçekleŐtirecekleri hizmetleri etkilemektedir.

1.2.5. Muhasebe Mesleğinin zellikleri

Muhasebe mesleği faaliyet sonuçlarıyla üretilen bilgilerin, farklı birçok sayıda kullanıcılara yönelik olması, mesleğin sosyal sorumluluğunun ne kadar önemli olduğunu göstermektedir. Bu sorumluluk öncelikle makro olarak devlet, mikro olarak ise tüm ticari işletmelerin sürekliliğinin sağlanması bakımından mesleğin önemini belirtmektedir (Alkan, 2011: 82). Böylesine büyük bir öneme sahip olan muhasebe mesleğinin özelliklerini Şu Şekilde sıralayabiliriz (Kutlu, 2011: 75-76):

- **Muhasebe mesleği karar verme aracıdır:** Ekonomilerin temel dinamiği olan işletmelerin verimli Şekilde alıŐmaları ve gelişmeleri, iyi bir Şekilde işleyen muhasebe ve denetim sistemine bağlıdır. İŐletmelerde bu görevi muhasebeciler yapmaktadır. Muhasebe mesleği, ekonomik ve finansal yapının iyi bir Şekilde iŐlenmesinde önemli bir görev üstlenmekte, işletmeler ve devlet bakımından her geçen gün daha da önemli bir meslek haline gelmektedir.
- **Muhasebe mesleği nitelikli bilgi gerektirir:** Muhasebe mesleği, kendi bünyesinde gereken bilgiler dışında hukuk, ekonomi, finans ve işletme gibi konularda da bilgili olmayı gerektirir (Ulukol, 1972: 219).
- **Muhasebe mesleği uzun bir tecrübe gerektirir:** Muhasebe mesleğinin tam olarak yerine getirilebilmesi için uzun bir süreyi kapsayan tecrübe gerektirir. Birçok bilim dalı gibi sadece teoriden oluŐmamaktadır.
- **Muhasebe mesleği sorumluluk gerektirir:** Muhasebenin ürettiği bilgiler, hem işletme içi hem de işletme dışı tarafları ilgilendirdiği için ve bu tarafların

içerisinde devlet de bulunduğu için bir anlamda da toplumu ilgilendirir. Bu da mutlak bir sorumluluk gerektirir.

- **Muhasebe mesleği sır saklamayı gerektirir:** Muhasebe meslek mensupları, işletmelerin çok önemli ve birçok noktada gizli kalması gerekli olan bilgilerine sahiptirler. Muhasebeci bu gizli bilgileri, yasal olarak bir zorunluluk olmadığı müddetçe kimseye söyleyemez ve kendisinin ya da başkalarının menfaatine kullanamaz. Bu yüzden de muhasebe mesleği bir bakımdan sır mesleğidir.
- **Muhasebe mesleği yorucudur:** Muhasebe mesleği hatayı kaldırmayan ve zihinsel enerji harcamayı gerektiren yorucu ve çabuk yıpratıcı bir meslektir.

1.2.6. Muhasebe Mesleğinin Önemi

Muhasebe mesleği, ekonomik gelişmelerin yaşanmasıyla birlikte devlet muhasebeciliğinden, özel sektör muhasebeciliğine kaymıştır. Muhasebe mesleği ekonomik, toplumsal ve teknoloji alanındaki gelişmelerle önem kazanmaya başlamış ve bugünkü toplum ve ticaret hayatı için de önemli bir yere gelmiştir (Soylu, 2010: 44).

Muhasebe mesleği, bugünkü küresel dünya ekonomisinde önemli bir seviyeye gelmiştir. Ekonomilerin gelişebilmesi sermaye piyasalarının gelişmesiyle paralellik göstermektedir. Güven, sermaye piyasalarının gelişmesinde önemli bir faktördür. Yatırımcılar ortaya koydukları sermayenin nereye gittiğini merak ederler ve bilgi sahibi olmak isterler. Bundan dolayıdır ki, yatırımcılar ve kredi kuruluşları herhangi bir karar vermeden önce şirketlerin bağımsız denetim raporlarını incelerler. İşletmelerin mali yapılarının gerçek dışı gösterilmesi, hem yatırımcıların para kaybetmelerine hem de muhasebe mesleğine, mali tablolara ve bağımsız denetim raporlarına olan güveni sarsarak piyasaların gelişmesine olumsuz etkide bulunacaktır (Azap, 2012: 39).

Muhasebe meslek mensupları tarafından yerine getirilen faaliyetlerin önemli sonuçlar meydana getirdiği söylenebilir. Devlet sisteminin işleyişi, gelir ve gider dengesi bakımından toplum tarafından finanse edilmektedir. Gelir dengesi genellikle toplanan vergilerle olmaktadır. Bu vergi hesaplarının yapılmasında ve tahsilinde, muhasebe mesleğini yapanlar rol üstlenmektedir. İyi işleyen bir devlet sistemi için bu bir referans olacaktır (Sayım ve Usman, 2016: 109).

Muhasebe mesleğinin geleceği, yeterli seviyede bilgi ve beceriye sahip olan muhasebe meslek adaylarının meslek eğitimini almaları ve aldıkları eğitim sonucunda

da temel olan nitelikleri kazanarak meslek mensuplarının arasına dahil olmalarına bağlıdır (Çarıkçı, 2017: 222).

1.3. Muhasebe Eğitimi

Muhasebe eğitimi, mesleki bir eğitim türü olup, bu eğitimde mesleğin gerektirdiği bilgi ve becerilerin öğrencilere kazandırılması hedeflenir. Öğrencilere eğitim verilirken temel etken olan ders içeriği, kredi sayısı ve müfredat planlamasının iyi bir şekilde tasarlanması gerekmektedir. Muhasebe eğitiminde edinilmesi gerekli olan bilimsel yeterliliğe ulaşabilmek amacıyla ulusal ve uluslararası düzenlemelere gereksinim duyulmaktadır. Bu düzenlemeler muhasebe meslek mensuplarında piyasanın beklentilerini etkilemektedir (Sarı Özgün, 2018: 24).

Diğer bir deyişle muhasebe eğitimi, işletmenin karar alma aşamasında faydalı bilgilerin toplanması, ölçülmesi, işlenmesi, doğruluğunun kontrol edilmesi, raporlar şeklinde özetlenmesi, raporlanan bilgilerin karar alırken kullanma konusunda da öğrencilere bilgi verilmesi ve becerilerinin geliştirilmesidir (Aysan, 1979: 254). Muhasebe eğitimi, işletmelerin muhasebe ile ilgili işlemlerini yürütebilmek için gerekli olan muhasebe bilgi ve tekniklerini kapsayan uygulamalara dayanır, yani zihinsel ve bedensel faktörlerin bir bütün olarak kullanılması ile birlikte somut ve soyut bulgularla meydana getirilen olgunun görsel açıdan ön plana çıkarılması faaliyeti, muhasebe eğitimini açıklamaktadır (Akbulut vd., 2014: 73).

Öğrencilere verilecek olan muhasebe eğitiminde bir modelin geliştirilmesi ve bu konuda da eğitimcilerin gereken bilgi, donanım ve sorumluluğa sahip olmaları gerekir. Bu modelin bilgisayar ortamında bir program aracılığıyla örnek işletmeler ya da vaka çalışmalarlarıyla takip edilmesi gerekmektedir. Bunun yanında muhasebe eğitimini etkileyen bir takım faktörler vardır ki onları şöyle sıralayabiliriz; ekonomik ve teknolojik gelişmeler, yönetim, öğretim elemanı, öğrenci faktörü. (Karasioğlu ve Duman, 2011: 165).

Dünyada kişisel, sosyal, iktisadi, teknolojik gelişim ve değişim, buna paralel olarak iş piyasasının beklentileri ve ihtiyaçlarında ve bununla ilişkili olarak da istihdam edilecek meslek elemanlarında bulunması gerekli olan yetkinliklerde de değişim oluşturmuştur. İş dünyasının muhasebe meslek mensuplarında aradıkları özellikler, muhasebe alanında eğitim veren kurumları yakından alakadar etmektedir. Yetkinliğe

dayalı eğitim, eğitim süresince sistematik olarak geliştirilmesi amaçlanan yetkinliklerin öğrencilere kazandırılması üzerine odaklanmaktadır (Yaşar, 2019: 86).

Gelişmiş ülkelerde ya da gelişmekte olan ülkelerde muhasebe eğitim sistemi, ülkenin içinde bulunduğu çevresel faktörler dikkate alınarak kendi ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde oluşturulmalıdır (Çürük ve Doğan, 2001: 27).

Ülkemizde muhasebe eğitimi, orta öğretim kurumlarında lise seviyesinde ve yükseköğretim kurumlarında önlisans, lisans, yüksek lisans ve doktora seviyesinde verilmektedir. Formel yapıda verilen eğitimle birlikte, birçok mesleki ve özel sektör kuruluşu muhasebe eğitimi vermektedir. Sürekli eğitim ve mesleğe hazırlık amacıyla yapılan bu eğitimler, seneler içinde çok önemli ve etkili bir düzeye gelmiştir. Özellikle de son senelerde mesleki kuruluşlarca verilen eğitim çok sayıda öğrenci ve yetişkine ulaşmıştır (Şengel, 2010: 81). Türkiye’de muhasebe eğitimi, üniversite öncesinde mesleki-teknik eğitim ve üniversite eğitimi, staj ve meslek içi eğitim, yaşam boyu eğitim olarak ele alınır. Kurumsal muhasebe eğitimi orta öğretim ve üniversite seviyesinde iki düzeyde verilmektedir. Ülkemizde muhasebe eğitimi genellikle üniversitelerin meslek yüksek okullarında, işletmecilik ve muhasebe bölümlerinde, iktisadi ve idari bilimler fakültelerindeki işletme bölümlerinde verilmektedir (Çürük ve Doğan, 2001: 29).

1.3.1. Muhasebe Eğitiminin Önemi ve Amacı

Muhasebe eğitiminde kaliteli, güvenilir bilgi sağlayacak bireylerin yetiştirilme sorumluluğu her geçen gün artmaktadır (Daştan, 2009: 144). Küreselleşme, ekonomik gelişmeler gibi nedenler, muhasebe standart ve uygulamalarında sürekli değişim ve gelişim meydana getirdiği için muhasebe eğitiminde de değişiklikler olmaktadır. İşletme yönetiminde, muhasebe faktörünün çağdaş ve gelişime açık bir yapıya ulaştırılabilmesinde muhasebe eğitiminin önemi oldukça fazladır. Bu aşamada en büyük ve önemli görev akademisyenlere ve yüksek öğretim kurumlarına düşmektedir (Erol ve Erkan, 2008). Muhasebe eğitimi, finansal karar alınırken güvenilir ve sağlam adımlar atabilmek için nasıl bir yol izlenmesi gerektiği konusunda yol göstericidir.

Eğitim kurumlarında, muhasebe eğitiminin ve eğitim sürecinin temel unsuru olan öğrencileri tanımak, sahip olunan öğrenci profilinden bilgisi olmak muhasebe eğitiminin kalitesi bakımından önem arz etmektedir (Atmaca ve Çoşgun, 2014: 168).

Muhasebe eğitiminin temel amacı, öğrencileri başarılı bir mesleki hayatına ulaştırmak için gerekli olan yetkinlikleri kazandırmaktır. Farklı yetkinliklerin var oluşu, çalışma ortamında karşılaşılan zorlukların çözümünde değişik açılardan yardımcı olduğundan dolayı işverenlerce gerekli görülmektedir. İşverenler, kalıpların dışında düşünebilen, diğerlerinden farklı becerilere sahip kişileri tercih etmektedir (Yaşar, 2019: 85).

Muhasebe, uygulamaya dayalı bir bilim dalı olduğundan dolayı öğrencilere ne kadar yararlı olabilecek bilgiler verilirse, yetenekler kazandırılırsa, muhasebe eğitimi de o kadar başarılı olmuş denilebilir. Muhasebenin öneminin ve temel fonksiyonlarının iyi bir şekilde anlaşılması uygulamada yararlılığın temel koşuludur. İşletmenin kaynaklarının ne denli etkin ve verimli kullanıldığı, muhasebenin verdiği bilgiler doğrultusunda belirlenebilir. Yönetim kararları, en güvenilir şekilde muhasebe verileriyle verilir. Muhasebenin bu önemli ve geniş bir alana yayılan fonksiyonunun tam olarak belirlenmesi, muhasebe eğitiminin temel amaçlarından birisidir. Muhasebe eğitiminin bir başka amacı da, muhasebede kamu denetiminin ve mesleki örgütlenmenin gelişmiş olduğu yabancı ülkelerdeki deneyimlerden yararlanarak, diğer taraftan ülkemizin özel koşullarını ve gereksinimlerini göz önüne alarak, ülkemiz açısından gerekli olacak genel kabul görmüş muhasebe ilkelerinin geliştirilmesine katkıda bulunmaktır. Muhasebe eğitimi açısından diğer önemli bir konu da, eğitimde kullanılacak yöntem ve tekniklerin geliştirilmesidir. Muhasebeciler, işletmenin farklı fonksiyonları hakkında daha çok bilgiye sahip olmayı bir zorunluluk haline getirmiştir (Yücel, 2018: 82).

Muhasebenin sadece kayıt sistemi ya da vergi yasaları çerçevesinde bilgi hazırlayan bir sistem olduğu düşünülmemelidir. Muhasebe, işletmenin içinde yer aldığı çevredeki değişimlerden doğrudan doğruya etkilenen, kendisini devamlı olarak yenileyen bir bilgi sistemidir. Muhasebe eğitiminin amacı, muhasebe bilgisinin kazandırılmasının yanında, bu bilgileri yorumlama, analiz etme, karar alma konusunda yardımcı olacak diğer disiplinlerden yararlanmaktır (Zaif ve Ayanoğlu, 2007: 117).

Muhasebe eğitimi, kayıt ve raporlamanın yanında, eğitimi alan bireylere güncel durumları nesnel bir şekilde görebilme, güçlü iletişim sağlama, teknolojiyi kullanabilme, etik-ahlak bilgilerinin meslek yaşamında uygulama vb. özellikleri meslek mensubu veya adaylara aşılmalı amaçlar. Meslek mensubu, muhasebe bilgisiyle

birlikte hukuk, iktisat, maliye, vergi konuları hakkında da bilgi sahibi olmalıdır (Sarı Özgün, 2018: 26).

İKİNCİ BÖLÜM

2.ULUSLARARASI MUHASEBE EĞİTİM STANDARTLARI

Bu bölümde, Uluslararası Muhasebe Eğitim Standartlarının oluşumu, amacı ve önemine değinilerek, standartlar açıklanmıştır.

2.1.Uluslararası Muhasebe Eğitim Standartlarının Oluşumu

Ülkemizde muhasebe eğitimine dair ilk adım, Tanzimat Reform Dönemine dayanmaktadır. Muhasebe eğitiminin tarihini iki dönemde incelemek mümkündür. İlk dönem, Tanzimat'tan Cumhuriyetin ilanına kadar; ikinci dönem ise, Cumhuriyetin ilanından günümüze kadar dayanmaktadır (Bekçi vd., 2016: 3).

1993 yıllarında Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği tarafından Temel Eğitim Staj Merkezi açılmıştır. Zaman içerisinde, muhasebe eğitiminin yalnızca mesleki bilgi olmayıp, bununla birlikte mesleki beceri, mesleki değerler, teknolojik gelişmelerden faydalanma, etik gibi konuların temel bilgilerle donanması gerektiği kanısına varılmıştır (Özbirecikli ve Pastacıgil, 2009: 83) . Bu bilgi donanımı, meslek mensubu adaylarına sürekli olarak gereken bilgileri öğrenmeleri konusunda temel teşkil eder durumdadır.

Uluslararası Muhasebeciler Federasyonu tarafından oluşturulan Uluslararası Muhasebe Eğitim Standartları Kurulu (IAESB)'nun, muhasebe alanında mesleki bilgi, mesleki beceri, mesleki tutum hakkında hazırladığı Muhasebe Eğitim Standartları, 2005 yılından itibaren geçerli kabul edilmiştir (Uyar, 2008: 79).Uluslararası Eğitim Standartları (IES), yukarıda bahsedilen bilgi donanımının karşılanması için geliştirilmiştir (Özbirecikli, 2007: 74).

Uluslararası Eğitim Standartları 2005 yılında geçerli kabul edilmesinden sonra, 2014 yılında güncellenmiştir. Bu standartların ilk dördünün meslek mensuplarının eğitimleri hakkında olduğu, diğer üç standardın eğitim sonrası için ve son standardın da denetimle ilgili olarak hazırlandığı görülmektedir (Tosunoğlu vd., 2018: 180).

2.2.Uluslararası Muhasebe Eğitim Standartlarının Amacı ve Önemi

İşletmelerin içinde yer aldıkları çevre, teknolojiye yaşanan gelişmeler, küreselleşmenin etkisi, piyasa şartları gibi nedenlerle sürekli olarak değişim içerisinde. Bu değişim, bilginin hızla üretilmesini ve bilgi kullanıcılarına kolaylıkla

ulaşmasını sağlamaktadır. Bu durum, yani bilginin hızla üretilmesi ve kullanıcılara basit şekilde ulaşması rekabeti de artırmaktadır ve rekabet de kalitenin artmasını sağlamaktadır. Rekabet gücünü artırmak isteyen işletmeler, ürünün kalitesinin yanında işgücü ve diğer kaynakların kalitesiyle de ilgilenmeye çalışmaktadır. Bütün bunların yanında yaşanan gelişmeler neticesinde bilgi önem kazanmış ve de işletmenin içerisinde yer aldığı çevreyi en iyi şekilde ifade edecek kaliteli ve güvenilir finansal bilgiye olan ihtiyaç artmıştır. Bu finansal bilgiyi üreten muhasebe sisteminin insan faktörüne dayandığı görülmektedir. Bu nedenle de insan temelli olan bu sistemde, kaliteli, eğitilmiş, nitelikli işgücünün finansal bilgi üretilmesinde önemli bir yeri bulunmaktadır. İşgücünün kaliteli, eğitilmiş, nitelikli olabilmesi için muhasebe eğitiminin kalitesinin artırılması gerekir (Zaif ve Ayanoğlu, 2007: 116).

Ülkeler arasında sınırların ortadan kalkması, teknolojik gelişmeler, ticarete uluslararası boyuta gelmesi, birçok skandalların yaşanması (Enron skandalı) gibi durumların söz konusu olmasından dolayı dünya genelinde yararlanılmak amacıyla Uluslararası Muhasebe/ Finansal Raporlama Standartlarının (UMS/ UFRS) oluşturulması gündeme gelmiştir. Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulunun oluşturduğu standartların kullanımı dünyada hızlı bir şekilde artmaktadır (Can ve Demirci, 2016: 320).

Muhasebenin gelişmesinde büyük etkiye sahip olan muhasebe meslek mensuplarının eğitimi, yaşanan değişiklikler ve gelişmeler karşısında güncelliğini koruyabilmesinden dolayı muhasebenin gelişmesinde önemli bir yere sahiptir. Mesleki eğitim yalnızca teknik bilgidan meydana gelmemektedir. Teknik bilgiyle birlikte diğer sosyal ve manevi faktörlerin yani beceri, etik, sorumluluk, şeffaflık gibi faktörlerin de önemli bir yere sahip olduğu kabul edilmektedir (Gökten, Gökten, 2016: 50).

Muhasebe eğitiminin kalitesini, meslekle ilgili bilgi-becerilerin verildiği ders programları, ders içerikleri, dersin verilme şekli, akademisyenler, öğrenciler gibi faktörler belirlemektedir. Muhasebe mesleği, bir mesleki eğitimidir ve bu eğitimle kişilere meslekle ilgili bilgi ve beceri kazandırılması amaçlanmaktadır. Ders programları sayesinde de bilgi ve beceriler öğrencilere kazandırılır (Zaif ve Ayanoğlu, 2007: 117).

Uluslararası muhasebe eğitim standartlarının faydalarını şu şekilde sıralayabiliriz (Uyar, 2008: 82):

- Muhasebe mesleğine olan sosyal yaklaşımı olumlu duruma getirecek muhasebecilerin kazandırılması amacıyla gereken küresel çalışma ortamını sağlamak,
- Bütün dünyada muhasebe eğitim sürecini birbirlerine yakınlaştırmak, eğitim sürecinin tutarlılığını artırmak,
- Bütün muhasebeciler için eğitim ve uygulama deneyimlerini bir temele oturtmak ve bu şekilde tek ve genel kabul görmüş uluslararası teknik ve uygulama standartlarının kabulünü sağlamak,
- Muhasebecilerin bütün dünyada daha geniş bir mecrada kabul görmesini ve değişimini sağlamak,
- Dünyada muhasebe meslek örgütlerinin birbirlerine olan işbirliği ve bilinirliğini artırmak.

Uluslararası Muhasebeciler Federasyonu(IFAC-International Federation of Accountants) eğitim standartlarının amacı, üniversitelerden ayrı ve bağımsız olarak, kariyerleri boyunca topluma ve mesleklerine pozitif yararlar da bulunacak tecrübeli ve güncel bilgilere sahip muhasebeciler yetiştirmektir. Mesleki eğitim programlarında muhasebeci adayları olan kişilere, değişimlere ayak uydurmaları ve bilgi sahibi olabilmeleri amacıyla gereken bilimsel temeller, beceri ve mesleki değerlerin kazandırılması amaçlanmaktadır (Özbircikli, 2007 : 74).

Uluslararası Eğitim Standartları(IES)'nin- (International Accounting Education Standards Board-IAESB),muhasebe eğitimine yönelik 8 tane standart(IES)oluşturmuştur. Bunları şu şekilde sıralayabiliriz (Çubukçu, 2012 : 105):

- IES 1: Muhasebe Eğitime Giriş Şartları
- IES 2: Muhasebe Eğitim Programlarının İçeriği
- IES 3: Mesleki Beceriler ve Genel Eğitim
- IES 4: Mesleki Değerler, Etik ve Tutum
- IES 5: Uygulama Deneyimi
- IES 6: Mesleki Yeterlilik ve Yetkinlik
- IES 7: Sürekli Mesleki Gelişim
- IES 8: Denetim Mesleğinde Yetkinlik Şartları

2.3. IES 1, Muhasebe Eğitime Giriş Şartları

Bu standart, muhasebe eğitimini düzenleyen standartların ilkidir. Bu programlara katılanların muhasebe alanında temel bilgilere sahip olması gerekir (Özbirecikli, 2007: 77).

IES 1, muhasebe meslek eğitim programlarına giriş için gerekli olan koşulları kapsamaktadır. IES 1'in Türkiye'de hangi derecede uygulandığının değerlendirilebilmesi amacıyla 3568 Sayılı Serbest Muhasebecilik, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunuyla 5786 Sayılı Serbest Muhasebecilik, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun dikkate alınmalıdır (Güney, 2017: 246). Bu standartta

Bu standartta amaç, IFAC üyelerinin mesleki muhasebe eğitimi ve mesleki deneyim programlarına giriş için gereken koşulları, meslek mensubunun eğitim ve mesleki yeterlilik seviyelerini belirlemektedir (IES 1, md. 1). Standartta, muhasebe meslek mensubu adaylarının, meslek eğitimi ve staj programlarına başlaması için sahip olması gerekli asgari eğitim seviyesini düzenlemektedir. Profesyonel muhasebe eğitimi programına başlayabilmek amacıyla, giriş şartı asgari olarak lisans mezunu ya da dengi yüksekokullardan mezun olarak IFAC üyesi olma hakkı elde edilmiş olmaktadır (IES 1, md. 2). Ülkemizde serbest muhasebeci mali müşavir olabilmek için İşletme, İktisat, Maliye, Kamu Yönetimi, Hukuk, Muhasebe, Bankacılık ve Siyasi Bilimler Fakültelerden mezun olmak gerekmektedir. 3568 Sayılı Kanunda bulunan 5.Maddeye göre, ön lisans düzeyinde öğrenim görenler ile ticaret liseleri ve maliye meslek liselerinden mezun olanlar serbest muhasebeci olabilirler ama serbest muhasebeci mali müşavir olamazlar. Bu durum, IES 1'in Türkiye'de uygulandığı sonucunu ortaya çıkarır. (Güney, 2017: 246). Profesyonel muhasebe eğitimi programı, adayların öğrenim seviyesi ve mesleki deneyimi ve olgunluğuna göre değişiklik gösterebilmektedir. Meslek mensubu adayların dereceleri ortaöğretim, lisans veya yüksek lisans olabilir, fakat bu standartta hedef olan mesleki yeterliliğin seviyesinde aynı düzeyde olmasıdır. Bundan dolayı meydana getirilecek eğitim programları hazırlanırken farklı mezuniyet derecelerine sahip olan meslek mensubu adayların dikkate alınması gerektiği vurgulanmaktadır (IES 1, md. 9).(Zaif ve Ayanoğlu, 2007: 121).

2.4. IES 2, Muhasebe Eğitim Programlarının İçeriği

Bu Uluslararası Eğitim Standardı (IES), aday muhasebe meslek mensuplarının İlk Mesleki Gelişim'in (IPD) sonuna kadar göstermesi gereken teknik yeterlilik için öğrenme çıktılarını belirler. Teknik yeterlilik, tanımlanmış bir standarda mesleki bilgileri uygulama yeteneğidir (IES 2, md.1: 2015).

IES, Uluslararası Muhasebeciler Federasyonu (IFAC) üye kuruluşlarına yöneliktir. IFAC üye kuruluşları, IPD'nin bu IES'in gerekliliklerini yerine getirmesini sağlama sorumluluğuna sahiptir. Buna ek olarak, IES eğitim kurumlarına, işverenlere, düzenleyicilere, devlet otoritelerine ve aday muhasebe meslek mensuplarının öğrenim ve gelişimini destekleyen diğer tüm paydaşlara yardımcı olabilir (IES 2: md.2: 2015).

IES, aday muhasebe meslek mensuplarının IPD'nin sonuna kadar ihtiyaç duyduğu teknik yeterliliği tanımlayan yeterlilik alanlarını ve öğrenme çıktılarını belirtir. Yani IES 2'de standart profesyonel muhasebecilik mesleğini yerine getirebilmek için gereken mesleki beceriler açıklanmaktadır (Can ve Demirci, 2016: 321). IES 3, İlk Mesleki Gelişim — Mesleki Beceriler ve IES 4, İlk Mesleki Gelişim - Mesleki Değerler, Etik ve Tutumlar, IPD içindeki odaklanma alanları ile ilgili yeterlilik alanlarını ve öğrenme çıktılarını belirtir. Bu IES'ler birlikte, aday muhasebe meslek mensuplarının IPD'nin sonuna kadar ihtiyaç duydukları mesleki yeterliliği tanımlayan yeterlilik alanlarını ve öğrenme çıktılarını belirtir (IES 2: md. 3: 2015; Ref: A1-A6).

Uluslararası Eğitim Standartlarında kullanılan kilit terimlerin tanımları ve açıklamaları ve Muhasebe Meslek Mensupları İçin Uluslararası Eğitim Standartları Çerçevesi, Uluslararası Muhasebe Eğitim Standartları Kurulu'nca (IAESB), Terimler Sözlüğü'nde belirtilmiştir.

Uluslararası Eğitim Standartlarının amacı, aday muhasebe meslek mensuplarının, muhasebe meslek mensubu olarak profesyonel bir muhasebeci olabilmeleri için geliştirmek ve göstermek zorunda oldukları teknik yetkinliği oluşturmaktır (IES 2, md. 6: 2015; Ref: A7).

IFAC üye kuruluşları, İlk Mesleki Gelişimin sonuna kadar, muhasebe meslek mensuplarının adaylığı ile elde edilecek teknik yeterlilik için öğrenme çıktılarını belirleyecektir. (IES 2, md. 7: 2015; Ref A8-A12). Yeterlilik alanları;

- Finansal muhasebe ve raporlama
- Yönetim muhasebesi
- Finans ve finansal yönetim
- Vergilendirme
- Denetim ve güvence
- Yönetim, risk yönetimi ve iç kontrol
- İş hukuku ve yönetmelikler
- Bilgi teknolojisi
- İş ve organizasyon ortamı
- Ekonomi
- İş stratejisi ve yönetimi

2.4.1.Finansal Muhasebe ve Raporlama

Finansal muhasebe ve raporlama ders grubunun, Uluslararası Eğitim Standartları, İlk Mesleki Gelişim-Teknik Yetkinlik kapsamında yer alan öğrenme çıktıları orta düzeyde şu şekilde sıralanmaktadır:

- Muhasebe ilkelerini işlemlere ve diğer olaylara uygulamak
- Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarını (UFRS'ler) veya diğer ilgili standartları işlemlere ve diğer olaylara uygulayabilmek
- Mali tabloların hazırlanmasında kullanılan muhasebe politikalarının uygunluğunun değerlendirilebilmek
- Konsolide finansal tablolar da dâhil olmak üzere finansal tabloları UFRS'lere veya diğer ilgili standartlara uygun olarak hazırlamak
- Finansal tabloları ve ilgili açıklamaları yorumlamak
- Finansal olmayan verileri içeren raporları yorumlayabilmek, örneğin sürdürülebilirlik raporları ve bütünleşmiş raporlar

2.4.2.Yönetim Muhasebesi ve Kontrol

Yönetim muhasebesi ders grubunun, Uluslararası Eğitim Standartları, İlk Mesleki Gelişim-Teknik Yetkinlik kapsamında yer alan öğrenme çıktıları orta düzeyde şu şekilde sıralanmaktadır:

- Ürün maliyetlendirme, varyans analizi, envanter yönetimi ve bütçeleme ve tahmin dahil olmak üzere, yönetimde karar vermeyi desteklemek için teknikleri uygulayabilmek
- Maliyet durumunu ve maliyetlerin itici güçlerini analiz etmek için uygun nicel teknikleri uygulayabilmek
- Yönetim kararları için gerekli bilgileri sağlamak amacıyla finansal ve finansal olmayan verileri analiz etmek
- Planlama ve bütçelemeye, maliyet yönetimine, kalite kontrolüne, performans ölçümüne ve kıyaslamaya odaklanan raporlar dahil olmak üzere yönetim karar vermesini desteklemek için raporlar hazırlamak
- Ürün ve iş bölümlerinin performansını değerlendirmek

2.4.3.Finans ve Finansal Yönetim

Finans ve finansal yönetim ders grubunun, Uluslararası Eğitim Standartları, İlk Mesleki Gelişim-Teknik Yetkinlik kapsamında yer alan öğrenme çıktıları orta düzeyde şu şekilde sıralanmaktadır:

- Banka finansmanı, finansal araçlar, tahvil, hisse senedi ve hazine piyasaları dahil olmak üzere bir kuruluş için, mevcut olan çeşitli finansman kaynaklarını karşılaştırabilmek
- Bir kuruluşun nakit akışını ve işletme sermayesi gereksinimlerini analiz etmek
- Oran analizi, trend analizi ve nakit akışı analizi gibi teknikleri kullanarak bir kuruluşun mevcut ve gelecekteki finansal durumunu analiz etmek
- Bir kuruluşun sermaye maliyetini hesaplamak için kullanılan bileşenlerin uygunluğunu değerlendirmek
- Sermaye yatırım kararlarının değerlendirilmesinde sermaye bütçeleme tekniklerini uygulamak
- Yatırım kararları, iş planlaması ve uzun vadeli finansal yönetim için kullanılan gelir, varlığa dayalı ve piyasa değerlendirme yaklaşımlarını açıklamak

2.4.4.Vergilendirme

Vergilendirme ders grubunun, Uluslararası Eğitim Standartları, İlk Mesleki Gelişim-Teknik Yetkinlik kapsamında yer alan öğrenme çıktıları orta düzeyde şu şekilde sıralanmaktadır:

- Ulusal vergi uyumu ve beyanname gerekliliklerini açıklayabilmek
- Bireyler ve kuruluşlar için doğrudan ve dolaylı vergi hesaplamaları hazırlamak
- Karmaşık olmayan uluslararası işlemlerle ilişkili vergi konularını analiz edebilmek
- Vergi planlaması, vergi kaçınma ve vergi kaçakçılığı arasındaki farkları açıklayabilmek

2.4.5.Denetim ve Güvence

Denetim ve güvence ders grubunun, Uluslararası Eğitim Standartları, İlk Mesleki Gelişim-Teknik Yetkinlik kapsamında yer alan öğrenme çıktıları orta düzeyde şu şekilde sıralanmaktadır:

- Finansal tabloların denetiminde yer alan amaçları ve aşamaları tanımlayabilmek
- Mali tabloların denetimine ilgili denetim standartlarını (örneğin, Uluslararası Denetim Standartları) ve geçerli yasa ve düzenlemeleri uygulayabilmek
- Finansal tablolardaki önemli hata risklerini ve denetim stratejisi üzerindeki etkisini değerlendirebilmek
- Denetim sözleşmelerinde kullanılan nicel yöntemleri uygulayabilmek
- Güvence sözleşmelerinin temel unsurlarını ve bu sözleşmelerle ilgili uygulanabilir standartları açıklayabilmek

2.4.6.Yönetim, Risk Yönetimi ve İç Kontrol

Yönetim, risk yönetimi ve iç kontrol ders grubunun, Uluslararası Eğitim Standartları, İlk Mesleki Gelişim-Teknik Yetkinlik kapsamında yer alan öğrenme çıktıları orta düzeyde şu şekilde sıralanmaktadır:

- Mal sahiplerinin, yatırımcıların ve yönetim ile görevli olanların hak ve sorumlulukları dahil, iyi yönetim ilkelerini açıklayabilmek; ve paydaşların yönetim, açıklama ve şeffaflık şartlarındaki rolünü açıklayabilmek
- Bir kuruluşun yönetim çerçevesinin bileşenlerini analiz etmek
- Bir kuruluşun risk yönetimi çerçevesini kullanarak risklerini ve fırsatlarını analiz etmek
- Finansal raporlamaya ilişkin iç kontrol bileşenlerini analiz etmek

2.4.7.İş Hukuku ve Yönetmelikleri

İş hukuku ve yönetmelikleri ders grubunun, Uluslararası Eğitim Standartları,İlk Mesleki Gelişim-Teknik Yetkinlik kapsamında yer alan öğrenme çıktıları orta düzeyde şu şekilde sıralanmaktadır:

- Farklı tüzel kişilik biçimlerini düzenleyen yasa ve yönetmelikleri açıklayabilmek
- Muhasebe meslek mensuplarının faaliyet gösterdiği çevre için geçerli olan yasa ve yönetmelikleri açıklayabilmek

2.4.8.Bilgi Teknolojisi

Bilgi teknolojisi ders grubunun, Uluslararası Eğitim Standartları,İlk Mesleki Gelişim-Teknik Yetkinlik kapsamında yer alan öğrenme çıktıları orta düzeyde şu şekilde sıralanmaktadır:

- Genel bilgi teknolojisi kontrollerinin ve ilgili uygulama kontrollerinin yeterliliğini analiz etmek
- Bilgi teknolojisinin veri analizine ve karar vermeye nasıl katkıda bulunduğunu açıklamak
- İş analitiği yoluyla karar vermeyi desteklemek için bilgi teknolojisini kullanmak

2.4.9.İş ve Organizasyon Ortamı

İş ve organizasyon ortamı ders grubunun, Uluslararası Eğitim Standartları,İlk Mesleki Gelişim-Teknik Yetkinlik kapsamında yer alan öğrenme çıktıları orta düzeyde şu şekilde sıralanmaktadır:

- Temel ekonomik, yasal, politik, sosyal, teknik, uluslararası ve kültürel güçleri içeren bir kuruluşun faaliyet gösterdiği ortamı tanımlayabilmek
- Uluslararası ticareti ve finansmanı etkileyen küresel çevrenin özelliklerini analiz etmek.
- Çokuluslu şirketlerin, e-ticaretin ve gelişmekte olan piyasaların rolü dahil, küreselleşmenin özelliklerini belirlemek

2.4.10.Ekonomi

Ekonomi ders grubunun, Uluslararası Eğitim Standartları,İlk Mesleki Gelişim-Teknik Yetkinlik kapsamında yer alan öğrenme çıktıları temel düzeyde şu şekilde sıralanmaktadır:

- Mikroekonominin ve makroekonominin temel prensiplerini tanımlamak
- Makroekonomik göstergelerdeki değişikliklerin işletme faaliyeti üzerindeki etkilerini açıklayabilmek
- Tam rekabet, tekelci rekabet, tekel ve oligopol gibi farklı piyasa yapı türlerini açıklamak

2.4.11.İş Stratejisi ve Yönetimi

İş stratejisi ve yönetimders grubunun, Uluslararası Eğitim Standartları,İlk Mesleki Gelişim-Teknik Yetkinlik kapsamında yer alan öğrenme çıktıları orta düzeyde şu şekilde sıralanmaktadır:

- Kuruluşların tasarlanıp yapılandırılabilceği çeşitli yolları açıklayabilmek
- Farklı türdeki işlevsel ve operasyonel alanların kuruluşlardaki amacını ve önemini açıklayabilmek
- Bir kuruluşun stratejisini etkileyebilecek iç ve dış faktörleri analiz etmek
- Bir kuruluşun stratejisini uygulamak için kullanılabilecek süreçleri açıklamak
- Bireyin, takımların ve örgütün performansını artırmak için örgütsel davranış teorilerinin nasıl kullanılabileceğini açıklamak

IFAC üye kuruluşları, IES'deki öğrenme çıktıklarına ulaşmak için tasarlanmış profesyonel muhasebe eğitim programlarını düzenli olarak gözden geçirerek ve güncellemelidir (IES 2, md. 8: 2015; Ref: A13- A14).

IFAC üye kuruluşları, aday muhasebe meslek mensuplarının teknik yeterliliğinin elde edilmesini ölçmek için uygun değerlendirme faaliyetleri kurmalıdır (IES 2, md. 9: 2015; Ref: A15-A16).

Aday muhasebe meslek mensuplarının İlk Mesleki Gelişimin sonunda gelişmesi ve göstermesi gereken teknik yeterliliğin belirlenmesi birkaç amaca hizmet eder. Kamunun çıkarlarını korur, muhasebe meslek mensuplarının çalışmalarının kalitesini artırır ve muhasebe mesleğinin güvenilirliğini artırır (IES 2, md. 6: 2015; Ref: A7).

Yukarıda her bir yeterlilik alanına, aday muhasebe meslek mensuplarının IPD'nin sonuna kadar ulaşması beklenen bir yeterlilik düzeyi verilmiştir. Bu yeterlilik seviyesi, ilgili öğrenme çıktılarının gösterilmesinin beklendiği bağlamı gösterir. Öğrenme çıktıları ve yeterlilik alanının yeterlilik düzeyi ile birlikte IFAC üyesi kuruluşların mesleki muhasebe eğitim programlarını tasarlamalarına yardımcı olmak için bilgi sağlar (IES 2, md. 7: 2015; Ref: A 11).

Muhasebe mesleği eğitim programları, aday muhasebe meslek mensuplarının IPD'nin sonuna kadar uygun mesleki yeterliliği geliştirmelerini desteklemek üzere tasarlanmıştır. Bu programlar, üniversiteler, diğer yüksek öğrenim sağlayıcıları, IFAC üye kuruluşları ve işverenler tarafından sunulan nitelikler ve kurslar ile işyeri eğitiminin sağladığı resmi eğitimi içerebilir. Muhasebe mesleği eğitim programlarının tasarımı, IFAC üye kuruluşları dışındaki paydaşlardan önemli girdiler içerebilir (IES 2, md. 8:2015; Ref: A13).

Aday muhasebe meslek mensuplarının teknik yeterliliğinin kazanılmasını ölçmek için çeşitli değerlendirme faaliyetleri kullanılabilir. Uygun değerlendirme faaliyetleri şunları içerebilir:

- (a) Kısa cevap gerektiren sorulardan oluşan yazılı sınavlar,
- (b) Vaka çalışmaları,
- (c) Yazılı makaleler,
- (d) Objektif testler,
- (e) İşyeri değerlendirmeleri ve
- (f) IPD yönünden muafiyetlerin önceki öğrenmenin değerlendirilmesi.

Yeterlilik seviyelerini tanımlamanın ve sınıflandırmanın birçok yolu vardır. IAESB tarafından geliştirilen tanım temel düzey, orta düzey ve ileri düzey yetkinlik alanında öğrenme çıktıları verilmiştir.

2.4.12. IES 2 İlk Mesleki Gelişim –Teknik Yetkinlik

a) Temel Düzey

Tipik olarak, bir yeterlilik alanındaki öğrenme çıktıları aşağıdakilere odaklanır:

- Uygun gözetim altında çalışırken görevleri tamamlamak için temel teknik yeterlilik alanlarının temel prensiplerini ve teorilerini tanımlamak, açıklamak, özetlemek ve yorumlamak
- Uygun mesleki becerileri kullanarak görevlerin yerine getirilmesi
- Mesleki değerler, etik ve görevlerin yerine getirilmesindeki tutumunun önemini kabul etmek
- Basit problemleri çözmek ve karmaşık görevler veya problemleri denetçilere ya da uzmanlığa sahip kişilere yönlendirmek
- Sözlü ve yazılı iletişim kullanarak bilgi vermek ve fikirleri açık bir şekilde açıklamak

b)Orta Düzey

- İş bölümlerini tamamlamak ve karar vermek için ilgili teknik yeterlilik alanlarındaki temel prensip ve teorileri bağımsız olarak uygulamak, karşılaştırmak ve analiz etmek
- İş görevlerini tamamlamak için teknik yeterlilik ve profesyonel becerileri birleştirmek
- Mesleki değerler, etik ve tutumları iş atamalarına uygulamak
- Muhasebe ve muhasebe dışı paydaşlara sözlü ve yazılı iletişim kullanarak bilgi sunmak ve fikirleri açık bir şekilde açıklamak

c)İleri Düzey

- Proje ve iş görevlerini yönetmek ve yönlendirmek için farklı teknik yeterlilik alanlarından ilkeleri ve teorileri seçmek ve entegre etmek
- Projeleri ve iş görevlerini yönetmek ve yönlendirmek için teknik yeterlilik ve profesyonel becerileri entegre etmek
- Mesleki değerler, etik ve tutumlar üzerine uygun eylem çizimleri hakkında karar vermek
- Sınırlı denetim ile karmaşık problemlerin değerlendirilmesi, araştırılması ve çözülmesi
- Karmaşık sorunlara ve sorunlara yönelik öngörülerde bulunmak, uygun danışmanlık yapmak ve çözümler geliştirmek

- İlgili bilgileri tutarlı bir şekilde geniş bir paydaş yelpazesine ikna edici bir şekilde sunmak ve açıklamak

2.5. IES 3, Mesleki Beceriler ve Genel Eğitim

Bu standart profesyonel muhasebe mesleğini yerine getirebilmek için gereken mesleki becerileri belirtmektedir (Can ve Demirci, 2016: 321).

IES 3'ün amacı meslek mensubu adaylarının sahip olduğu becerileri, mesleki beceri olarak geliştirmek ve kazandırmaktır (IES 3, md.1). Muhasebe meslek mensuplarından sadece mesleğin gerektirdiği bilgi birikimine sahip olmaları beklenmez, bunun yanında bu bilgileri kullanma, analiz etme, yorumlama, karar alma, rakamlarla olaylar arasında ilişki kurabilme gibi mesleki becerilere sahip olmaları da beklenir (Durak, 2009: 60).

IES 3, muhasebe dalında sahip olunması gerekli olan mesleki becerileri içermektedir. Zihinsel ve entelektüel, teknik ve işlevsel, kişisel, iletişim, örgütsel ve iş yönetimi, kişiler arası beceriler, hem TESMER hem de ilgili alanlarda eğitim veren üniversitelerin programlarında bulunmaktadır. Bütün bunların yanında, bu beceriler üniversitelerde verilen ya da TESMER tarafından verilen teorik eğitimlerin yanında uygulamalı olarak da etkin bir şekilde kazanılabilir (Gökten ve Gökten, 2016: 61).

Muhasebe meslek mensubu olmak için kazanılması gereken beceriler şunlardır (Özbirecikli, 2007: 78):

A. Entelektüel Beceriler

- İnsanlardan yazılı ve elektronik kaynaklardan bilgi alma, bulma, düzenleme, anlama becerisi
- Araştırma, sorma, mantıksal ve analitik olarak düşünme, sonuç çıkarma ve eleştirisel olarak analiz yapma kapasitesi
- Tanımadık bir ortamda beklenmedik şekilde, gelişen bir sorunu tanımlama ve çözme becerisi

B. Teknik ve Fonksiyonel Beceriler

- Sayısal ve bilgi teknolojisi becerileri
- Karar modelleme ve risk analizi
- Ölçme
- Raporlama
- Yasal koşullara uyum

C. Kişisel Beceriler

- Kendi kendini yönetebilme
- Girişim, etkileme, kendi kendine öğrenme
- İşleri kısa zamanda organize edebilme ve sınırlı olan kaynakları önceliklere göre paylaştırabilme becerisi
- Değişime uyum sağlama becerisi
- Karar verirken mesleki değerleri, meslek etiğini, mesleki davranışları dikkate alma becerisi
- Mesleki şüphecilik

D. Kişiler arası ve İletişim Becerileri

- Başkalarıyla bilgi alışverişi içinde çalışabilmek ve bunun yanında çatışmaları çözerek çalışabilmek
- Takım halinde çalışabilmek
- Kültürel ve entelektüel bakımdan farklı insanlarla karşılıklı olarak etkileşimde bulunabilmek
- Kabul edilebilir çözümlerde uzlaşma ve mesleki şartlarda anlaşma
- Kültürler arası bir ortamda etkin bir şekilde çalışabilme
- Resmi, gayri resmi, yazılı ve sözlü iletişimde düşünce ve görüşlerini savunabilme, tartışma
- Kültürel farklılıklar ve dil farklılıklarını hassas bir biçimde dikkate alarak etkin şekilde okuma ve dinleme

E. Örgütsel ve İşletme Yönetimi Becerileri

- Stratejik planlama, proje yönetimi, insan ve kaynak yönetimi ve karar verme
- Görevleri organize edebilme, dağıtma, insanları güdüleme ve geliştirme
- Liderlik
- Mesleki yargı

2.6. IES 4, Mesleki Değerler, Etik ve Tutum

Bu standart, muhasebe meslek mensuplarının eğitim süreçleri içerisinde kazanmaları gerekli olan mesleki değerlerin, etik anlayışın ve mesleki tutumların genel hatlarını belirlemektedir. IES 4'ün amacı, meslek mensubu adayların uygun mesleki değerler, etik ve tutumlarla donanmalarını sağlamaktır. Bu amaç doğrultusunda hayata geçirilecek eğitim programlarında, muhasebe meslek mensubu adayların yeterlilik elde

edecekleri eğitim programları süresince mesleki değerler, etik ve tutumlara ilişkin anlayışların meydana gelmesi gerekmektedir (Çubukçu, 2012: 105).

Bu standartta, mesleğin yüklediği ahlaki değerlerle alakalı düzenlemeler bulunmaktadır. İş ahlakının muhasebe eğitimine uyumlaştırılmasını sağlayan 5 tane temel iş ahlakı vardır, onlar da şu şekildedir: Doğruluk, Nesnellik, Mesleki yetkinlik ve Gerekli Özen, Gizlilik, Mesleki Davranışlar (IES 4, md. 4, 2017); (Sarı Özgün, 2018: 47).

Eğitim programlarındaki değer ve davranışların kapsamı, muhasebecileri sosyal sorumluluk ve kamu çıkarına, zamanlılığa, devamlı gelişim ve öğrenmeye, nezakete, güvenilirliğe, saygıya, sorumluluğa, yasa ve düzenlemelere bağlı olmaya teşvik etmelidir.

Etik değerler, uygulama aşamasında daha iyi öğrenilir. Eğitim programları, öğrencilerin ne zaman, neyi yapmaları gerektiği konusunda, ilerleyen zamanlarda benzer durumlarla karşı karşıya kalındığında neler yapılması gerektiğini göstermelidir (Uyar, 2008: 87). Eğitim programlarında bulunan etik değerler ve davranışların kapsamı şu unsurları kapsamalıdır (Özbirecikli ve Pastacıgil, 2009: 89):

- Toplumun çıkarları ve sosyal sorumluluk duyarlılığı
- Devamlı gelişim ve hayat boyu öğrenme
- Güvenilirlik, zamanlılık, sorumluluk, saygı
- Yasal ve düzenlemeler

Programların her birinde öğretilen mesleki değerler, etik ve davranışlar her ülkenin kendi ulusal ve kültürel çevresini yansıtacağından dolayı tüm programların şu unsurları içermesi gerekmektedir (Özbirecikli, 2007: 79):

- Etiğin doğası
- Ayrıntılı kurallara göre meydana gelen farklılıklar göz önüne alınarak bir etik çerçeve oluşturulması, bunun avantaj ve dezavantajlarının vurgulanması
- Dürüstlük, tarafsızlık, mesleki yeterliliğe ve gerekli olan özene bağlılık, gizlilik gibi temel etik ilkelere uyum
- Mesleki davranış ve teknik standartlara uyum
- Bağımsızlık, kuşkuculuk, hesap verme, kamu beklentileri kavramları
- Etik ve meslek: sosyal sorumluluk

- Etik ve yasa
- Etik dışı davranışların kişiler, meslek ve toplum bakımından sonuçları
- İşletme ve iyi yönetimle alakalı etik
- Etik ve muhasebeci: çıkarlar çatışması ve çözümler.

2.7. IES 5, Uygulama Deneyimi

Bu standartta, profesyonel muhasebecilerin alması gereken, pratik eğitimle ilgili bilgiler yer almaktadır (Can ve Demirci, 2016: 321). Uygulama deneyiminin önemi ve staj için gereken özellikler, bu standartta bulunmaktadır (Güney, 2017:246). Yani, profesyonel muhasebecilerin pratik deneyim kazanmaları için ihtiyaç duyulan bilgileri içerir (Tosunoğlu vd., 2018 : 180).

IES 5'te temel olarak staj koşullarına yer verilmiştir. Muhasebe meslek mensubu olabilmek için genel hatlar belirlenmiş, uygulama deneyimlerine sahip olunmasının gerekli olduğundan bahsedilmiştir. Deneyim kazanma sürecinde, muhasebe meslek mensubu adaylar, konusunda uzman ve deneyimli muhasebe meslek mensuplarının yanında staj yaparak, muhasebe mesleğini ayrıntılı bir şekilde öğrenebilecektir (Okan Gökten ve Gökten, 2016: 58).

Muhasebe meslek mensubu adaylarının, staj döneminin planlanması ve izlenmesinde, işverenler, çalışma arkadaşları, danışmanlar önemli derecede etkilidir. Staj, meslek mensubu adaylarının ön değerlendirilmesi sürecinin bir parçası olarak görülmelidir. Staj süresi ise, muhasebe meslek mensubu adaylarının kariyerlerinin gelişimi ve mesleki yeterlilik için gerekli olan bilgi, beceri ve mesleki değerleri kazanmış olduklarını göstermeye yeterli gelecek kadar uzun olmalıdır. Staj süresi asgari 3 yıl olmalıdır. Eğer meslek mensubu aday meslekle ilgili yüksek lisans eğitimi almış ise, 12 aydan fazla olmamak üzere staj süresini kısaltabilir (Uyar, 2008: 89).

Uygulama deneyimi, stajyerlere şu unsurlar ile yeterliliklerini geliştirecekleri bir meslek ortamı sağlar (Özbirecikli, 2007: 79):

- İşletmenin ve iş ilişkilerinin nasıl çalıştığını anlamak amacıyla örgütsel anlayışın geliştirilmesi
- İşletmenin faaliyetleri ve fonksiyonlarıyla muhasebenin işleri arasında bağlantı kurma
- Hizmetlerin sağlandığı çevrenin farkında olma

- Mesleki bilgi, beceri ve değerlerin, etiğin ve davranışların gerçek hayatta geliştirilmesi
- İleri sorumluluk seviyesinde çalışma imkanına sahip olma

Meslek kuruluşlarının içerisinde bulunduğu çevresel faktörlerin farklılığı sebebiyle, ‘konuyla ilgili deneyim’ kavramı da değişiklik gösterebilir. Fakat meslek kuruluşlarının, kabul edilebilir tecrübeler edinme konusunda aynı fikirde olmaları gerekir. Bu konuda şu çalışmalar önerilmektedir (Özbirecikli ve Pastacıgil, 2009: 91):

- Öğrencilere ve işverenlere ayrıntılı bir şekilde hazırlanmış el kitabı şeklinde rehberlerin temin edilmesi
- Öğrencilerin edindikleri tecrübenin raporlanmasını ve kontrolünü sağlayan bir kontrol mekanizmasının kurulması
- Daha önce yeterliliği onaylanmış olan muhasebecilerin yeterliliğinin gözden geçirilmesi ve yeniliklere gelişmelere uyum sağlayamayanlara ihtiyaç duydukları alanlarda önerilerde bulunulması
- Etkin bir deneyim programının sağlanması amacıyla meslek kuruluşları, muhasebeciler ve işverenler arasında iyi bir şekilde iş birliğinin kurulması.

2.8. IES 6, Mesleki Yeterlilik ve Yetkinlik

Meslekiyeteneklerin ve becerilerin değerlendirilmesine yönelik bir standarttır. Muhasebe meslek mensubu adayının kazandığı pratik ve teorik bilgiler, yeterlikleri bakımından değerlendirilmektedir (Güney, 2017: 247). Yani muhasebe meslek mensubu adayının nihai değerlendirme için mesleki yeterlilik öncesi yetkinlik ve becerilerini belirleyen standarttır. Meslek mensubu adayının, eğitim programı süresince kazanmış olduğu mesleki bilgi, becerilerin yeterlilik ve yetkinliğinin sınanması ve akademik yetkinliğin belirlenmesini sağlar. Bu standartta belirtilen unsurların muhasebe meslek mensubu olmadan evvelki son değerlendirmeye ilişkin olduğu söylenebilir (Okan Gökten ve Gökten, 2016: 58).

IES 6 ‘nın amacı, muhasebe meslek mensubu olan adayların, profesyonel muhasebeci olabilmeleri için gerekli olan mesleki yeterliliğe sahip olup olmadıklarını sınamaktır. Muhasebe meslek mensubunun yetkinliğinin sınanmasının kamuya, muhasebe meslek mensubu kalitesine ve mesleğin itibarına yönelik yararları bulunmaktadır (Sarı Özgün, 2018: 54).

Yeterlilik öncesi değerlendirmelerde, muhasebe meslek mensubu adaylarının şu alanlarda uygun özelliklere sahip olduklarını göstermeleri gerekmektedir (Uyar, 2008: 91):

- Belli konularda teknik bilgi ve bu teknik bilgilerin uygulanması
- Çok yönlü ve kompleks bilgileri farklı konulardan çıkartabilme
- İlgisi olmayan verilerin elden çıkartılması
- Sorunların sınıflandırılması
- Alternatif olan çözümlerde yargılamanın rolü
- Bilgi ve becerilerin farklı alanlarda bütünleştirilmesi
- Kullanıcılarla etkili iletişim kurulması
- Etik ikilemlerin belirlenmesi

Mesleki yetenek ve yeterliliğin ölçülmesindeki son değerlendirmenin güvenilir, geçerli, staj dosyasında bulunan cevaplar ile uyumlu olması ve mesleki bilgi, değerler, beceriler, etik davranışlar gibi konuları kapsayacak biçimde olması, sınavın güvenilirliği için önem arz etmektedir. Değerlendirme sürecinde teorik bilgi kadar pratik bilginin de, yani staj dönemindeki uygulamaların da dikkate alınması gerekmektedir. Değerlendirme sınavı, ön değerlendirmenin en sonunda yapılmalıdır.

Türkiye’de muhasebe meslek mensubu adaylar meslek mensubu olabilmek için yedi tane dersten sınav olmaktadır. Bu dersleri şu şekilde sıralayabiliriz: ‘Finansal Muhasebe, Maliyet Muhasebesi, Finansal Tablolar Analizi, Muhasebecilik ve Mali Müşavirlik Meslek Hukuku, Vergi Mevzuatı, Hukuk’. Sınavdan başarılı olabilmek için her dersin sınavından 100 üzerinden minimum 50 puan almak gerekmektedir. Belgeyi alabilmek için ise, bütün derslerin sınavlarından alınan puanların ortalamasının minimum 60 olması gerekmektedir (Gürdal ve Doğan, 2014: 11; Sarı Özgün, 2018: 55).

Yetenek ve yeterliliğin belirlenmesine yönelik son değerlendirme de şu şekildedir (Özbirecikli, 2007: 80):

- Adayların, cevaplarının büyük bir kısmının bir forma kaydedilmiş olmasını gerektirmelidir,
- Geçerli ve güvenilir olmalıdır,

- Yapılan değerlendirmenin güvenilir olabilmesi için mesleki bilgi, beceri ve değerler ile meslek etiği mesleki davranışları tamamını yeterli bir biçimde kapsmalıdır,
- Ön yeterlilik programı sonunda, uygulamaya yakın bir biçimde yapılmalıdır.

2.9. IES 7, Sürekli Mesleki Gelişim

IES 7, uzman muhasebecilerin yetkinliklerinin devamlı olarak iyileştirilmesinin önemini ve hayat boyu öğrenme konusundaki istikrarlılığı teşvik edici bilgileri içermektedir (Tosunoğlu vd., 2018 :180). Bu standart ile, sürekli olarak mesleki gelişimin, muhasebe meslek mensuplarının yeterliliğini koruması, müşteriler, işverenler, diğer paydaşlar için daha iyi hizmet vermesi ve muhasebe meslek mensuplarına olan kamu güvenini güçlendirmesi beklenmektedir(IES, md:1,2017),(Sarı Özgün, 2018: 56).

Meslek mensupları, çoğu zaman belli bir alanda uzmanlaştıklarından dolayı muhasebe alanıyla alakalı her türlü bilgiyi kullanmamaktadır. Kullanılmayan bilgiler unutulabilmektedir. Bu standart ile muhasebe meslek mensuplarının meslek hayatları boyunca kendilerini geliştirmeleri ve muhasebeyle ilgili olan bütün yeniliklerden haberdar olmaları amaçlanır. Bu amaç, muhasebe mesleği için bir gerekliliktir (Okan Gökten ve Gökten, 2016: 58-59). Diğer bir deyişle, sürekli mesleki eğitim standardı sayesinde, mesleki yeterlilik sınavıyla elde edilen bilgilerin güncelliği korunarak yeterliliğin devamını sağlanmaktadır. Sürekli mesleki gelişme, IFAC'a üye olan tüm meslek mensupları için zorunlu olan bir uygulamadır (Zaif ve Ayanoğlu, 2007: 123).IES 7, muhasebe meslek mensuplarının, mesleğin gerektirdiği biçimde kaliteli bir hizmet sunabilmek için belli bir düzeyde mesleki bilgi ve yeteneğe sahip olmaları gerektiği ve sürekli mesleki gelişimi sağlamanın muhasebe meslek mensubunun bir görevi olduğu üzerinde durulmuştur (Turhan, 2016: 35).

IES 7'ye göre, üye olan kurumların şu hususları yerine getirmeleri öngörülmektedir (Şengel, 2010: 84):

- Muhasebe meslek mensupları arasında, yaşam boyu öğrenme sürecinin benimsenmesini teşvik etmek
- Üye olan kurumların sürekli mesleki gelişim, fırsat ve kaynaklarına erişimlerini kolaylaştırmak

- Kamu çıkarlarının korunması amacıyla gerekli olan mesleki yeterliği geliştirmek ve korumak üzere kullanılabilir kıyasların üye olan kurumların yararlanabileceği şekilde tesis etmek
- Muhasebe meslek mensuplarının mesleki yeterliliklerinin devamlı olarak geliştirilmesi ve muhafazası süreçlerini izlemek ve gereken yaptırımların uygulanmasını temin etmek.

İş hayatında başarılı olmak isteyen muhasebe meslek mensupları, kendilerini devamlı geliştirme yolunu tercih etmekte, gereken mesleki bilgi ve beceriye sahip olmak için çalışmaktadırlar. TÜRMOB, muhasebe meslek mensubu adaylar, meslek mensubu olduktan sonra çeşitli çalıştay ve sempozyumlar düzenleyerek muhasebe alanındaki yaşanan gelişmeleri duyurmaktadır (Güney, 2017: 247).

2.10. IES 8, Denetim Mesleğinde Yetkinlik Şartları

IES 8, belli çevre ve endüstrilerde çalışanların da içinde yer aldığı denetim uzmanları için gerekli olan yetenekleri kapsamaktadır (Tosunoğlu vd., 2018:180). IES 8'de amaç, denetçilik için gereken niteliklerin geliştirilmesi ve devamlılığının sağlanmasıdır (Sarı Özgün, 2018: 59).

Son zamanlarda muhasebe skandallarının yaşanması, denetime verilen önemin derecesini artırmıştır. Profesyonel denetçiler, Uluslararası Denetim Standartları ile Uluslararası Finansal Raporlama Standartları'na egemen olmalı ve bu konulardaki son gelişmeleri yakından takip etmelidirler. Profesyonel denetçi, diğer tüm standartta belirtilen niteliklere sahip olmalı ve bütün unsurları göz önünde bulundurmalıdır (Okan Gökten ve Gökten, 2016: 63-64).

Denetçilerin gerekli olan yeterlilik gelişimi ve değerlendirme sorumluluğunun IFAC, üye kuruluşlar, düzenleyici otoriteler ve diğer üçüncü kişilerce paylaşıldığı açıklanmıştır. Denetçi olabilmek için gerekli olan bilginin, asgari olarak meslek yüksek okulu derecesi ve profesyonel eğitim programının birleşiminden oluşması gerekmektedir. Bu süreçte denetçiler, finansal bilgi denetimi, ileri düzeyde finansal muhasebe ve raporlama ve bilgi teknolojileri konularında ileri seviyede uzmanlaşmış olmaları gerekmektedir (Uyar, 2008: 93).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3.LİSANS DÜZEYİNDE VERİLEN MUHASEBE EĞİTİMİNİN

IES 2 ÖĞRENİM ÇIKTILARINI KARŞILAMA DÜZEYİ

Hızlı gelişim ve değişimin yaşandığı günümüzde, her konuda ulusal ve uluslararası uyumun sağlanması gerekmektedir. Bu durum eğitim konusunda da ön plandadır. Özellikle muhasebe eğitimi alanında, bütün dünyada aynı dili konuşabilmek ve bu doğrultuda anlaşma sağlamak önemlidir. Uluslararası Eğitim Standartları, ülkeler arasında uyumu sağlamaktadır. Muhasebe eğitimi konusunda oluşturulan bu standartlar, Uluslararası Muhasebeciler Federasyonu'na bağlı olan Uluslararası Muhasebe Eğitim Standartları Kurulu tarafından oluşturulmuştur.

Bu araştırmada, Türkiye'deki lisans düzeyinde verilen muhasebe eğitiminin, IES 2'de yer alan ders grupları olan Finansal Muhasebe ve Raporlama, Yönetim Muhasebesi ve Kontrol, Vergilendirme, İş ve Ticaret Hukuku, Denetim ve Güvence, Finans ve Finansal Yönetim, Yönetim-Risk Yönetimi ve İç Kontrol, Bilgi Teknolojileri, İş ve Organizasyon Ortamı, Ekonomi, İş Stratejisi ve Yönetimi başlıklarının, Uluslararası Eğitim Standartlarındaki öğrenim çıktılarına karşılama düzeyleri araştırılmıştır.

3.1.Araştırmanın Amacı ve Önemi

Ülkemizde lisans düzeyinde muhasebe eğitimi, fakülte ve yüksekokulların farklı bölümlerinde verilmekle birlikte, yoğun olarak işletme bölümünde ve yüksekokullarda da muhasebe ve finansman bölümlerinde verilmektedir.

Bu çalışmada, ülkemizde lisans düzeyinde işletme bölümlerinde verilen muhasebe eğitiminin, Uluslararası Eğitim Standartları-IES 2'de yer alan öğrenme çıktılarına karşılama düzeyini tespit etmek amaçlanmıştır.

3.2.Araştırmanın Kapsamı

Ülkemizde muhasebe eğitimi, orta öğretim seviyesinde lise; yükseköğretim kurumlarında ise, ön lisans, lisans (yüksekokul- fakülte), yüksek lisans ve doktora düzeyinde verilmektedir. Fakültelerde verilen muhasebe eğitimi ise, vakıf üniversiteleri ve devlet üniversiteleri olmak üzere iki ayrı birimde yer almaktadır.

Muhasebe eğitimi, İşletme bölümü dışında İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi bünyesinde bulunan Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri, Maliye, Ekonometri, Kamu Yönetimi, İktisat, Uluslararası İlişkiler gibi bölümlerde de verilmektedir. Fakat bu araştırmada, yalnızca İşletme bölümü araştırılmıştır. Çünkü, fakülte düzeyinde muhasebe eğitimi, İşletme bölümünde daha yoğun olarak verilmektedir. Yüksekokullarda muhasebe eğitimi, Muhasebe ve Finansal Yönetim, Muhasebe Bilgi Sistemleri, Muhasebe ve Denetim, Muhasebe bölümü gibi bölümlerde verilmektedir. Diğer taraftan, muhasebe eğitimi ön lisans düzeyinde de verilmektedir ancak ön lisans düzeyindeki programlar çalışmamız kapsamına alınmamıştır. Çünkü, ön lisans mezunlarının doğrudan meslek mensubu olabilmeleri mümkün değildir. Araştırma kapsamında bütün üniversitelere ulaşılmış ancak bazı üniversitelerin ders planlarına ulaşamamıştır.

Fakülte düzeyinde muhasebe eğitimi verilen bölüm sayısı 116'dır. Bunların 94'ü devlet, 22'si vakıf üniversitesinde yer almaktadır. Ayrıca yüksekokul bünyesinde 13 birimde muhasebe eğitimi verilmektedir.

Araştırma kapsamında, bütün üniversitelere ulaşılmıştır ancak bazı üniversitelerin ders planlarına ulaşamamıştır; bazı üniversitelerde de derslerin seçmeli-zorunlu olarak ayrımı yapılmamıştır. İngilizce eğitim veren üniversitelerin birkaç tanesi araştırmaya dahil edilmemiştir. Ülkemizde lisans düzeyinde nispeten yoğun bir şekilde muhasebe eğitimi verilen İşletme ve Muhasebe/Muhasebe ve Finansal Yönetim bölümleri girmektedir.

Sonuç olarak, araştırma kapsamında lisans düzeyinde muhasebe eğitimi verilen fakülte veya yüksekokul bünyesinde hizmet veren 81 bölümün ders planına ulaşılmıştır. Bunların 71'i fakülte, 10'u yüksekokul düzeyindeki bölümlerdir. Yüksekokulların tamamı devlet üniversitesidir. Fakültelerin 58'i devlet, 13'ü vakıf üniversitesidir.

Tablo 1: Araştırmaya Dahil Edilen Fakülte ve Yüksekokulların Dağılımı

	FAKÜLTE		YÜKSEKOKUL	TOPLAM
	Devlet Üniversitesi	Vakıf Üniversitesi		
ADET	58	13	10	81

Araştırmanın kapsamına giren fakülte ve yüksekokulların listesi Ek 1’de gösterilmektedir.

3.3.Araştırmanın Yöntemi

Araştırmanın amacına uygun olarak, araştırma kapsamına giren üniversitelerde bulunan ilgili bölümlerin ders planlarına, bu üniversitelerin internet sitelerinden ulaşılmıştır. Tüm dersler, seçmeli ve zorunlu olmak üzere gruplandırılmıştır. Ardından, farklı isimlerde ancak aynı içerikte olan (finansal muhasebe- genel muhasebe- temel muhasebe gibi) dersler ayrıştırılarak analize uygun hale getirilmiş ve tüm dersler IES 2’ye uygun olarak gruplandırılmıştır.

Çalışmanın verileri, Türkiye’de lisans düzeyinde muhasebe eğitimi veren devlet üniversitesi kapsamında yer alan fakülte ve yüksekokullar ve vakıf üniversitelerinin (yüksekokullar hariç) ders müfredatları incelenerek, üniversitelerde verilen derslerin hangi üniversitelerde ne oranda verildiği araştırılarak, IES 2’de yer alan öğrenim çıktılarını karşılama düzeyi araştırılmıştır.

3.4.Literatür Taraması

Zaif ve Ayanoglu (2007) tarafından yapılan çalışmada, Türkiye’de bulunan devlet ve vakıf üniversiteleri iktisadi ve idari bilimler fakültesi (İİBF) İşletme bölümlerinin ders programlarındaki muhasebe derslerinin yeterli olup olmadığını araştırmak için ders kredisi ve ders sayısından yararlanılmış ve ülkemizdeki ders programlarındaki muhasebe derslerinin, İşletme bölümlerindeki dersleri karşılamada yetersiz kaldığından dolayı gereken ihtiyacı karşılamak ve muhasebe eğitiminde kaliteyi daha üst düzeye ulaştırmak için İşletme bölümlerinin yanında Muhasebe-Finansman bölümlerinin açılmasına ihtiyaç olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Özbirecikli (2007) tarafından yapılan çalışmada, uluslararası muhasebe eğitim standartları hakkında bilgilendirme yaparak bu uluslararası muhasebe eğitim standartlarının içeriklerinden söz edilmiştir.

Erol ve Erkan (2008) tarafından yapılan çalışmada, Çanakkale 18 Mart Üniversitesi Biga İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi’nde muhasebe eğitimi alan lisans öğrencilerinin başarı etkenlerini incelendiğinde, öğrencilerin isteyerek İşletme bölümünü okumaları, mezun olduktan sonra iş bulma kaygılarının olmaması,

akademisyenlerin derslerdeki tutumları gibi faktörlerin başarıyı etkilediği sonuçlarına ulaşılmıştır.

Uyar (2008) tarafından yapılan çalışmada, Akdeniz Üniversitesi'nde verilen muhasebe eğitimini standartlar bakımından değerlendirmiş ve elde ettiği verilere göre, uluslararası muhasebe standartlarınca belirlenen alanlarda İşletme, İktisat, Maliye bölümlerinde derslerin verildiği ama Hukuk, Kamu Yönetimi, Uluslararası İlişkiler bölümlerinde yetersiz kaldığı sonucuna ulaşılmıştır. Diğer taraftan da söz konusu bölümlerin hepsinde bilgi teknolojileri derslerinin yeterli olmadığı ortaya çıkmıştır. Muhasebe mesleği için büyük bir öneme sahip olan bilgi teknolojileri alanında kapsamlı bir şekilde derslerin verilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Gücenme Gençoğlu (2009) tarafından yapılan çalışmada, cumhuriyet öncesi dönem, cumhuriyet dönemi ve daha sonraki dönemlerde eğitim sistemi ve muhasebe eğitimi hakkında bilgi verilmektedir.

Özbirecikli ve Pastacıgil (2009) tarafından yapılan çalışmada, uluslararası muhasebe eğitim standartları ile ülkemizdeki muhasebe meslek eğitimi ile ilgili yasal düzenlemeler karşılaştırılarak genel bilgilendirme yapılmıştır.

Şengel (2010) tarafından yapılan çalışmada, muhasebe mesleğinin gelişimden bahsetmiştir. Değişen ve gelişen çağa uyum sağlayabilmek için ilgili kurum ve odaların gerekli konularda eksikliklerin giderilmesi adına eğitim çalışmalarına yer verdiğinden bahsedilmiştir.

Çelenk, Atmaca ve Horasan (2010) tarafından yapılan çalışmada, Marmara Üniversitesi son sınıf muhasebe öğrencilerinin muhasebeye olan yaklaşımları araştırılmış ve çalışmada öğrencilerin muhasebe alanını seçme konusunda etkili olan faktörlere yer verildiği sonucuna ulaşılmıştır.

Karasioğlu ve Duman (2011) tarafından yapılan çalışmada, muhasebe eğitiminin başarılı bir şekilde gerçekleştirilebilmesi için ekonomik gelişmeler, teknolojik gelişmeler, yönetim faktörü, öğretim elemanı, öğrenci gibi faktörlerin etkili olduğu ve bu faktörlerle daha başarılı olabilmek için neler yapılabileceği hakkında önerilerde bulunulduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Çarıkcı, Bektaş ve Turak (2012) tarafından yapılan çalışmada, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Meslek Yüksek Okulu Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Programı bölümünde okuyan öğrencilerin etik konusundaki düşüncelerinin ne olduğunu incelemeye almışlardır. Araştırmaya göre, kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre etik konusuna daha fazla dikkat ettikleri ve öğrencilere etik davranışların kazandırılmasında, eğitimin payının büyük olduğu ve medyanın da etkisinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Çubukçu (2012) tarafından yapılan çalışmada, vakıf üniversitelerinde, devlet üniversitelerine göre, lisans düzeyinde etik eğitime daha fazla önem verildiği; vakıf ve devlet üniversitelerinde lisansüstü düzeydeki ders programlarında etik ile ilgili ayrı derslerin çok az olduğu ve Türkiye’de etik eğitiminin üniversitelerde daha erken dönemlerde verilmesi ve ders programlarında sayısının artırılmasının olumlu olacağı sonucuna ulaşılmıştır.

Poroy Arsoy, Bora ve Selimoğlu (2014) tarafından yapılan çalışmada, Bursa’da bulunan serbest muhasebeci mali müşavirler ve Türkiye’de muhasebe eğitimi veren akademisyenlere göre, öğrencilere sunulan muhasebe eğitiminde bilgi, beceri, eğitim tekniklerinin hem içerik bakımından hem de yöntem bakımından muhasebe meslek mensupları ve akademisyenlerin genellikle farklı fikirlere sahip oldukları sonucuna varılmıştır.

Akbulut, Pekkaya ve Aksakaloğlu (2014) tarafından yapılan çalışmada, Bursa’da bulunan ticaret meslek liselerinde muhasebe eğitimi alan öğrencilerin, muhasebe mesleğine uygun olup olmadıkları meslek mensupları açısından değerlendirilmiş ve çalışmaya dahil olan muhasebe meslek mensuplarının, ticaret meslek liselerinde eğitim gören öğrencilerin yeterli ve yetersiz oldukları konuları ortaya koydukları ve eğitim konusunda meslek mensuplarından daha fazla fikir alınması gerektiği sonucuna varılmıştır.

Atmaca ve Çoşgun (2014) tarafından yapılan çalışmada, Çanakkale 18 Mart Üniversitesi’nde muhasebe eğitimi alan, muhasebe ve vergi uygulamaları meslek yüksekokulu öğrencilerinin yüksek öğretimden beklentileri ve motivasyonları incelendiğinde, öğrencilerin muhasebe eğitimini benimsemeleri ve Muhasebe bölümünü seçmelerindeki en önemli nedeni bilgilerin sürekli olarak değiştiği ve hukuk-maliye ile yakın ilişki içinde olması; öğrencilerin beklentilerinin prestij, kişisel gelişim, farklı

yetenekler kazanma duygusu; öğrencilerin motivasyon kaynaklarından sağlanacak olanakların büyük olması sonucuna ulaşılmıştır.

Akın ve Onat (2015) tarafından yapılan çalışmada, Y kuşağı öğrencilerin muhasebe eğitimi ile ilişkisini incelemiş ve muhasebe eğitiminin cinsiyet, mezun oldukları okul, sınıf gibi bir takım değişkenlere göre değiştiği ve bununla birlikte Y kuşağı bireylerin muhasebe eğitimiyle ilgili temel özellikleri olduğu, Y kuşağı öğrencilerin bu temel özellikleri dikkate alındığında olumlu sonuçlar elde edildiği sonucuna ulaşılmıştır.

Kıllı (2016) tarafından yapılan çalışmada, üniversitelerde lisans ve yüksek lisans ders planlarında adli muhasebe dersinin var olup olmadığını ve adli muhasebe dersinin Türkiye'deki üniversitelerde yavaş yavaş verilmeye başlandığı ancak yeterli düzeyde olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Karaca, Sürmeli ve Hoccoğlu (2016) tarafından yapılan çalışmada, ülkemizde eğitim veren devlet ve vakıf üniversitelerinde Uluslararası Finansal Raporlama Standartları(UFRS)-Türkiye Finansal Raporlama Standartları(TFRS)'na olan uyum derecesi araştırılmıştır ve sonuç olarak, hem vakıf hem de devlet üniversitelerinde UFRS-TFRS ile ilgili derslerin genellikle seçmeli olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Can ve Demirci (2016) tarafından yapılan çalışmada, Sakarya Üniversitesinde bulunan İşletme, İktisat, Siyasal Bilimler ve Hukuk bölümlerinin, serbest muhasebeci mali müşavir olabilmek için yeterli eğitimin verilip verilmediği konusunu incelemişler ve çalışmanın sonucunda, standarda en uygun İşletme bölümünde eğitim verildiği ve muhasebe mesleği için gerekli eğitimin Hukuk, Siyasal Bilimler, Kamu Yönetimi bölümlerinde yeteri kadar verilmediği sonucuna ulaşılmıştır.

Ceylan ve Terzi (2016) tarafından yapılan çalışmada, Çankırı Karatekin Üniversitesi İşletme, İktisat, Kamu Yönetimi lisans son sınıf öğrencilerine meslek etiğinde ilkeleri olan doğruluk, dürüstlük, tarafsızlık, gizlilik, mesleki yeterlilik ve özen, mesleki davranış hakkındaki görüşlerini belirlemek için incelemede bulunmuşlar ve çalışmaya katılan öğrencilerin cinsiyetleri, etik eğitimi alıp almamaları, gelir düzeyleri, yaşadıkları yerler, yaş ile muhasebe meslek etiğini etkileme durumları araştırılmıştır ve pek bir fark olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Okan Gökten ve Gökten (2016) tarafından yapılan çalışmada, uluslararası muhasebe eğitim standartlarının içeriklerinin ülkemizde hangi boyutta olduğu araştırılmıştır. Sonuç olarak bakıldığında uluslararası muhasebe eğitim standartlarından IES1, IES4, IES5, IES 7 ve IES 8'in Türkiye'de geçerli olduğu; IES 2'nin kısmen geçerli ve IES 3, IES 6'nın da geçersiz olduğu belirlenmiştir.

Atalay ve Alamur (2016) tarafından yapılan çalışmada, Balıkesir Üniversitesi bünyesinde bulunan İşletme ve muhasebe eğitimi veren farklı bölümleri okuyan meslek yüksekokulu öğrencilerinin girişimcilik eğilimlerinin demografik özelliklere (cinsiyet, öğrenim görülen sınıf, anne babanın çalışma durumlarına) göre ortaya çıkan farklılıkları değerlendirilmiştir.

Karcıoğlu, Ağırman ve Özcan (2016) tarafından yapılan çalışmada, Atatürk Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesinde eğitim gören ön lisans ve lisans öğrencilerinin genel not ortalamaları ve genel muhasebe dersindeki başarılarını etkileyen faktörler incelenmiş ve araştırma neticesinde cinsiyet ve kuşak farkının başarıyı etkilediği ortaya çıkmıştır. İkinci üniversiteyi okuyanların, ilk kez üniversiteye başlayan ön lisans öğrencileri lisans öğrencilerine göre daha başarılı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. İİBF fakültesi öğrencileri, diğer fakültelerden gelen öğrencilere göre daha başarılı olduğu ve ticaret meslek lisesinden mezun olan öğrencilerin, normal liseden mezun olan öğrencilere göre daha az başarılı oldukları da araştırmanın sonuçları arasındadır.

Yücenurşen, Duman ve Polat (2017) tarafından yapılan çalışmada, Aksaray Üniversitesi Ortaköy Meslek Yüksekokulu'nda muhasebe eğitimi alan öğrencilerinin etik davranışlarını incelemeye almışlar ve öğrencilerin etik davranışlarında duruma göre değişiklik gösterdiği sonucuna varılmıştır.

Ezin, Bilen, Aslan ve Altundağ (2017) tarafında yapılan çalışmada, Güneydoğu Anadolu Bölgesinde bulunan lisans ve ön lisans programlarında, muhasebe eğitiminin akademisyenlerce değerlendirilmesi incelendiğinde ders yükünün çok olduğu, sınıf mevcutlarının fazla olmasının akademisyenlerin motivasyonlarını olumsuz etkilediği gibi durumların olduğu ortaya çıkmıştır. Eğitim ortamının fiziksel koşullarının daha iyi seviyeye getirilmesi, üniversitelerin meslek odaları ile iş birliğine varması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Çarıkçı (2017) tarafından yapılan çalışmada, Süleyman Demirel Üniversitesi Muhasebe bölümünde okuyan öğrencilerin, Muhasebe bölümünü tercih etmelerindeki motivasyon düzeyleri incelenerek, öğrencilerin Muhasebe bölümünü seçmelerindeki etkili olan faktörler (mesleğin cazibesi, meslek lisesi ve bilinç dışı) araştırılmış ve öğrencilerin Muhasebe bölümünü seçmelerindeki en önemli faktörün mesleğin cazibesi olduğu ve bilinç dışı faktörün de öğrencilerin Muhasebe bölümü tercih etmelerinde en az etkisi olan faktör olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Güney (2017) tarafından yapılan çalışmada, muhasebe eğitimini global düzeyde tekdüze hale getirebilmek için uluslararası muhasebe eğitim standartlarının büyük bir öneminin olduğunu vurgulamış ve Türkiye'deki muhasebe eğitimiyle uluslararası muhasebe eğitimini karşılaştırmıştır (Uluslararası muhasebe eğitim standartlarının Türkiye'deki yansıması Temel Eğitim ve Staj Merkezi- TESMER'dir). Güney'in vardığı sonuca göre uluslararası muhasebe eğitim standartlarından muhasebe eğitimi açısından Türkiye'de 5 tanesinin uygulandığı sonucuna ulaşılmıştır (IES 1, IES 4, IES 5, IES 7, IES 8).

Tosunoğlu, Cengiz ve Anadolu (2018) tarafından yapılan çalışmada, muhasebe meslek mensupları ve akademisyenlerin açısından uluslararası muhasebe eğitimi standartlarına göre muhasebe eğitimi ele almıştır. Araştırma neticesinde, akademisyenlerin muhasebe eğitimiyle ilgili olarak, teorik alt yapının olması gerektiği; diğer taraftan da muhasebe meslek mensuplarının pratik bilgilere daha fazla ihtiyaç olduğu görüşüne sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Ece ve Topçu (2018) tarafından yapılan çalışmada, Kırgızistan Türkiye Manas Üniversitesi ile Çanakkale 18 Mart Üniversitesi muhasebe eğitimi gören Muhasebe ve Vergi Uygulamaları ön lisans öğrencilerinin sosyal profilleri ve ileride sahip olacakları meslekleriyle ilgili beklentilerin, her iki ülkede de sosyal profil açısından ortak özellikler taşıdığı ve mesleki açıdan bakıldığında ise, iki ülke arasında bir takım farklılıklar olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Yaşar (2019) tarafından yapılan çalışmada, yaşanan hızlı gelişmelerin muhasebe eğitimini etkilediği ve bu gelişme-değişmeler karşısında işverenlerin genel yetkinliklere sahip meslek mensuplarını tercih ettikleri ve bu yetkinliklere yönelik bir alt yapı ortaya çıkarıldığı üzerinde durulmuştur.

3.5.Araştırmanın Bulguları

Muhasebe alanında yaşanan gelişmeler, buna paralel olarak muhasebe eğitimini de etkilemiştir. Uluslararası Eğitim Standartları-IES 2, ülkeler arasındaki farklı olan muhasebe eğitimini yakınlaştırırken, diğer taraftan da tutarlılığı artırmayı amaçlamaktadır. IES 2, muhasebe eğitimi kapsamında, finansal muhasebe ve finansal raporlama, yönetim muhasebesi ve kontrol, vergilendirme, iş ve ticaret hukuku, denetim ve güvence, finans ve finansal yönetim, yönetim-risk yönetimi ve iç kontrol, bilgi teknolojileri, iş ve organizasyon ortamı, ekonomi, iş stratejisi ve yönetimi olmak üzere 11 farklı ders grubu yer almaktadır.Araştırma bulguları, IES 2'ye uygun olarak bu başlıklar altında açıklanmıştır.

3.5.1. Finansal Muhasebe ve Raporlama Ders Grubunda Yer Alan Derslerin IES 2'yi Karşılama Düzeyi

Araştırma kapsamına giren üniversitelerin ilgili bölümlerinde IES 2'nin, finansal muhasebe ve raporlama başlığı altında okutulmakta olan 16 farklı ders tespit edilmiştir. Bu derslerin ortalama ders sayısı ve ortalama ders saati Tablo 2'de gösterilmiştir.

Tablo 2: Fakülte ve Yüksekokullarda Finansal Muhasebe ve Raporlama Ders Grubunun IES 2'ye Uyumunun İncelenmesi

	FAKÜLTE				YÜKSEKOKUL (Muhasebe)	
	Devlet Üniversitesi		Vakıf Üniversitesi		Ort. Ders Sayısı	Ort. Ders Saati
	Ort. Ders Sayısı	Ort. Ders Saati	Ort. Ders Sayısı	Ort. Ders Saati		
Finansal Muhasebe ve Raporlama	6,52	20,50	2,22	7,52	9,50	31,60

Finansal muhasebe ve raporlama ders grubuna dahil olan derslerin, araştırma kapsamına giren fakülte ve yüksekokullara göre dağılımı incelendiğinde; devlet üniversitesi bünyesinde faaliyet gösteren fakültelerde finansal muhasebe ve raporlama grubuna dahil edilecek ders sayısının yaklaşık 7 olduğu, bu sayının vakıf üniversitesi bünyesinde bulunan fakültede ortalama 2 olduğu, yüksekokul düzeyindeki programlarda ise bu sayının yaklaşık 10 olduğu tespit edilmiştir.Ortalama ders saatlerinin ise sırasıyla 21, 8, 32 olduğu görülmektedir.

Tablo 2’de oldukça dikkat çekici olan sonuç, özellikle vakıf üniversiteleri bünyesinde bulunan işletme bölümlerinde, finansal muhasebe ve raporlama derslerinin sayı ve saat olarak, devlet üniversitelerine göre oldukça düşük seviyede bulunmasıdır. Ayrıca yüksekokul düzeyinde muhasebe eğitimi verilen birimlerde ise, finansal muhasebe ve raporlama derslerinin diğerlerine göre daha yoğun şekilde verildiği söylenebilir.

Tablo 3: Finansal Muhasebe ve Raporlama Ders Gruplarında Yer Alan Derslerin IES 2’ye Uyumunun İncelenmesi

Finansal muhasebe ve raporlama	FAKÜLTE										YÜKSEKOKUL (Muhasebe)				
	Devlet Üniversitesi					Vakıf Üniversitesi									
	%		Üni. Sayısı		Ort. Saat	%		Üni. Sayısı		Ort. Saat	%		Üni. Sayısı		Ort. Saat
	Z	S	Z	S		Z	S	Z	S		Z	S	Z	S	
Genel muhasebe	100	0	58	0	3,20	84	0	11	0	3,09	100	0	10	0	3,30
Genel muhasebe 2	81	0	47	0	3,12	30	0	4	0	3	90	0	9	0	3,30
Dönem Sonu Muhasebe İşlemleri	21	1	12	1	3,46	0	0	0	0	0	30	0	3	0	4
Şirketler Muhasebesi	41	36	24	21	2,89	0	0	0	0	0	80	10	8	1	3,11
Envanter ve Bilanço	45	5	26	3	3,17	7	0	1	0	3	50	0	5	0	3
Uluslararası Muhasebe ve Finansal Raporlama Standartları	4	55	2	32	3,53	7	38	1	5	3,50	90	0	9	0	3,89
İhtisas Muhasebeleri	2	50	1	29	3,90	0	7	0	1	3	30	50	3	5	4,25
Enflasyon Muhasebesi	0	10	0	6	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Muhasebe Uygulamaları	2	8	1	5	3,17	0	0	0	0	0	30	0	3	0	3,30
Dış Ticaret İşlemleri Muhasebesi	2	29	1	17	2,89	0	7	0	1	3	40	20	4	2	2,83
Muhasebe Organizasyonu	2	18	1	11	2,92	0	0	0	0	0	10	10	1	1	3
Banka Muhasebesi	0	29	0	17	2,94	0	0	0	0	0	20	20	2	2	2,75
İleri Muhasebe	0	10	0	6	3	0	7	0	1	3	20	10	2	1	3
Muhasebe Bilgi Sistemi	0	18	0	11	2,73	0	0	0	0	0	40	10	4	1	2,80
Bilgisayarlı Muhasebe Programları	12	56	7	33	2,83	0	7	0	1	3	80	20	8	2	3,20
Bilgisayarlı Muhasebe Programları 2	2	8	1	5	2,83	0	0	0	0	0	70	20	7	2	3,25

Tablo 3 incelendiğinde, genel muhasebe dersinin fakülte ve yüksekokul düzeyinde eğitim veren tüm bölümlerde zorunlu olarak verildiği ve bu dersin ortalama 3

saat ve üzerinde olduğu görülmektedir. Vakıf üniversitesi bünyesinde yer alan işletme bölümlerinde ise bu dersin 11 üniversitede verildiği görülmektedir.

Şirketler muhasebesi dersinin ise, fakülte düzeyindeki devlet üniversitelerinin 24 tanesinde zorunlu, 21 tanesinde seçmeli olarak yer alırken; yüksekokullarda 10 üniversitenin 8 tanesinde zorunlu, 1 tanesinde seçmeli olduğu görülmektedir. Bu dersin fakülte düzeyindeki devlet üniversitesi ve yüksekokullarda ortalama 3 saat verildiğini söylemek mümkündür. Vakıf üniversitesi bünyesindeki işletme bölümlerinde ise, şirketler muhasebesi dersinin hiç verilmediği görülmektedir.

Uluslararası muhasebe ve finansal raporlama standartları dersinin, fakülte düzeyinde eğitim veren devlet üniversitelerinin işletme bölümlerinde, bu dersin zorunlu olarak verildiği üniversite sayısı 2 iken, seçmeli olarak verilen üniversite sayısı 32'dir. Yüksekokul bünyesinde, uluslararası muhasebe ve finansal raporlama standartları dersinin zorunlu olarak 9 üniversitede verildiği görülmektedir. Vakıf üniversitesi düzeyindeki işletme bölümlerinden ise sadece 1 tanesinde zorunlu, 5 tanesinde seçmeli olarak eğitim verildiği sonucuna ulaşılmaktadır. Bu dersin tüm fakülte ve yüksekokullarda, ortalama 3 saat ve üzerinde verildiği görülmektedir.

Bilgisayarlı muhasebe programları 1 dersi incelendiğinde, fakülte düzeyindeki devlet üniversitelerindeki işletme bölümlerinin 7 tanesinde zorunlu, 33 tanesinde seçmeli olarak yer almaktadır. Bu dersin ortalama 2 saat ve üzerinde verildiği görülmektedir. Yüksekokul bünyesinde ise bu ders, 8 tane üniversitede zorunlu, 2 tane üniversitede seçmeli olarak yer almaktadır. Vakıf üniversitesindeki işletme bölümlerinde bilgisayarlı muhasebe 1 dersinin sadece seçmeli olarak verildiği ve 1 tane üniversitede yer aldığı sonucuna ulaşılmaktadır. Bu dersin vakıf üniversitelerinde ve yüksekokullarda ortalama olarak 3 saat verildiği söylenebilir. Diğer taraftan bilgisayarlı muhasebe 2 dersi incelendiğinde, fakülte düzeyindeki devlet üniversitelerinde, yalnızca 1 tane üniversitede zorunlu olarak, 5 tane üniversitede seçmeli olarak verildiği ve yüksekokullarda 7 tane üniversitede zorunlu, 2 tane üniversitede seçmeli olarak verildiği görülmektedir. Vakıf üniversitesi bünyesindeki işletme bölümlerinde ise bu dersin hiç verilmediği söylenebilir. Bilgisayarlı muhasebe 2 dersi fakülte düzeyindeki devlet üniversitelerinde 2 saat ve üzeri olarak verilirken, yüksekokullarda ortalama 3 saat verildiği görülmektedir.

Bilgisayarlı muhasebe 1 ve 2 dersleri incelendiğinde, fakülte düzeyinde devlet üniversitesi bünyesindeki işletme bölümlerinde, bilgisayarlı muhasebe 1 dersinin %12 oranında zorunlu olarak verildiği görülürken, bilgisayarlı muhasebe 2 dersinin %2 oranında zorunlu olarak verildiği görülmektedir. Diğer yandan, yüksekokullarda bilgisayarlı muhasebe 1 dersi zorunlu olarak %80 oranında verilirken, bilgisayarlı muhasebe 2 dersi %70 oranında zorunlu olarak verildiği görülmektedir. Bu durum, fakülte düzeyindeki devlet üniversitelerinin, yüksekokullara göre bilgisayarlı muhasebe dersine daha az yer verdiğini göstermektedir. Diğer taraftan, vakıf üniversitesi düzeyindeki birimlerde, bilgisayarlı muhasebe programları 1 dersinin sadece seçmeli olarak verildiği görülürken, bilgisayarlı muhasebe programları 2 dersine hiç rastlanmamaktadır. Bütün bu durumlar değerlendirildiğinde, geniş çerçevede bilgisayarlı muhasebe programları 1 ve 2 derslerinin IES 2 öğrenim çıktılarını karşılama düzeylerinin yetersiz olduğunu söylemek mümkündür.

IES 2, finansal muhasebe ve raporlama ders grubunun öğrenme çıktıları incelendiğinde UFRS'lerin mali işlem ve olaylara uygulanması ve finansal tabloların UFRS'lere uygun olarak hazırlanabilmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Bu bağlamda, araştırma kapsamına giren birimlerden yalnızca yüksekokul düzeyinde eğitim verilen programların, ders planlarında, muhasebe standartları dersinin, bu bölümlerin %90'ında zorunlu olarak okutulduğu görülmektedir. Fakülte düzeyindeki devlet üniversitelerinde bu dersin %55 oranında seçmeli olarak verildiği ve vakıf üniversitelerinde de yine benzer şekilde seçmeli derslerin (%38) ağırlıkta olduğu görülmektedir. Bu bakımdan, UFRS dersinin, fakülte düzeyinde eğitim verilen birimlerinde IES 2'yi karşılama düzeylerinin yetersiz olduğunu söylemek mümkündür.

Bunun yanında IES 2 öğrenim çıktılarında yer alan, finansal olmayan verileri içeren raporları yorumlayabilmek konusunda kazanım sağlayacak derslerin fakülte ve yüksekokullarda yer almadığı sonucuna ulaşılmaktadır.

Fakülte ve yüksekokullar genel olarak değerlendirildiğinde ise, devlet üniversitelerine göre vakıf üniversitelerinin IES 2 öğrenim çıktılarını karşılamada yetersiz olduğu söylenebilir.

3.5.2.Yönetim Muhasebesi ve Kontrol Grubunda Yer Alan Derslerin IES 2'yi Karşılama Düzeyi

Araştırma kapsamına giren üniversitelerin ilgili bölümlerinde IES 2'nin, yönetim muhasebesi ve kontrol başlığı altında okutulmakta olan 3 farklı ders tespit edilmiştir. Bu derslerin ortalama ders sayısı ve ortalama ders saati Tablo 4'te gösterilmiştir.

Tablo 4: Fakülte ve Yüksekokullarda Yönetim Muhasebesi ve Kontrol Ders Grubunun IES 2'ye Uyumunun İncelenmesi

Yönetim Muhasebesi ve Kontrol	FAKÜLTE				YÜKSEKOKUL (Muhasebe)	
	Devlet Üniversitesi		Vakıf Üniversitesi		Ort. Ders Sayısı	Ort. Ders Saati
	Ort. Ders Sayısı	Ort. Ders Saati	Ort. Ders Sayısı	Ort. Ders Saati		
	3,47	10,45	2,23	6,46	3,40	10,40

Yönetim muhasebesi ve kontrol ders grubuna dahil olan derslerin araştırma kapsamına giren fakülte ve yüksekokullara göre dağılımı incelendiğinde, devlet üniversiteleri bünyesinde faaliyet gösteren fakültelerde, yönetim muhasebesi ve kontrol grubuna dahil edilebilecek ders sayısı ve yüksekokul düzeyindeki programlarda bu sayının yaklaşık 3 olduğu, vakıf üniversitesi bünyesinde bulunan fakültelerde ise ortalama ders sayısının 2 olduğu tespit edilmiştir. Ortalama ders saatleri fakülte düzeyindeki devlet üniversitelerinde ve yüksekokullarda yaklaşık 10, vakıf üniversitelerinde ise yaklaşık 6 olduğu görülmektedir.

Tablo 4 incelendiğinde, vakıf üniversiteleri bünyesinde bulunan işletme bölümlerinde yönetim muhasebesi ve kontrol derslerinin, devlet üniversitelerine göre daha düşük düzeyde verildiği görülmektedir. Fakülte düzeyindeki devlet üniversiteleri ve yüksekokulların ortalama ders sayısı ve ders saatinin hemen hemen aynı seviyede oldukları gözlenmektedir.

Tablo 5: Yönetim Muhasebesi ve Kontrol Ders Gruplarında Yer Alan Derslerin IES 2'ye Uyumunun İncelenmesi

Yönetim Muhasebesi ve Kontrol	FAKÜLTE										YÜKSEKOKUL (Muhasebe)				
	Devlet Üniversitesi				Ort. Saat	Vakıf Üniversitesi				Ort. Saat					Ort. Saat
	%		Üni. Sayısı			%		Üni. Sayısı			%		Üni. Sayısı		
	Z	S	Z	S		Z	S	Z	S		Z	S	Z	S	
Maliyet Muhasebesi	92	8	53	5	3,08	61	15	8	2	2,90	100	0	10	0	3,10
Maliyet Muhasebesi 2	41	5	24	3	3	15	0	2	0	3	70	0	7	0	3
Yönetim Muhasebesi	51	39	30	23	2,94	53	15	7	2	3	70	10	7	1	3,13

Tablo 5 incelendiğinde, maliyet muhasebesi 1 dersinin, yüksekokulların tamamında zorunlu, fakülte düzeyindeki devlet üniversitelerinde ise zorunlu olarak verilen derslerin yoğunlukta olduğu (53 üniversitede zorunlu, 5 üniversitede seçmeli) ve bu dersin devlet üniversitelerinde ortalama 3 saat verildiği görülmektedir. Vakıf üniversiteleri seviyesinde verilen birimlerde ise, 13 üniversiteden 8 tanesinde zorunlu, 2 tanesinde seçmeli olarak yer almaktadır. Maliyet muhasebesi 2 dersinin, fakülte düzeyindeki devlet üniversitelerinde, 58 üniversiteden 24 tanesinde zorunlu, 3 tanesinde seçmeli olarak verilmektedir. Vakıf üniversitelerinde ise, bu dersin yer aldığı üniversite sayısının oldukça azaldığı görülmektedir. Maliyet muhasebesi 2 dersi, sadece 2 vakıf üniversitesinde zorunlu olarak verilmektedir. Yüksekokullarda ise, zorunlu olarak 7 üniversitede maliyet muhasebesi 2 dersi verilmektedir. Fakülte ve yüksekokul düzeyinde eğitim verilen tüm bölümlerde bu dersin ortalama 3 saat verildiği görülmektedir.

IES 2, yönetim muhasebesi ve kontrol ders grubunun öğrenme çıktıları incelendiğinde, devlet üniversitelerinde maliyet muhasebesi 1 dersi %100 seviyelerinde yani bütün üniversitelerde veriliyor iken, maliyet muhasebesi 2 dersi fakülte düzeyindeki devlet üniversitelerinde %46 seviyelerine düştüğü görülmektedir. Yüksekokullarda ise maliyet muhasebesi 2 dersinin %70 oranında olduğu ve zorunlu olarak okutulduğu görülmektedir. Bu durum yüksekokullar düzeyinde maliyet muhasebesi derslerinin yoğun bir şekilde okutulduğunu göstermektedir. Diğer taraftan vakıf üniversitelerinin maliyet muhasebesi 1 dersi %76 oranında verilirken, maliyet

muhasebesi 2 dersinin %15 seviyelerine düştüğü gözlenmektedir. Yani maliyet muhasebesi 2 dersi, vakıf üniversitelerinde yetersiz düzeyde verilmektedir ve IES 2 öğrenim çıktılarını yeterince karşılayamamaktadır.

3.5.3. Finans ve Finansal Yönetim Ders Grubunda Yer Alan Derslerin IES 2'yi Karşılama Düzeyi

Araştırma kapsamına giren üniversitelerin ilgili bölümlerinde IES 2'nin, finans ve finansal yönetim başlığı altında okutulmakta olan 12 farklı ders tespit edilmiştir. Bu derslerin ortalama ders sayısı ve ortalama ders saati Tablo 6'da gösterilmiştir.

Tablo 6: Fakülte ve Yüksekokullarda Finans ve Finansal Yönetim Ders Grubunun IES 2'ye Uyumunun İncelenmesi

Finans ve Finansal Yönetim	FAKÜLTE				YÜKSEKOKUL (Muhasebe)	
	Devlet Üniversitesi		Vakıf Üniversitesi		Ort. Ders Sayısı	Ort. Ders Saati
	Ort. Ders Sayısı	Ort. Ders Saati	Ort. Ders Sayısı	Ort. Ders Saati		
	3,90	15,56	3,46	14,07	4,30	15,90

Finans ve finansal yönetim ders grubuna dahil olan derslerin araştırma kapsamına giren fakülte ve yüksekokullara göre dağılımı incelendiğinde, devlet üniversiteleri bünyesinde faaliyet gösteren fakültelerde, finans ve finansal yönetim ders grubuna dahil edilebilecek ders sayısının yaklaşık 4 olduğu, bu sayının vakıf üniversitesi bünyesinde bulunan fakültelerde ise yaklaşık 3 olduğu, yüksekokul düzeyindeki programlarda ise bu sayının 4 olduğu tespit edilmiştir. Ortalama ders saatlerinin ise sırasıyla yaklaşık olarak 15, 14, 16 olduğu görülmektedir.

Tablo 6 incelendiğinde, fakülte ve yüksekokul bünyesindeki birimlerin ders sayıları ve ders saatleri bakımından birbirine yakın oldukları dikkat çekmektedir.

Tablo 7:Finans ve Finansal Yönetim Ders Grubunda Yer Alan Derslerin IES 2'ye Uyumunun İncelenmesi

Finans ve Finansal Yönetim	FAKÜLTE										YÜKSEKOKUL (Muhasebe)				
	Devlet Üniversitesi					Vakıf Üniversitesi									
	%		Üni. Sayısı		Ort. Saat	%		Üni. Sayısı		Ort. Saat	%		Üni. Sayısı		Ort. Saat
	Z	S	Z	S		Z	S	Z	S		Z	S	Z	S	
Finansal Yönetim	93	1	54	1	4,71	46	30	6	4	3,90	90	10	9	1	5,30
Finansal Raporlar	1	5	1	3	3	7	7	1	1	3	10	0	1	0	3
Finans Matematiği	10	29	6	17	2,83	0	0	0	0	0	50	0	5	0	2,80
İşletme Finansmanı	27	0	16	0	3,13	38	0	5	0	4	10	0	1	0	3
Uluslararası Finans Yönetimi	3	10	2	6	3	0	0	0	0	0	10	0	1	0	3
Finansal Tablolar Analizi	63	32	37	19	3,04	30	15	4	2	2,83	80	10	8	1	3
Bankacılık	1	31	1	18	2,84	0	7	0	1	2	10	20	1	2	3
Finansal Modelleme	3	15	2	9	2,81	0	23	0	3	3	0	0	0	0	0
İşletme Bütçeleri	0	13	0	8	2,75	7	15	1	2	3	10	30	1	3	3
İşletme Sermayesi Analizleri	1	10	1	6	3	0	15	0	2	3	10	20	1	2	4
Ticari ve Mali Matematik	18	5	11	3	2,85	15	0	2	0	3,50	20	10	2	1	2,67
Matematik	91	0	53	0	5,80	10	0	13	0	5,54	80	0	8	0	4,25

Tablo 7 incelendiğinde, finansal yönetim dersinin fakülte ve yüksekokul düzeyinde eğitim verilen bölümlerin büyük bir kısmında zorunlu-seçmeli olarak verildiği ve zorunlu derslerin ağırlıkta olduğu görülmektedir. Finans ve finansal yönetim dersi, fakülte düzeyindeki devlet üniversitelerinin 54 tanesinde zorunlu, 1 tanesinde seçmeli iken, vakıf üniversitesi düzeyindeki bölümlerin 6 tanesinde zorunlu, 4 tanesinde seçmeli ve yüksekokullarda bu dersin 9 üniversitede zorunlu, 1 üniversitede seçmeli olarak verildiği görülmektedir. Bu ders, fakülte düzeyindeki devlet üniversitelerinde ortalama 4 ila 5 saatleri arasında veriliyor iken, vakıf üniversitelerinde yaklaşık 4 ve yüksekokul bünyesindeki programlarda yaklaşık 5 saat verildiği görülmektedir.

İşletme finansmanı dersi, fakülte düzeyindeki devlet üniversitelerinin %27'lik bir oranla, 16 üniversitede zorunlu olarak okutulduğu görülmektedir. Bu dersin yaklaşık olarak 3 saat verildiği söylenebilir. Bu ders, vakıf üniversitelerinin 5 tanesinde zorunlu olarak yer alırken (%38), ortalama 4 saat okutulduğu görülmektedir. Yüksekokullarda

ise işletme finansmanı dersi, 10 tane yüksekokuldan sadece 1 tanesinde (%10) zorunlu olarak verildiği sonucuna ulaşılmaktadır.

Finansal tablolar analizi dersi, devlet üniversitelerinde, vakıf üniversitelerine göre daha yoğun olarak verilmektedir. Bu ders, fakülte bünyesindeki devlet üniversitelerinin 37 tanesinde zorunlu, 19 tanesinde seçmeli olarak verilirken, yüksekokullarda finansal tablolar analizi dersinin 8 üniversitede zorunlu, 1 üniversitede seçmeli olarak verildiği görülmektedir. Bununla birlikte, vakıf üniversiteleri, devlet üniversitelerine göre, finansal tablolar analizi dersini yeterince karşılayamamaktadır.

İşletme sermayesi analizi dersinin fakülte ve yüksekokul düzeyinde eğitim verilen bölümlerin büyük bir kısmında yer almadığı görülmektedir. Fakülte düzeyindeki devlet üniversitelerinin 1 tanesinde zorunlu (%1), 6 tanesinde seçmeli (%10); vakıf üniversiteleri düzeyindeki birimlerin yalnızca 2 tanesinde seçmeli (%15); yüksekokulların 1 tanesinde zorunlu (%10), 2 tanesinde seçmeli (%20) olarak işletme sermayesi dersi verilmektedir. Ortalama ders saatleri sırasıyla 3, 3, 4 şeklindedir.

IES 2, finans ve finansal yönetim ders grubu çıktıları incelendiğinde, işletme finansmanıve işletme sermayesi analizleri dersinin, fakülte ve yüksekokul bünyesindeki programlarda yeterince yer verilmediği ve IES 2 öğrenim çıktılarını yeterli düzeyde karşılayamadığı söylenebilir. Diğer taraftan, finansal tablolar analizi dersi, fakülte seviyesindeki devlet üniversitelerinde zorunlu derslerin yoğunlukta olduğu ve %95 oranında verildiği, yüksekokullarda da bu dersin %90 oranında, üniversitelerde sadece zorunlu olarak verildiği tespit edilmiştir. Vakıf üniversitelerinde ise %45 (%30 zorunlu, %15 seçmeli) oranında finansal tablolar analizi dersinin verildiği görülmektedir. Bu bakımdan, vakıf üniversitelerinde, devlet üniversitelerine göre, finansal tablolar analizi dersinin, IES 2 öğrenim çıktılarını tam olarak karşılayamadığı sonucuna ulaşılmaktadır.

3.5.4. Vergilendirme Ders Grubunda Yer Alan Derslerin IES 2'yi Karşılama Düzeyi

Araştırma kapsamına giren üniversitelerin ilgili bölümlerinde IES 2'nin, vergilendirme başlığı altında okutulmakta olan 3 farklı ders tespit edilmiştir. Bu derslerin ortalama ders sayısı ve ortalama ders saati Tablo 8'de gösterilmiştir.

Tablo 8:Fakülte ve Yüksekokullarda Vergilendirme Ders Grubunun IES 2'ye Uyumunun İncelenmesi

Vergilendirme	FAKÜLTE				YÜKSEKOKUL (Muhasebe)	
	Devlet Üniversitesi		Vakıf Üniversitesi		Ort. Ders Sayısı	Ort. Ders Saati
	Ort. Ders Sayısı	Ort. Ders Saati	Ort. Ders Sayısı	Ort. Ders Saati		
	1,52	4,47	0,77	2,31	2,20	6,20

Vergilendirme ders grubuna dahil olan derslerin araştırma kapsamına giren fakülte ve yüksekokullara göre dağılımı incelendiğinde, devlet üniversiteleri bünyesinde faaliyet gösteren fakültelerde, vergilendirme grubuna dahil edilebilecek ders sayısının ortalama 1 ila 2 arasında olduğu, bu sayının vakıf üniversitesi bünyesinde yaklaşık 1 olduğu, yüksekokul düzeyindeki programlarda ise 2 olduğu tespit edilmiştir. Ortalama ders saatlerinin ise sırasıyla yaklaşık 4, 2, 6 olduğu görülmektedir.

Tablo 8 incelendiğinde, fakültelerde ders sayısı ve ders saatinin, yüksekokullara göre daha düşük seviyede olduğu ortadadır.

Tablo 9: Vergilendirme Ders Grubunda Yer Alan Derslerin IES 2'ye Uyumunun İncelenmesi

Vergilendirme	FAKÜLTE										YÜKSEKOKUL (Muhasebe)				
	Devlet Üniversitesi					Vakıf Üniversitesi									
	%		Üni. Sayısı		Ort. saat	%		Üni. Sayısı		Ort. saat	%		Üni. Sayısı		Ort. saat
	Z	S	Z	S		Z	S	Z	S		Z	S			
Vergi Hukuku	37	29	22	17	2,92	7	30	1	4	3	50	40	5	4	2,78
Türk Vergi Sistemi	34	27	20	16	2,94	7	23	1	3	3	70	20	7	2	2,78
Vergi Muhasebesi	0	24	0	14	3	7	0	1	0	3	20	20	2	2	2,25

Tablo 9 incelendiğinde, vergi hukuku dersinin fakülte ve yüksekokul düzeyinde eğitim verilen birimlerinde okutulduğu ancak seçmeli derslerin yadsınamayacak kadar fazla olduğu söylenebilir. Fakülte düzeyindeki devlet üniversitelerinde vergi hukuku dersinin 22 üniversitede zorunlu, 17 üniversitede seçmeli olarak verildiği ve bu dersinyaklaşık 3 saat verildiği görülmektedir. Vakıf üniversiteleri bünyesinde yer alan işletme bölümlerinde bu dersin, 13 üniversiteden yalnızca 1 tanesinde zorunlu, 4 tanesinde seçmeli olarak verildiği ortadadır ve bu dersin ortalama ders saati 3'tür. Vergi

hukuku dersinin yüksekokullarda 5 üniversitede zorunlu, 4 üniversitede seçmeli olarak yer aldığı ve ortalama 2 ila 3 saatleri arasında verildiği görülmektedir.

Türk vergi sistemi dersinin, fakülte düzeyinde eğitim veren devlet üniversitelerinin 20 tanesinde zorunlu, 16 tanesinde seçmeli; vakıf üniversiteleri düzeyinde eğitim veren birimlerin 1 tanesinde zorunlu, 3 tanesinde seçmeli olarak bu dersin verildiği görülmektedir. Yüksekokullarda ise, 10 üniversitenden 7 tanesinde zorunlu, 2 tanesinde seçmeli olarak ders verilmektedir. Fakülte ve yüksekokul düzeyinde eğitim verilen tüm bölümlerde, Türk vergi sistemi dersinin ortalama 3 olarak verildiği söylenebilir. Bu bilgiler ışığında, vakıf üniversitelerinin IES 2 öğrenim çıktılarını tam olarak karşılayamadığını göstermektedir.

IES 2, vergilendirme ders grubu öğrenme çıktıları incelendiğinde, devlet üniversitelerinin, vakıf üniversitelerine nazaran, bu grup içerisinde yer alan derslere daha fazla yer verdikleri görülmektedir. Fakülte düzeyindeki devlet üniversitelerinde %66 iken, yüksekokullarda %90 ve vakıf üniversitelerinde %37 oranında verilmektedir.

Bu durum, vakıf üniversitelerinin, devlet üniversitelerine kıyasla IES 2 öğrenim çıktılarını yeterince karşılayamadığını göstermektedir.

3.5.5. Denetim ve Güvence Grubunda Yer Alan Derslerin IES 2'yi Karşılama Düzeyi

Araştırma kapsamına giren üniversitelerin ilgili bölümlerinde IES 2'nin, denetim ve güvence başlığı altında okutulmakta olan 1 ders tespit edilmiştir. Bu derslerin ortalama ders sayısı ve ortalama ders saati Tablo 10'da gösterilmiştir.

Tablo 10: Fakülte ve Yüksekokullarda Denetim ve Güvence Ders Grubunun IES 2'ye Uyumunun İncelenmesi

Denetim ve Güvence	FAKÜLTE				YÜKSEKOKUL (Muhasebe)	
	Devlet Üniversitesi		Vakıf Üniversitesi		Ort. Ders Sayısı	Ort. Ders Saati
	Ort. Ders Sayısı	Ort. Ders Saati	Ort. Ders Sayısı	Ort. Ders Saati		
	1,26	3,62	0,77	2,23	1,50	4,40

Denetim ve güvence ders grubuna dahil olan derslerin araştırma kapsamına giren fakülte ve yüksekokullara göre dağılımı incelendiğinde, devlet üniversiteleri bünyesinde faaliyet gösteren fakültelerde denetim ve güvence grubuna dahil edilebilecek ders

sayısının yaklaşık 1 olduğu, bu sayının vakıf üniversitesi bünyesinde bulunan fakültelerde ise yaklaşık olarak 1 olduğu, yüksekokul düzeyindeki programlarda ise bu sayının 1 ile 2 arasında olduğu tespit edilmiştir. Ortalama ders saatleri ise sırasıyla yaklaşık olarak 4, 2, 4 olduğu görülmektedir.

Tablo 10’da dikkat çekici olan sonuç ise, denetim ve güvence ders grubunun fakülte ve yüksekokullarda yeterli ders sayısı ve ders saatine sahip olmayışıdır. Üniversiteler arasında bir değerlendirme yapılacak olursa, yüksekokullarda denetim ve güvence dersi, ortalama ders saatinin daha fazla olduğu söylenebilir.

Tablo 11: Denetim ve Güvence Ders Grubunda Yer Alan Derslerin IES 2’ye Uyumunun İncelenmesi

Denetim ve Güvence	FAKÜLTE										YÜKSEKOKUL (Muhasebe)				
	Devlet Üniversitesi					Vakıf Üniversitesi									
	%		Üni. Sayısı		Ort. Saat	%		Üni. Sayısı		Ort. Saat	%		Üni. Sayısı		Ort. Saat
	Z	S	Z	S		Z	S	Z	S		Z	S			
Denetim	46	48	27	28	2,87	15	53	2	7	2,90	90	10	9	1	3

Tablo 11 incelendiğinde, denetim dersinin, fakülte düzeyindeki devlet üniversitelerinde eğitim verilen bölümlerin büyük bir kısmında, seçmeli olan derslerin yoğunlukta olduğu, yani 27 üniversitede zorunlu, 28 üniversitede seçmeli; vakıf üniversitelerindeki birimlerin 2 tanesinde zorunlu, 7 tanesinde seçmeli; yüksekokullarda ise, denetim dersinin 9 üniversitede zorunlu, 1 üniversitede seçmeli olduğu ve bu dersin ortalama 3 saat verildiği görülmektedir.

IES 2, denetim ve güvence ders grubunun öğrenme çıktıları incelendiğinde, yüksekokul düzeyinde eğitim verilen, ders planlarında denetim dersinin bu bölümlerin %90’ında zorunlu ve %10’unda seçmeli olarak okutulduğu sonucu ortaya çıkmaktadır. Fakülte düzeyindeki devlet üniversitelerinde ise denetim dersinin %46’sında zorunlu, %48’sinde seçmeli olarak yer aldığı; diğer taraftan bu dersin fakülte düzeyindeki vakıf üniversitelerinde de seçmeli olarak eğitim veren üniversitelerin ağırlıkta olduğu görülmektedir ve denetim ve güvence dersinin vakıf üniversitelerinin %15’inde zorunlu ve %53’ünde seçmeli olarak okutulduğu görülmektedir.

Bu bakımdan denetim ve güvence ders grubunda yer alan denetim dersinin fakülte düzeyinde eğitim verilen vakıf üniversitelerinde, IES 2 öğrenim çıktılarını karşılamada yetersiz olduğu ve bununla birlikte yüksekokullarda IES 2'yi karşılama düzeylerinin yeterli olduğunu söylemek mümkündür. Diğer taraftan, denetim ve güvence ders grubundaki öğrenme çıktılarının kazanılabilmesi için gerekli olan denetim standartları, güvence sözleşmeleriyle ilgili standartların yer aldığı derslerin bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu yüzden de genel anlamda değerlendirilecek olursa, fakülte ve yüksekokulların, öğrenim çıktılarını karşılamada yetersiz kaldığı söylenebilir.

3.5.6.Yönetim, Risk Yönetimi ve İç Kontrol Grubunda Yer Alan Derslerin IES 2'yi Karşılama Düzeyi

Araştırma kapsamına giren üniversitelerin ilgili bölümlerinde IES 2'nin, yönetim, risk yönetimi ve iç kontrol başlığı altında okutulmakta olan 2 farklı ders tespit edilmiştir. Bu derslerin ortalama ders sayısı ve ortalama ders saati Tablo 12'de gösterilmiştir.

Tablo 12: Fakülte ve Yüksekokullarda Yönetim, Risk Yönetimi ve İç Kontrol Ders Grubunun IES 2'ye Uyumunun İncelenmesi

Yönetim, Risk Yönetimi ve İç Kontrol	FAKÜLTE				YÜKSEKOKUL (Muhasebe)	
	Devlet Üniversitesi		Vakıf Üniversitesi		Ort. Ders Sayısı	Ort. Ders Saati
	Ort. Ders Sayısı	Ort. Ders Saati	Ort. Ders Sayısı	Ort. Ders Saati		
	0,28	0,78	0,38	1,08	0,80	2,40

Yönetim, risk yönetimi ve iç kontrol ders grubuna dahil olan derslerin araştırma kapsamına giren fakülte ve yüksekokullara göre dağılımı incelendiğinde, fakültelerde yönetim, risk yönetimi ve iç kontrol grubuna dahil edilebilecek ders sayısının yaklaşık olarak 0 seviyelerinde olduğu ve ortalama ders saatlerinin yaklaşık 1 seviyelerinde olduğu görülmektedir. Yüksekokullarda ise ortalama ders sayısı 0 ila 1 arasındadır ve bu ders ortalama olarak 2 saat ve daha üzerinde verildiği görülmektedir.

Tablo 12'de, yönetim, risk yönetimi ve iç kontrol ders grubun fakülte ve yüksekokullar düzeyindeki birimlerin, çok yetersiz ders sayısı ve ders saatine sahip oldukları ortadadır.

Tablo 13: Yönetim, Risk Yönetim ve İç Kontrol Ders Grubunda Yer Alan Derslerin IES 2'ye Uyumunun İncelenmesi

Yönetim, Risk Yönetimi ve İç Kontrol	FAKÜLTE										YÜKSEKOKUL (Muhasebe)				
	Devlet Üniversitesi					Vakıf Üniversitesi									
	%		Üni. Sayısı		Ort. Saat	%		Üni. Sayısı		Ort. Saat	%		Üni. Sayısı		Ort. Saat
	Z	S	Z	S		Z	S	Z	S		Z	S			
Finansal Risk Yönetimi ve Araçlar	0	13	0	8	2,87	0	30	0	4	2,75	0	40	0	4	3
İç Denetimin Temelleri	0	13	0	8	2,75	0	7	0	1	3	10	30	1	3	3

Tablo 13 incelendiğinde, finansal risk yönetimi ve araçlar dersinin, fakülte ve yüksekokul düzeyinde eğitim verilen bölümlerde, yalnızca seçmeli olarak verildiği ve bu dersin fakülte ve yüksekokullarda ortalama 2 ila 3 saat arasında verildiği görülmektedir.

İç denetimin temelleri dersinin, fakülte düzeyinde eğitim veren birimlerde sadece seçmeli olarak okutulduğu ve bu dersin ortalama 2 ila 3 arasında verildiği görülmektedir. Bu ders, yüksekokul bünyesinde bulunan programların 1 tanesinde zorunlu, 3 tanesinde seçmeli olarak yer alırken, ortalama 3 saat iç denetimin temelleri dersinin verildiği sonucuna ulaşılmaktadır.

IES 2, yönetim, risk yönetimi ve iç kontrol ders grubunun öğrenme çıktıları incelendiğinde, finansal risk yönetimi ve araçlar dersinin fakülte düzeyindeki devlet üniversitelerinde sadece seçmeli olarak %13 oranında; vakıf üniversitelerinde de benzer şekilde bu dersin seçmeli olarak verildiği üniversite sayısının ağırlıkta olduğu ve % 30 oranında verildiği; yüksekokul bünyesinde bulunan programların %40'ında finansal risk yönetimi ve araçlar dersinin verildiği görülmektedir.

İç denetimin temelleri dersinin fakülte bünyesindeki devlet üniversitelerinde yalnızca seçmeli olarak %13 oranında; vakıf üniversitelerinde de sadece seçmeli olarak %7 oranında; yüksekokullar bünyesindeki programların %10'unda zorunlu, %30'unda seçmeli olarak iç denetimin temelleri dersinin verildiği sonucu ortaya çıkmaktadır.

Bu bilgiler ışığında, fakülte ve yüksekokul düzeyinde eğitim veren birimlerin yönetim, risk yönetimi ve iç kontrol ders grubu için IES 2'yi karşılama düzeylerinin yetersiz olduğunu söylemek mümkündür.

3.5.7. İş Hukuku ve Yönetmelikler Ders Grubunda Yer Alan Derslerin IES 2'yi Karşılama Düzeyi

Araştırma kapsamına giren üniversitelerin ilgili bölümlerinde IES 2'nin, iş hukuku ve yönetmelikler başlığı altında okutulmakta olan 12 farklı ders tespit edilmiştir. Bu derslerin ortalama ders sayısı ve ortalama ders saati Tablo 14'te gösterilmiştir.

Tablo 14: Fakülte ve Yüksekokullarda İş Hukuku ve Yönetmelikler Ders Grubunun IES 2'ye Uyumunun İncelenmesi

İş Hukuku ve Yönetmelikler	FAKÜLTE				YÜKSEKOKULLAR (Muhasebe)	
	Devlet Üniversitesi		Vakıf Üniversitesi		Ort. Ders Sayısı	Ort. Ders Saati
	Ort. Ders Sayısı	Ort. Ders Saati	Ort. Ders Sayısı	Ort. Ders Saati		
	5,57	16,15	2,92	8,77	4,90	13,70

İş hukuku ve yönetmelikler ders grubuna dahil olan derslerin, araştırma kapsamına giren fakülte ve yüksekokullara göre dağılımı incelendiğinde, devlet üniversitesi bünyesinde faaliyet gösteren fakültelerde, iş hukuku ve yönetmelikler grubuna dahil edilebilecek ders sayısının ortalama 5 ila 6 arasında olduğu, bu sayının vakıf üniversitesi bünyesinde bulunan fakültelerde ise yaklaşık olarak 3 olduğu, yüksekokul düzeyindeki programlarda bu sayının yaklaşık olarak 5 olduğu tespit edilmiştir. Ortalama ders saatleri yaklaşık olarak sırasıyla 16, 9, 14 olduğu görülmektedir.

Tablo 14'te, fakülte ve yüksekokullarda bu ders grubunun ders sayısı ve ders saatleri dikkate alındığında, vakıf üniversitesi düzeyindeki fakültelerde iş hukuku ve yönetmelikler ders grubuna, devlet üniversiteleri kadar yer verilmediği dikkat çekmektedir.

Tablo 15: İş Hukuku ve YönetmeliklerDers Grubunda Yer Alan Derslerin IES 2'ye Uyumunun İncelenmesi

İş Hukuku ve Yönetmelikler	FAKÜLTE										YÜKSEKOKUL (Muhasebe)				
	Devlet Üniversitesi					Vakıf Üniversitesi									
	%		Üni. Sayısı		Ort. Saat	%		Üni. Sayısı		Ort. Saat	%		Üni. Sayısı		Ort. Saat
	Z	S	Z	S		Z	S	Z	S		Z	S	Z	S	
İcra ve İflas Hukuku	0	24	0	14	2,93	0	0	0	0	0	0	20	0	2	3
İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku	37	58	22	34	2,91	38	23	5	3	3	50	30	5	3	2,87
Ticaret Hukuku	72	17	42	10	3,19	53	7	7	1	2,87	100	0	10	0	3,10
Borçlar Hukuku	70	22	41	13	2,83	38	7	5	1	3	90	0	9	0	2,67
Muhasebe Meslek Hukuku	0	15	0	9	2,67	0	0	0	0	0	10	40	1	4	2,60
Hukukun Temel Kavramları	96	1	56	1	2,96	0	92	0	12	3,08	100	0	10	0	2,70
İdare Hukuku	3	22	2	13	3,13	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Kıymetli Evrak Hukuku	8	25	5	15	2,75	0	7	0	1	3	30	10	3	1	2,50
İşletme Hukuku	8	8	5	5	3,50	7	7	1	1	3	0	0	0	0	0
Şirketler Hukuku	5	5	3	3	3	0	0	0	0	0	10	0	1	0	3
Anayasa Hukuku	12	25	7	15	2,82	7	0	1	0	3	0	0	0	0	0
Tüketici Hukuku	0	13	0	8	2,75	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Tablo 15 incelendiğinde, ticaret hukuku dersinin, fakülte düzeyindeki birimlerin büyük bir kısmında zorunlu olarak yer aldığı, yüksekokul bünyesindeki programların tamamında bu dersin zorunlu olarak okutulduğu görülmektedir. Fakülte düzeyindeki devlet üniversitelerinin 42 tanesinde zorunlu, 10 tanesinde seçmeli; vakıf üniversitesi bünyesindeki birimlerin 7 tanesinde zorunlu, 1 tanesinde seçmeli olarak verildiği görülmektedir. Fakülte ve yüksekokul düzeyindeki bölümlerde, ticaret hukuku dersinin yaklaşık olarak 3 saat verildiğini söylemek mümkündür.

Borçlar hukuku dersi, fakültelerde zorunlu ağırlıkta olmak üzere, fakülte düzeyindeki devlet üniversitelerinin 41'inde zorunlu, 13'ünde seçmeli olarak verilmekte iken; vakıf üniversitelerinin 5'inde zorunlu, 1'inde seçmeli olarak verilmektedir. Yüksekokul bünyesindeki birimlerin borçlar hukuku dersini, %90 oranında, diğer bir deyişle 10 yüksekokuldan 9 tanesinde bu ders zorunlu olarak okutulmaktadır. Bu dersin fakülte ve yüksekokullarda ortalama 2 ila 3 saatleri arasında verildiği görülmektedir.

Muhasebe meslek hukuku dersi, fakülte düzeyindeki devlet üniversitelerinin 9 tanesinde seçmeli; yüksekokul bünyesindeki programlardan yalnızca 1 tanesinde zorunlu, 4 tanesinde seçmeli olarak verildiği sonucuna ulaşılmaktadır. Fakülte düzeyindeki vakıf üniversitelerinde ise, muhasebe meslek hukuku dersine hiç yer verilmediği görülmektedir. Devlet üniversitelerinde bu dersin ortalama 2 saat ve üzerinde verildiği görülmektedir.

Hukukun temel kavramları dersinin fakülte düzeyindeki devlet üniversitelerinin 56'sında zorunlu, 1'inde seçmeli; yüksekokul bünyesindeki programların tamamında zorunlu olarak verildiği görülmektedir. Fakülte düzeyindeki vakıf üniversitelerinin 12'sinde bu dersin seçmeli olarak okutulduğu görülmektedir. Fakülte ve yüksekokullarda, hukukun temel kavramları dersinin ortalama 2 ila 3 saatleri arasında verildiği görülmektedir.

Anayasa hukuku dersinin, devlet üniversitesi bünyesindeki fakültelerin 7 tanesinde zorunlu, 15 tanesinde seçmeli; vakıf üniversitelerinin ise yalnızca 1 tanesinde zorunlu olarak verildiği ve yüksekokullarda bu derse hiç yer verilmediği sonucuna ulaşılmaktadır. Fakültelerde bu dersin ortalama 2 ila 3 saatleri arasında verildiği görülmektedir.

IES 2 iş hukuku ve yönetmeliklerders grubu öğrenme çıktıları incelendiğinde, muhasebe meslek hukuku dersinin vakıf üniversitelerinde karşılanmadığı ve fakülte düzeyindeki devlet üniversitelerinde %15 oranında seçmeli olarak verildiği görülmektedir. Bu durum, fakülte düzeyinde eğitim veren birimlerinin IES 2'yi karşılama düzeylerinin yetersiz olduğunu göstermektedir. Muhasebe meslek hukuku dersinin, fakültelerde yetersiz düzeyde olmasından dolayı, serbest muhasebeci mali müşavir olabilmek için, 3568 sayılı kanunun 5/A-a maddesinde yer alan bölümlerden mezun olmak, 3 yıllık staj süresini tamamlamak, kanunda belirtilen alanlarda yüksek lisans yapanların bir yıl staj sürelerinin kısalması gibi bilgilerin elde edilememesi gibi bir durumla karşı karşıya kalındığını söylemek mümkündür.

Hukukun temel kavramları dersi, fakülte düzeyindeki vakıf üniversitelerinin %92'sinde seçmeli olarak yer alması dikkat çekicidir. Seçmeli ders havuzunda yer alan derslerin bir kısmını öğrencilerin tercih etmemesi, bir kısmının ise akademik personel yetersizliği sebebiyle açılmaması, seçmeli ders havuzunda yer alan ders sayısı ile

öğrencilerin seçebilecekleri ders sayısı arasında dengenin bulunmaması gibi nedenlerle, seçmeli ders olarak müfredatta yer alan derslerin, öğrencilerin büyük bir kısmına ulaşmadığı açıktır.

Bu durum da, hukukun temel kavramları dersinin, devlet üniversitelerinde IES 2 öğrenim çıktıları yeterli düzeyde karşılanırken, vakıf üniversitelerinde bu ders büyük bir oranda seçmeli olduğundan IES 2 öğrenim çıktılarının yeterince karşılanamadığını sonucuna ulaşılmaktadır.

3.5.8.Bilgi Teknolojileri Grubunda Yer Alan Derslerin IES 2'yi Karşılama Düzeyi

Araştırma kapsamına giren üniversitelerin ilgili bölümlerinde IES 2'nin, bilgi teknolojileri başlığı altında okutulmakta olan 6 farklı ders tespit edilmiştir. Bu derslerin ortalama ders sayısı ve ortalama ders saati Tablo 16'da gösterilmiştir.

Tablo 16: Fakülte ve Yüksekokullarda Bilgi Teknolojileri Ders Grubunun IES 2'ye Uyumunun İncelenmesi

Bilgi Teknolojileri	FAKÜLTE				YÜKSEKOKUL (Muhasebe)	
	Devlet Üniversitesi		Vakıf Üniversitesi		Ort. Ders Sayısı	Ort. Ders Saati
	Ort. Ders Sayısı	Ort. Ders Saati	Ort. Ders Sayısı	Ort. Ders Saati		
	1,19	3,93	0,84	3	1,30	5,10

Bilgi teknolojileri ders grubuna dahil olan derslerin araştırma kapsamına giren fakülte ve yüksekokullara göre dağılımı incelendiğinde, devlet üniversiteleri bünyesinde faaliyet gösteren fakültelerde bilgi teknolojileri grubuna dahil edilebilecek ders sayısının ortalama 1 olduğu; bu sayının vakıf üniversitesi bünyesinde bulunan fakültelerde yaklaşık olarak 1 olduğu; yüksekokul düzeyindeki programlarda ise bu sayının 1 ve daha fazla olduğu görülmektedir. Ortalama ders saatlerinin ise sırasıyla yaklaşık olarak 4, 3, 5 olduğu tespit edilmektedir.

Tablo 16'da bilgi teknolojileri ders grubunun, fakülte ve yüksekokullarda yeterli ders sayısına sahip olmadıkları görülmektedir. Vakıf üniversitesi bünyesinde bulunan fakültelerin, devlet üniversitelerine kıyasla daha da yetersiz olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

Tablo 17: Bilgi Teknolojileri Ders Grubunda Yer Alan Derslerin IES 2'ye Uyumunun İncelenmesi

Bilgi Teknolojileri Genel Bilgisi	FAKÜLTE										YÜKSEKOKUL (Muhasebe)				
	Devlet Üniversitesi					Vakıf Üniversitesi									
	%		Üni. Sayısı		Ort. Saat	%		Üni. Sayısı		Ort. Saat	%		Üni. Sayısı		Ort. Saat
	Z	S	Z	S		Z	S	Z	S		Z	S	Z	S	
Temel Bilgi Teknolojileri Kullanımı	43	15	25	9	3,38	23	0	3	0	2,67	80	0	8	0	3,87
İşletmecilikte Bilgisayar Uygulamaları	5	12	3	7	2,70	7	0	1	0	3	0	0	0	0	0
Bilgisayar Programlama	5	5	3	3	3,83	38	0	5	0	4,40	20	0	2	0	3
Ofis Programlama	0	1	0	1	6	0	0	0	0	0	0	20	0	2	5,50
Veri Tabanı Yönetim Sistemleri	0	6	0	4	2,75	0	15	0	2	3	0	10	0	1	3
Paket Programlarla İstatistiksel Veri Analizi	0	12	0	7	2,71	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Tablo 17 incelendiğinde, temel bilgi teknolojileri kullanımı dersinin, fakülte düzeyindeki devlet üniversitelerinin 25 tanesinde zorunlu, 9 tanesinde seçmeli olduğu ve bu dersin ortalama 3 saat ve üzerinde verildiği; vakıf üniversitesi düzeyinde eğitim veren birimlerin 3 tanesinde zorunlu olduğu ve temel bilgi teknolojileri kullanımı dersinin ortalama 2 saat ve üzerinde verildiği; yüksekokul bünyesinde bulunan programların 8 tanesinde zorunlu olduğu ve bu dersin ortalama 3 saat ve üzerinde verildiği görülmektedir.

Veri tabanı yönetim sistemleri dersinin, devlet üniversitelerinden yalnızca 4 tanesinde seçmeli olarak yer aldığı ve ortalama ders saatinin 2 saat ve üzerinde olduğu; vakıf üniversitesi düzeyindeki fakültelerin 2 tanesinde seçmeli olarak verildiği ve ortalama ders saatinin 3 olduğu; yüksekokul bünyesindeki programların sadece 1 tanesinde seçmeli olarak okutulduğu ve ortalama ders saatinin 3 olduğu görülmektedir.

Paket programlarda istatistiksel veri analizi dersinin ise, fakülte düzeyindeki vakıf üniversitelerinde ve yüksekokul bünyesindeki programlarda yer verilmediği görülmektedir. Devlet üniversitesi düzeyindeki fakültelerde, 58 üniversitenin sadece 7 tanesinde seçmeli olarak bu dersin okutulduğu ve ortalama 2 saat ve üzeri paket programlarla istatistiksel veri analizi dersinin verildiği görülmektedir.

IES 2, bilgi teknolojileri ders grubunun öğrenme çıktıları incelendiğinde, temel bilgi teknolojilerinin yüksekokullarda %80 oranında zorunlu olarak verildiği

görülmektedir. Fakülte düzeyindeki devlet üniversitelerinde %58; vakıf üniversitelerinde ise %23 oranında bu dersin verildiği görülmektedir. Bu yüzden, fakülte düzeyinde eğitim veren vakıf üniversitesi bünyesindeki birimlerin, IES 2'yi karşılama düzeylerinin yetersiz olduğunu söylemek mümkündür.

Diğer taraftan, bilgi teknolojileri ders grubunda bulunan derslerin genel anlamda yetersiz ders sayısına sahip oldukları ya da hiç yer verilmedikleri görülmektedir. Bilgi teknolojileri ders grubunda bulunan dersler genel olarak değerlendirildiğinde, fakülte ve yüksekokul bünyesindeki birimlerin, IES 2 öğrenim çıktılarını karşılama düzeylerinin yeterli düzeyde olmadığı sonucuna ulaşılmaktadır.

Artık günümüz teknoloji çağında birçok işlemin, faaliyetlerin bilgisayar yardımıyla yapıldığı ortadadır. Bu yüzden de bilgi teknolojileri ders grubuna daha fazla yer ve önem verilmelidir.

3.5.9. İş ve Organizasyon Ortamı Grubunda Yer Alan Derslerin IES 2'yi Karşılama Düzeyi

Araştırma kapsamına giren üniversitelerin ilgili bölümlerinde IES 2'nin, iş ve organizasyon ortamı başlığı altında okutulmakta olan 18 farklı ders tespit edilmiştir. Bu derslerin ortalama ders sayısı ve ortalama ders saati Tablo 18'de gösterilmiştir.

Tablo 18: Fakülte ve Yüksekokullarda İş ve Organizasyon Ortamı Ders Grubunun IES 2'ye Uyumunun İncelenmesi

İş ve Organizasyon Ortamı	FAKÜLTE				YÜKSEKOKUL (Muhasebe)	
	Devlet Üniversitesi		Vakıf Üniversitesi		Ort. Ders Sayısı	Ort. Ders Saati
	Ort. Ders Sayısı	Ort. Ders Saati	Ort. Ders Sayısı	Ort. Ders Saati		
	8,48	25,50	6,69	20,31	3,30	9,70

İş ve organizasyon ortamı ders grubuna dahil olan derslerin araştırma kapsamına giren fakülte ve yüksekokullara göre dağılımı incelendiğinde, devlet üniversitesi bünyesinde faaliyet gösteren fakültelerde iş ve organizasyon ortamı grubuna dahil edilebilecek ders sayısının ortalama 8 ila 9 arasında olduğu; bu sayının vakıf üniversitesi bünyesindeki birimlerde 6 ila 7 arasında olduğu; yüksekokullarda ise yaklaşık olarak 3 olduğu tespit edilmiştir. Ortalama ders saatlerinin ise sırasıyla yaklaşık olarak 25, 20, 10 olduğu görülmektedir.

Tablo 18’de dikkat çekici olan sonuç, özellikle yüksekokul bünyesinde bulunan programlarda, iş ve organizasyon ortamı derslerinin sayı ve saat olarak fakülteye göre oldukça düşük seviyede bulunmasıdır. Ayrıca, devlet üniversitesi bünyesindeki fakültelerin muhasebe eğitimi verilen birimlerinde, iş ve organizasyon ortamı dersinin diğerlerine göre daha yoğun bir şekilde verildiği söylenebilir.

Tablo 19: İş ve Organizasyon Ortamı Ders Grubunda Yer Alan Derslerin IES 2’ye Uyumunun İncelenmesi

İş ve Organizasyon Ortamı	FAKÜLTE										YÜKSEKOKUL (Muhasebe)				
	Fakülte (Devlet Üniversitesi)					Fakülte (Vakıf Üniversitesi)									
	%		Üni. Sayısı		Ort. Saat	%		Üni. Sayısı		Ort. Saat	%		Üni. Sayısı		Ort. Saat
	Z	S	Z	S		Z	S	Z	S		Z	S			
Dış Ticaret İşlemleri	3	32	2	19	2,85	0	38	0	5	3	30	10	3	1	2,75
Çok Uluslu İşletmeler Yönetimi	0	10	0	6	2,83	0	15	0	2	3	0	0	0	0	0
e-Ticaret ve e-İş	3	53	2	31	2,91	7	61	1	8	2,89	0	50	0	5	2,80
Uluslararası Finansman	1	67	1	39	3,05	23	61	3	8	2,90	20	30	2	3	3,40
Uluslararası Finans Yönetimi	3	10	2	6	3	0	0	0	0	0	10	0	1	0	3
Uluslararası İşletmecilik	15	44	9	26	2,94	46	15	6	2	2,87	10	10	1	1	3
Pazarlama	93	8	54	5	3,31	69	0	9	0	3,33	40	10	4	1	2,80
Uluslararası Pazarlama	15	63	9	37	2,85	30	23	4	3	2,86	0	10	0	1	3
Küresel Pazarlama	5	1	3	1	3	0	15	0	2	3	10	10	1	1	3
Stratejik Pazarlama	12	13	7	8	3	7	7	1	1	3	0	0	0	0	0
Pazarlama Yönetimi	72	13	42	8	3,22	53	7	7	1	3,37	10	30	1	3	2,75
Hizmet Pazarlaması	1	74	1	43	2,86	0	30	0	4	3	0	20	0	2	3
Dijital Pazarlamada Yenilik ve Rekabet Politikası	1	12	1	7	2,63	0	7	0	1	3	0	0	0	0	0
Bütünleşik Pazarlama İletişimi	0	8	0	5	3	0	7	0	1	3	0	0	0	0	0
Endüstriyel Pazarlama	0	18	0	11	2,81	0	7	0	1	3	0	0	0	0	0
Pazarlama İletişimi	0	25	0	15	2,80	0	7	0	1	3	10	10	1	1	3
Pazarlamada Güncel Konular	3	25	2	15	2,94	0	15	0	2	2,50	0	0	0	0	0
Pazarlama Araştırması	53	39	31	23	2,98	38	38	5	5	2,90	0	0	0	0	0

Tablo 19 incelendiğinde, dış ticaret işlemleri dersinin, fakülte düzeyindeki devlet üniversitelerinin 2 tanesinde zorunlu, 19 tanesinde seçmeli; vakıf üniversitelerinin sadece 5 tanesinde seçmeli; yüksekokul bünyesindeki programların 3 tanesinde zorunlu,

1 tanesinde seçmeli olarak verildiği ve bu dersin bütün fakülte ve yüksekokul kapsamındaki birimlerinde yaklaşık 3 saat verildiği görülmektedir.

Çokuluslu işletmeler yönetimi dersinin, fakültelerde yalnızca seçmeli olarak yer verildiği görülmektedir. Bu ders, devlet üniversitelerindeki işletme bölümlerinin 6'sında; vakıf üniversitelerindeki işletme bölümlerinin ise 2'sinde bulunmaktadır. Yüksekokullarda ise, çokuluslu işletmeler yönetimi dersinin olmadığı görülmektedir.

E-ticaret ve e-iş dersi incelendiğinde, fakülte ve yüksekokullarda bu dersin seçmeli yoğunlukta olarak verildiğini söylemek mümkündür. Fakülte düzeyindeki devlet üniversitelerinin 2 tanesinde zorunlu, 31 tanesinde seçmeli; vakıf üniversitelerinin 1 tanesinde zorunlu, 8 tanesinde seçmeli; yüksekokul bünyesinde yer alan programların sadece 5 tanesinde seçmeli olarak verildiği görülmektedir. Fakülte ve yüksekokul bünyesindeki birimlerin, bu dersi ortalama 2 ila 3 saatleri arasında verdiği söylenebilir.

Uluslararası finansman dersi, fakülte düzeyindeki devlet üniversitelerinin 39 tanesinde seçmeli iken, sadece 1 tanesinde zorunlu; vakıf üniversitelerindeki birimlerin 8 tanesinde seçmeli iken 3 tanesinde zorunlu; yüksekokul bünyesindeki programların ise 3 tanesinde seçmeli iken 2 tanesinde zorunlu olarak verildiği görülmektedir. Bu bilgilerden de anlaşılacağı gibi fakülte ve yüksekokullarda verilen uluslararası finansman dersi seçmeli ağırlıkta verilmektedir. Bu dersin, yaklaşık 3 saat ve üzerinde verildiği sonucuna ulaşılmaktadır.

Küresel pazarlama dersi ise, fakülte düzeyindeki devlet üniversitelerinin 3 tanesinde zorunlu, 1 tanesinde seçmeli; vakıf üniversitelerindeki birimlerin 2 tanesinde seçmeli; yüksekokullardaki programların 1 tanesinde zorunlu iken 1 tanesinde de seçmeli olarak verildiği ve bu dersin ortalama 3 saat verildiği görülmektedir.

IES 2, iş ve organizasyon ortamı ders grubunun öğrenme çıktıları incelendiğinde, fakülte düzeyindeki devlet üniversitelerinde, dış ticaret işlemleri dersinin %34'ünde (%2 sinde zorunlu, %32'sinde seçmeli); vakıf üniversitelerinin %38'inde (tamamı seçmeli); yüksekokulların ise %40'ında (%30 zorunlu, %10 seçmeli) verilmesi, bu dersin, IES 2 öğrenim çıktılarının karşılama düzeylerinin yetersiz olduğunu göstermektedir.

Çokuluslu işletmeler yönetimi dersinin ise sadece fakültelerde ve seçmeli olarak yer aldığı ve devlet üniversitelerinin %10'unda; vakıf üniversitelerinin %15'inde

verilmesi ve diğer taraftan yüksekokullar bünyesindeki programlarda bu dersin olmadığı, IES 2 öğrenim çıktılarını karşılama düzeyinin yetersiz olduğunu göstermektedir.

E-ticaret ve e-iş dersinin de fakülte ve yüksekokullarda seçmeli yoğunlukta olmak üzere, fakülte düzeyindeki devlet üniversitelerinin %56'sında (%3 zorunlu, %53 seçmeli); vakıf üniversitelerinin %68'inde (%7 zorunlu, %61 seçmeli) ve devlet üniversitesi kapsamındaki yüksekokulların %50'sinde (hepsi seçmeli) olarak yer aldığı görülmektedir. Bu oranlar dikkate alındığında, üniversitelerdeki seçmeli derslerin daha fazla olması IES 2 öğrenim çıktılarının yeterince karşılayamadığını göstermektedir.

Genel hatlarıyla değerlendirildiğinde, iş ve organizasyon ortamı ders grubunda yer alan derslerin, fakülte ve devlet üniversitesi bünyesindeki yüksekokullarda IES 2 öğrenim çıktıları yeterli düzeyde verilmediği ortaya çıkmaktadır.

3.5.10. Ekonomi Ders Grubunda Yer Alan Derslerin IES 2'yi Karşılama Düzeyi

Araştırma kapsamına giren üniversitelerin ilgili bölümlerinde IES 2'nin, ekonomi başlığı altında okutulmakta olan 13 farklı ders tespit edilmiştir. Bu derslerin ortalama ders sayısı ve ortalama ders saati Tablo 20'de gösterilmiştir.

Tablo 20: Fakülte ve Yüksekokullarda Ekonomi Ders Grubunun IES 2'ye Uyumunun İncelenmesi

Ekonomi	FAKÜLTE				YÜKSEKOKUL (Muhasebe)	
	Devlet Üniversitesi		Vakıf Üniversitesi		Ort. Ders Sayısı	Ort. Ders Saati
	Ort. Ders Sayısı	Ort. Ders Saati	Ort. Ders Sayısı	Ort. Ders Saati		
	3,88	13,28	3,61	13,38	2,40	9,50

Ekonomi ders grubuna dahil olan derslerin, araştırma kapsamına giren fakülte ve yüksekokullara göre dağılımı incelendiğinde, devlet üniversitesi bünyesinde faaliyet gösteren fakültelerde, ekonomi ders grubuna dahil edilebilecek ders sayısının ortalama 3 ila 4 arasında olduğu, bu sayının vakıf üniversitesi bünyesinde bulunan fakültelerde yine 3 ila 4 arasında olduğu, yüksekokul düzeyindeki programlarda ise bu sayının yaklaşık 2 olduğu tespit edilmiştir. Ortalama ders saatleri, fakültelerde yaklaşık 13 saat; yüksekokullarda yaklaşık 10 saattir.

Tablo 20’de yüksekökol düzeyinde muhasebe eğitimi verilen birimlerde ekonomi dersinin, fakültelere göre yetersiz olduğunu söylemek mümkündür. Fakültelerde ise, ders sayıları ve ders saatlerinin birbirine yakın olduğu görülmektedir.

Tablo 21: Ekonomi Ders Grubunda Yer Alan Derslerin IES 2’ye Uyumunun İncelenmesi

Ekonomi	FAKÜLTE										YÜKSEKÖKÜL (Muhasebe)				
	Devlet Üniversitesi					Vakıf Üniversitesi									
	%		Üniversite Sayısı		Ort. saat	%		Üni. Sayısı		Ort. Saat	%		Üni. Sayısı		Ort. Saat
	Z	S	Z	S		Z	S	Z	S		Z	S			
İktisada Giriş	86	1	50	1	4,82	76	0	10	0	5,40	80	0	8	0	6
Mikro İktisat	77	10	45	6	3,03	61	7	8	1	3,78	40	10	4	1	3
Makro İktisada Giriş	5	0	3	0	3,33	7	7	1	1	3	0	0	0	0	0
Makro İktisat	68	15	40	9	3	61	7	8	1	3,10	40	10	4	1	3
Türkiye Ekonomisi	5	41	3	24	2,96	30	7	4	1	3	10	40	1	4	2,80
Dünya Ekonomisi	1	6	1	4	3	7	23	1	3	3	0	0	0	0	0
İktisat Politikası	0	10	0	6	3	0	7	0	1	3	0	0	0	0	0
İktisadi Düşünceler Tarihi	0	10	0	6	2,67	0	7	0	1	3	0	0	0	0	0
Kamu Ekonomisi	0	8	0	5	3	0	7	0	1	3	0	0	0	0	0
Çalışma Ekonomisi	0	18	0	11	2,81	7	23	1	3	3	0	10	0	1	3
Enerji Ekonomisi	1	5	1	3	3	0	7	0	1	4	0	0	0	0	0
Yönetim Ekonomisi	0	13	0	8	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Uluslararası İktisat	3	32	2	19	3,19	30	0	4	0	3,75	0	0	0	0	0

Tablo 21 incelendiğinde, mikro iktisat dersinin, fakülte ve yüksekökol düzeyinde eğitim verilen bölümlerinde seçmeli yoğunlukta olduğu ve bu dersin ortalama devlet üniversitelerinde 3 saat; vakıf üniversitelerinde ise 3 saat ve üzerinde verildiği görülmektedir.

Makro iktisat dersinin fakülte düzeyindeki devlet üniversitelerinin 40 tanesinde zorunlu, 9 tanesinde seçmeli; vakıf üniversitesindeki birimlerin 8 tanesinde zorunlu, 1 tanesinde seçmeli; yüksekökol bünyesinde yer alan programların 4 tanesinde zorunlu, 1 tanesinde seçmeli olarak verildiği ve makro iktisat dersinin ortalama 3 saat okutulduğu görülmektedir.

Türkiye ekonomisi dersi, devlet üniversitelerinde seçmeli yoğunlukta olmak üzere verilmektedir. Fakülte düzeyindeki devlet üniversitelerindeki işletme bölümlerinin

3'ünde zorunlu, 24'ünde seçmeli; yüksekokul bünyesindeki programların 1'inde zorunlu, 4'ünde seçmeli olarak verildiği ve ortalama 2 saat ve üzerinde bu dersin verildiği görülmektedir. Fakülte düzeyindeki vakıf üniversitesinde yer alan birimlerinise 4'ünde zorunlu, 1'inde seçmeli olarak yer aldığı ve Türkiye ekonomisi dersinin ortalama 3 saat verildiği görülmektedir.

Dünya ekonomisi dersi incelendiğinde, bu dersin yalnızca fakültelerde okutulduğu; yüksekokul kapsamındaki programlarda, dünya ekonomisi dersine yer verilmediği görülmektedir. Devlet üniversitelerinin 1 tanesinde zorunlu, 4 tanesinde seçmeli; vakıf üniversitelerinin ise 1 tanesinde zorunlu, 3 tanesinde seçmeli olarak verildiği ve bu dersin ortalama 3 saat verildiğini söylemek mümkündür.

IES 2, ekonomi ders grubunun öğrenme çıktıları incelendiğinde, Türkiye ekonomisi ve dünya ekonomisi derslerinin öğrenme çıktılarını yeterli düzeyde karşılayamadığı sonucuna ulaşılmaktadır. Türkiye ekonomisi dersi, fakülte düzeyindeki devlet üniversitelerinin %25'ini, vakıf üniversitelerinin %37'sini, yüksekokulların %50'sini kapsadığı görülmektedir. Özellikle, dünya ekonomisi dersi, fakülte düzeyindeki devlet üniversitelerinin %7'sinde; vakıf üniversitelerinin %30'unda görülmesi ve yüksekokul bünyesindeki birimlerde bu dersin yer almaması, bu sonucu desteklemektedir.

Genel olarak değerlendirildiğinde, ekonomi ders grubunda yer alan derslerin, fakülte bünyesindeki birimlerde IES 2 öğrenim çıktıları karşılanırken, yüksekokullarda bu öğrenim çıktılarının yeterince karşılanamadığını söylemek mümkündür.

3.5.11.İş Stratejisi ve Yönetimi Ders Grubunda Yer Alan Derslerin IES 2'yi Karşılama Düzeyi

Araştırma kapsamına giren üniversitelerin ilgili bölümlerinde IES 2'nin, iş stratejisi ve yönetimi başlığı altında okutulmakta olan 15 farklı ders tespit edilmiştir. Bu derslerin ortalama ders sayısı ve ortalama ders saati Tablo 22'de gösterilmiştir.

Tablo 22: Fakülte ve Yüksekokullarda İş Stratejisi ve Yönetimi Ders Grubunun IES 2'ye Uyumunun İncelenmesi

İş Stratejisi ve Yönetimi	FAKÜLTE				YÜKSEKOKUL (Muhasebe)	
	Devlet Üniversitesi		Vakıf Üniversitesi		Ort. Ders Sayısı	Ort. Ders Saati
	Ort. Ders Sayısı	Ort. Ders Saati	Ort. Ders Sayısı	Ort. Ders Saati		
	6,29	19,12	4,69	13,77	2,80	8,40

İş stratejisi ve yönetimi ders grubuna dahil olan derslerin araştırma kapsamına giren fakülte ve yüksekokullara göre dağılımı incelendiğinde, devlet üniversitesi bünyesinde faaliyet gösteren fakültelerde, iş stratejisi ve yönetimi grubuna dahil edilebilecek ders sayısının ortalama 6 olduğu; bu sayının vakıf üniversitesi bünyesinde yaklaşık 5 olduğu; yüksekokul düzeyindeki programlarda ise bu sayının yaklaşık 3 olduğu tespit edilmiştir. Ortalama ders saatlerinin ise sırasıyla yaklaşık olarak 19, 14, 8 olduğu görülmektedir.

Tablo 22 incelendiğinde, yüksekokullarda muhasebe eğitimi verilen birimlerdeki, iş stratejisi ve yönetimi derslerinin, diğerlerine göre daha az yer aldığı görülmektedir. İş stratejisi ve yönetimi grubundaki derslerin, fakülte düzeyindeki devlet üniversitelerinde daha yoğun bir şekilde okutulduğunu söylemek mümkündür.

Tablo 23: İş Stratejisi ve Yönetimi Ders Grubunda Yer Alan Derslerin İES 2'ye Uyumunun İncelenmesi

İş Stratejisi ve Yönetimi	FAKÜLTE										YÜKSEKOKUL (Muhasebe)				
	Devlet Üniversitesi					Vakıf Üniversitesi)									
	%		Üni. Sayısı		Ort.Saat	%		Üni. Sayısı		Ort. Saat	%		Üni. Sayısı		Ort. Saat
	Z	S	Z	S		Z	S	Z	S		Z	S	Z	S	
Örgüt Teorisi	12	18	7	11	2,80	38	7	5	1	3	10	10	1	1	2,50
Örgütsel Değişim ve Gelişim	0	25	0	15	2,93	7	15	1	2	3	0	0	0	0	0
Örgütsel Tasarım	1	10	1	6	2,85	15	0	2	0	3	0	0	0	0	0
Örgüt Kültürü	0	18	0	11	2,91	0	7	0	1	2	0	0	0	0	0
Örgütsel İletişim	0	24	0	14	2,85	0	7	0	1	3	0	0	0	0	0
Davranış Bilimleri	62	3	36	2	3	23	7	3	1	2,75	40	20	4	2	3,33
Örgütsel Davranış	60	17	35	10	2,89	76	15	10	2	3,17	10	30	1	3	2,75
İşletme Yönetiminde Örgütsel Süreç	1	13	1	8	3,67	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Tüketici Davranışları	8	79	5	46	2,88	23	69	3	9	2,83	10	0	1	0	3
Yönetim ve Organizasyon	58	1	34	1	3,67	30	0	4	0	3	50	10	5	1	3
Stratejik Yönetim	77	13	45	8	3,07	61	7	8	1	3	20	40	2	4	3
Stratejik Yönetimde Çağdaş Yaklaşımlar	3	8	2	5	3	0	0	0	0	0	10	0	1	0	3
Stratejik Değerleme ve Vaka Analizi	0	20	0	12	2,92	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Organizasyon ve Organizasyon Teorileri	8	3	5	2	3	0	7	0	1	2	0	0	0	0	0
Yönetim Bilgi Sistemi	18	53	11	31	3	30	15	4	2	2,83	0	20	0	2	3

Tablo 23 incelendiğinde, örgüt teorisi dersinin fakülte düzeyindeki devlet üniversitelerinin 7'sinde zorunlu, 11'inde seçmeli; vakıf üniversitelerinde eğitim verilen birimlerin 5'inde zorunlu, 1'inde seçmeli; örgüt teorisi dersi yüksekokul bünyesindeki programların 1'inde zorunlu, 1'inde seçmeli olarak verildiği görülmektedir. Bu dersin devlet üniversitelerinde ortalama 2 saat ve üzerinde; fakülte düzeyinde eğitim verilen vakıf üniversitelerinde ise ortalama 3 saat verildiği görülmektedir.

Örgütsel tasarım dersinin yüksekokul düzeyindeki birimlerde okutulmadığı ve fakülte düzeyindeki devlet üniversitelerinin 1 tanesinde zorunlu, 6 tanesinde seçmeli; vakıf üniversitelerinin yalnızca 2 tanesinde zorunlu olduğu ve devlet üniversitelerinde bu dersin ortalama 2 saat ve üzerinde; vakıf üniversitelerinde ise ortalama 3 saat verildiği görülmektedir.

Örgütsel davranış dersi incelendiğinde, fakülte düzeyindeki devlet üniversitelerinde yer alan birimlerin 35 tanesinde zorunlu, 10 tanesinde seçmeli; vakıf üniversitesi bünyesinde yer alan bölümlerin 10 tanesinde zorunlu, 2 tanesinde seçmeli; yüksekokullarda ise, 10 üniversitenin yalnızca 1 tanesinde zorunlu, 3 tanesinde seçmeli olarak bu dersin verildiği tespit edilmiştir. Örgütsel davranış dersi, devlet üniversitelerinde ortalama 2 saat ve üzerinde, vakıf üniversitelerinde ise bu ders 3 saat ve üzerinde verildiği anlaşılmaktadır.

Stratejik yönetim dersinin, devlet üniversitesi bünyesinde faaliyet gösteren fakültelerde yer alan bölümlerin 45'inde zorunlu, 8'inde seçmeli; vakıf üniversitesi düzeyindeki birimlerin 8 tanesinde zorunlu, 1 tanesinde seçmeli; yüksekokul bünyesinde yer alan programların ise 2 tanesinde zorunlu, 4 tanesinde seçmeli olarak bu dersin verildiği ve fakülte ve yüksekokul düzeyinde yer alan işletme bölümlerinde bu dersin ortalama 3 saat verildiği görülmektedir.

IES 2, iş stratejisi ve yönetimi ders grubunun öğrenim çıktıları incelendiğinde, örgüt teorisi dersinin fakülte düzeyindeki devlet üniversitelerinde %30 oranında; vakıf üniversitelerinde %45 oranında; yüksekokullarda ise %20 oranında verildiği görülmektedir. Örgütsel tasarım dersinin ise yüksekokul bünyesinde yer alan programlarda okutulmadığı; devlet üniversitesi düzeyindeki fakültelerde %11 oranında; vakıf üniversitelerinde %15 oranında verildiği görülmektedir. Diğer taraftan, iş stratejisi ve yönetimi ders grubunda yer alan öğrenim çıktılarını kazanabilmek için gerekli olan örgütsel davranış ve stratejik yönetim dersi fakültelerde yeterli düzeyde verilirken; yüksekokullarda yeterli seviyede verilmediği görülmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Günümüz teknoloji çağında birçok alanda değişim ve gelişimler hızlı bir şekilde ilerlemektedir. Küreselleşmenin de etkisiyle artık bilgiler tüm dünyada paylaşılmaya başlanmıştır. Özellikle, ekonomik anlamda yatırım alanlarının daha da genişlediği söylenebilir. Tabi küreselleşmeyle birlikte birtakım farklılıklar ortaya çıkmaktadır. Örneğin, bir ülkedeki ekonomik faaliyetler başka ülkelerle farklılaşabilmektedir. Özellikle finansal açıdan yaşanan farklılıklar, ülkelerin kalkınması konusunda da çok önemli bir yere sahiptir. Finans bilgi kullanıcıları, muhasebe standartları sayesinde uluslararası faaliyetlerini yürütebilmektedirler.

Gelişen ve küreselleşen dünyada yaşanan değişikliklerin, eğitimle birlikte uyumlaştırılabilmesi mümkündür. Bu yüzden de muhasebe eğitimi büyük önem arz etmektedir. Sürekli öğrenme muhasebe meslek mensuplarınca gerçekleştirilmelidir.

Muhasebe eğitiminde Uluslararası Muhasebeciler Federasyonu'na bağlı olan Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu tarafından standartlar (Uluslararası Eğitim Standartları-IES) oluşturulmaktadır. Uluslararası Muhasebe Eğitim Standartları Kurulu, sekiz tane standart yayınlamıştır. Uluslararası Muhasebe Eğitim Standartları, muhasebe meslek mensubu adaylarına, küresel anlamda uyumu yakalayabilme adına yol göstermektedir. Bu standartlardan, muhasebe meslek mensubu adaylarının lisans eğitimleri sırasında almaları gereken dersler, IES 2'de yer almaktadır. Verilmesi gereken ders başlıkları; finansal muhasebe ve raporlama, yönetim muhasebesi ve kontrol, finans ve finansal yönetim, vergilendirme, denetim ve güvence, yönetim- risk yönetimi ve iç kontrol, ekonomi, iş ve ticaret hukuku, bilgi teknolojileri, iş ve organizasyon ortamı şeklindedir.

Çalışmamızda, Türkiye'deki lisans düzeyindeki fakülte ve yüksekokullarda verilen muhasebe eğitiminin, IES 2'de bulunan öğrenim çıktılarını karşılama durumları incelenmektedir.

Türkiye'de bulunan, fakülteler(devlet ve vakıf üniversiteleri) ve yüksekokullar araştırmamıza dahil edilmiştir. Araştırmamızda 58 tane devlet üniversitesi, 13 tane vakıf üniversitesi, 10 tane yüksekokul yer almaktadır. Bu fakülte ve yüksekokullarda verilen dersler, Uluslararası Muhasebe Eğitim Standartlarında verilmesi gereken ders grupları

ve bu gruplar kapsamında yer alan dersler şeklinde gruplandırılmıştır. Her bir ders grubu, kendi içinde değerlendirilmiştir.

Finansal muhasebe ve raporlama ders grubunun, fakültelere göre yüksekokullarda daha yoğun bir şekilde verildiği söylenebilir. Yeterli bilgiyi ve eğitimi alan muhasebe meslek mensubu aday olan yüksekokulmezunlarının staj sürelerinin kısaltılması önerilebilir.

IES 2’de yer alan finansal muhasebe ve raporlama ders grubu kapsamındaki muhasebe standartları dersinin, mali işlem ve olaylara uygulanması ve finansal tabloların muhasebe standartlarına uygun olarak hazırlanabilmesi için, muhasebe standartları dersinin önemi büyüktür. Devlet üniversitelerinin büyük bir kısmında bu dersin seçmeli olması ve vakıf üniversitelerinde ise ders sayılarının yetersiz olmasından dolayı, IES 2 öğrenim çıktılarının yeterince karşılanamadığını görülmektedir. Bunun yanında, yüksekokullarda 10 üniversitenin, 9 tanesinde zorunlu olarak muhasebe standartları dersinin verilmesi, bu öğrenim çıktılarını yeterli düzeyde karşıladığını göstermektedir. Bu sonuç da, yüksekokullarda verilen muhasebe eğitiminin yoğun bir şekilde verildiğini desteklemektedir.

IES 2 öğrenme çıktılarında yer alan finansal olmayan raporları konu alan derslerin, ülkemizde muhasebe eğitimi veren fakülte ve yüksekokullarda olmaması dikkat çekmektedir.

Genel itibarıyla değerlendirildiğinde, finansal muhasebe ve raporlama ders grubunun devlet üniversitelerinde IES 2 öğrenim çıktılarının karşılandığını söylemek ve vakıf üniversitelerinin, devlet üniversitelerine göre bu anlamda yetersiz kaldığını söylemek mümkündür.

Yönetim muhasebesi ve kontrol ders grubundaki dersler değerlendirildiğinde, vakıf üniversitelerinin IES 2 öğrenim çıktılarını, devlet üniversitelerine göre daha az karşıladığını söylemek mümkündür.

IES 2 öğrenim çıktılarında yer alan finansal olmayan verilerin analizini içeren bilgiler, ülkemizdeki fakülte ve yüksekokullarda bulunmamaktadır. Bu bilgilerin kazandırılması için müfredata finansal olmayan veri analizleri ile ilgili derslerin dahil edilmesi önerilebilir.

Genel anlamda değerlendirilecek olursa, yönetim muhasebesi ders grubunda yer alan IES 2 öğrenim çıktılarının karşılandığını söylemek mümkündür.

Finans ve finansal yönetim ders grubunun, fakülte ve yüksekokulların, birbirlerine yakın ortalama ders sayısı ve ortalama ders saatine sahip olduğu görülmektedir. Bu da, fakülte ve yüksekokullarda verilen eğitimin neredeyse aynı düzeyde verildiğini göstermektedir.

IES 2 öğrenim çıktılarında yer almakta olan finansal yönetim ve finansal analizlerin yeterli düzeyde karşılarken diğer taraftan, sermaye analizi dersi kapsamında yetersiz ders sayısına sahip olunması ve seçmeli derslerin ön planda olması gibi nedenler, sermaye analizleri derslerinin fakülte ve yüksekokullarda, bu öğrenim çıktılarını tam olarak karşılayamadığını göstermektedir.

Ülkemizde verilen finans ve finansal yönetim ders grubundaki dersler değerlendirildiğinde, finansal yönetim ile ilgili dersler haricinde, Uluslararası Eğitim Standartlarında(IES 2) yer alan öğrenim çıktılarını karşılayamadığı söylenebilir.

Vergilendirme ders grubu kapsamındaki dersler değerlendirildiğinde yetersiz ders sayısına sahip olunması gibi sebeplerle, ülkemizdeki fakülte ve yüksekokullarda ortalama ders sayısı ve ortalama ders saati bakımından IES 2 öğrenim çıktılarının yetersiz seviyede olduğu görülmektedir.

Verilen dersler ayrıntılı bir şekilde incelenirse, vergihukuku ve Türk vergi sistemini konu alan derslerin, devlet üniversitelerinde IES 2 öğrenim çıktılarını karşıladığı görülürken, diğer taraftan vergi muhasebesi dersinin hem fakültelerde hem de yüksekokullarda yetersiz kaldığı görülmektedir. Bunun yanında IES 2 kapsamında yer alan uluslararası vergilendirme öğrenim çıktısını karşılayabilecek bu konuyla ilgili herhangi bir dersin olmadığı görülmektedir.

Genel anlamda değerlendirildiğinde, vergilendirme ders grubunda yer alan öğrenim çıktılarının kazandırılması için gerekli olan derslerin yetersiz kaldığı sonucuna ulaşılmaktadır.

Denetim ve güvence ders grubunda yer alan derslerin, IES 2 öğrenim çıktılarını karşılama durumu değerlendirildiğinde, ülkemizde, denetim ve güvence ders grubu kapsamında yer alan uluslararası denetim standartları, denetim sözleşmeleri ve güvence sözleşmeleri ile ilgili öğrenme çıktılarının kazanılabileceği derslerin yer almadığı görülmektedir. Diğer taraftan, denetim ve güvence ders grubu kapsamındaki denetim ve denetim stratejileriyle ilgili olan IES 2 öğrenme çıktılarının ülkemizde eğitim veren

fakülte ve yüksekokullarda verildiği ancak, yeterli sayıda üniversitede ders verilmediği ve seçmeli derslerin de, özellikle devlet üniversitesi bünyesindeki fakültelerde ve vakıf üniversitelerinde yoğunlukta olduğu görülmektedir.

Denetim ve güvence ders grubunda yer alan IES 2 öğrenim çıktılarının, ülkemizde fakülte ve yüksekokullarda, hem kazanım sağlanılacak bazı derslerin olmaması hem de az sayıda üniversitede bu eğitimin verilmesi gibi nedenlerle Türkiye’de bu ders grubundaki derslerin IES 2 öğrenim çıktılarını karşılayamadığı sonucuna ulaşılmaktadır. Denetim ve güvence ders grubunda yer alan derslerin sayısındaki eksikliğin giderilmesi adına düzenlemeler yapılmalıdır.

Yönetim, risk yönetimi ve iç kontrol ders grubundaki finansal risk yönetimi ve araçlar dersinin, yeterli sayıda fakülte ve yüksekokullarda verilmediği ve dersin verildiği üniversitelerde de seçmeli olarak yer aldığı görülmektedir. Türkiye’de verilen yönetim, risk yönetimi ve iç kontrol ders grubundaki derslerin, IES 2 öğrenim çıktılarını tam anlamıyla sağlayamadığını söylemek mümkündür. Üniversitelerdeki ders sayısını artırma politikasına gidilmesi ve bu derslerin, zorunlu ders havuzunda verilmesi önerilebilir.

İş ve ticaret hukuku ders grubundaki derslerin, ortalama ders sayısı ve ortalama ders saati değerlendirildiğinde, vakıf üniversitesinde, devlet üniversitelerine göre (fakülte ve yüksekokullar) göre, iş ve ticaret hukuku ders grubundaki derslerin eğitiminin daha az verildiği görülmektedir. Diğer taraftan, iş ve ticaret hukuku ders grubunda bulunan dersler ayrıntılı bir şekilde incelendiğinde, vakıf üniversitesinin iş ve ticaret hukuku ders grubundaki, muhasebe meslek mevzuatıyla ilgili öğrenim çıktılarını karşılayacak hiçbir dersin verilmediği ortaya çıkmaktadır.

Muhasebe meslek hukuku dersi, serbest muhasebeci mali müşavir olabilmek için gerekli olan şartlar ve durumlar hakkında bilgiler sunduğu için önem arz etmektedir. Bu dersin devlet üniversitelerinde yetersiz düzeyde verilmesi; vakıf üniversitelerinde ise hiç okutulmaması büyük bir eksikliklerdir.

Genel olarak değerlendirildiğinde, iş ve ticaret hukuku ders grubundaki derslerin devlet üniversitelerinde (fakülte ve yüksekokul) IES 2’deki öğrenim çıktılarını karşıladığı ancak, verilen meslek mevzuatı dersinin üniversitelerde az okutulduğu ve

seçmeli derslerin zorunlu derslere göre daha fazla olduğu da göz önünde bulundurulmalıdır.

Bilgi teknolojileri ders grubunda verilen derslerin, IES 2 öğrenim çıktılarını sağlayacak düzeyde olmadığı ortadadır. Temel bilgi teknolojileri dersi dışında diğer derslerin, üniversitelerde yeterli düzeyde verilmediği sonucu ortaya ulaşılmaktadır.

Temel bilgi teknolojileri dersinin, 58 devlet üniversitesinin 25 tanesinde zorunlu, 9 tanesinde ise seçmeli havuzunda yer almaktadır. 13 vakıf üniversitesinden 3 tanesinde sadece zorunlu olarak eğitim verilirken, 10 yüksekokulun 8 tanesinde sadece zorunlu olarak eğitim verilmektedir. Bu bilgidен hareketle, vakıf üniversitesinin, temel bilgi teknolojileri dersini de yeterli düzeyde karşılayamadığı ortaya çıkmaktadır.

Bilgi teknolojileri ders grubu, genel olarak değerlendirildiğinde, fakülte ve yüksekokulların yetersiz ders sayısına sahip olduğu söylenebilir.

Diğer taraftan, günümüz teknoloji çağında artık birçok konuda işlemler, bilgisayar yardımıyla yapılmaktadır. Bu durum, bilgi teknolojilerine verilmesi gereken değer in daha fazla olması gerekmektedir. Bundan dolayı, üniversitelerin bilgi teknolojileri kapsamında ders sayılarını daha da artırması gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

Türkiye’de verilen iş ve organizasyon ortamı yeterlilik alanında yer alan derslerin eğitiminin, uluslararası ticaret ve finansman, çokuluslu şirket, bir kuruluşun faaliyet gösterdiği ortam ve e-ticaret kapsamındaki öğrenim çıktılarının kazanımlarını sağlayacak olan derslerin, ülkemizdeki fakülte ve yüksekokullarda, IES 2 öğrenim çıktılarını yeterince karşılayamadığı ve yüksekokulların daha da yetersiz kaldığını söylemek mümkündür. Özellikle, yüksekokullarda çok uluslu işletmeler dersinin hiç olmadığı; vakıf üniversitelerinde de uluslararası finans yönetimi dersinin hiç olmadığı görülmektedir. Genel olarak değerlendirildiğinde, iş ve organizasyon ortamı ders grubundaki IES 2 öğrenim çıktılarının karşılanması konusunda yetersiz kaldığı söylenebilir.

Ekonomi ders grubundaki mikroekonomi, makroekonomi, tam rekabet, tekelleri rekabet, tekel ve oligopol gibi piyasa türlerini içeren öğrenim çıktılarının kazanımlarını sağlayacak olan derslerin, ülkemizdeki fakülte ve yüksekokulların yeterli ders sayısına sahip olduğu ve zorunlu derslerin yoğunlukta olduğu anlaşılmaktadır.

Ekonomi ders grubunda yer alan derslerin, fakülte ve yüksekokullarda, IES 2 öğrenim çıktılarını karşıladığını söylenebilir. Diğer taraftan,yüksekokullarda ekonomi ders grubunun, fakültelere göre daha az yer aldığı görülmektedir. Buna paralel olarak da, IES 2 öğrenim çıktılarının, yüksekokullarda, fakültelere göre daha yetersiz kaldığı söylenebilir.

İş stratejisi ve yönetimi ders grubunda ise, yüksekokulların, fakültelere göre daha az eğitim verdiği sonucu ortaya çıkmaktadır. Bu durum, yüksekokulların, IES 2'deki öğrenim çıktılarını fakültelere göre daha az karşıladığını göstermektedir.

Yüksekokullarda, bu ders grubundaki öğrenme çıktılarının karşılamaya yönelik olan örgütsel tasarım dersine hiç yer verilmediği görülmektedir.

İş stratejisi ve yönetimi ders grubunda yer alan, örgütsel davranış teorileri, stratejik yönetim gibi öğrenim çıktılarının kazanımlarını sağlayacak olan derslerin, ülkemizdeki fakültelerde yeterli ders sayına sahip olduğu ve zorunlu derslerin yoğunlukta olduğu anlaşılmaktadır. İş stratejisi ve yönetimi ders grubunda yer alan kazanılması beklenen stratejik yönetim ve örgütsel davranış dersleri dışında, fakülte ve yüksekokullarda, IES 2 öğrenim çıktılarını yeterli seviyede karşılanamadığı söylenebilir.

Genel itibarıyla, IES 2 öğrenim çıktılarının karşılanabilmesi için gerekli olan derslerin bir kısmının hiç olmadığı, bir kısmının ise seçmeli yoğunlukta olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu öğrenim çıktılarının yeterli düzeyde karşılanabilmesi için, öğrenim çıktılarının kazandırılmasına yönelik olan ve ülkemizde hiç yer verilmeyen derslerin müfredata zorunlu ders olarak dahil edilmesi önerilebilir. Buna ek olarak seçmeli yoğunlukta olan derslerin, zorunlu havuzuna aktarılması büyük önem arz etmektedir. Seçmeli olan derslerin büyük bir kısmı, çok sayıda öğrenciye ulaşmamaktadır.

Diğer taraftan, Uluslararası eğitim Standartları 2'de yer alan öğrenim çıktılarının öğrencilere kaliteli bir şekilde aktarılabilmesi için akademisyenlerin bu standartlar hakkında ne kadar bilgiye sahip olduklarını ve yapılan güncellemelerden haberdar olup olmadıklarını ölçmek için belli bir sınava tabii tutulması ve eğer eksik bilgiye sahip olan akademisyen varsa, bu akademisyenlerin eksiklikleri giderebilmesi adına eğitimlere tabii tutulması önerilebilir.

KAYNAKÇA

- Acar, D. ve Tetik, N. (2012), *Genel Muhasebe*, Detay Yayıncılık, Ankara.
- Akbulut, H., Pekmaya, M., Aksakaloğlu, H. (2014), ‘Meslek Mensuplarının Bakış Açısıyla Ticaret Meslek Liselerinde Muhasebe Eğitimi: Bursa İli Üzerine Bir Uygulama’, *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, Nisan 2014, s. 73-91
- Akın, O. ve Onat, O. K. (2015), ‘Muhasebe Eğitimi Alan Öğrencilerin Meslek Seçimini Etkileyen Faktörler: Demografik Farklılaşmalar Üzerine Bir Araştırma’, *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi*, S.15, (297-312).
- Alkan, A. T. (2011), ‘Türkiye’de Muhasebe Meslek Standartlarının Oluşumunda Meslek Mensupları İle Mükelleflerin Yaklaşımları ve Öneriler’, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Ana Bilim Dalı, Doktora Tezi, Konya.
- Alkan, C., Doğan, H. ve Sezgin, İ.(2001), *Mesleki ve Teknik Eğitimin Esasları*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- Arıkan, Y. (2013), *Meslek Hukuku*, İSMMMMO Yayınları, İstanbul.
- Atabay, İ. ve Alamur, B. (2016), ‘İşletme ve Muhasebe Eğitimi Alan Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Girişimcilik Eğilimlerinin Demografik Değişkenlere Göre İncelenmesi’, *PressAcademia Procedia*, C.2, S.1, (465-474).
- Atmaca, M. ve Çoşgun, N. (2014), ‘Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesine Bağlı Meslek Yüksekokullarında Muhasebe Eğitimi Alan Öğrencilerin Motivasyonlarının ve Beklentilerinin Değerlendirilmesine Yönelik Bir Araştırma’, *Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, C.4, S.1, (167-184).
- Ayboğa, H. (2001), ‘Ülkemizde Muhasebe Mesleği ve Meslek- Etik- Ahlakı’, *Ege Academic Review*, C.1, S.2, (28-44).
- Ayboğa, H. (2003), ‘Globalleşme Sürecinde Ülkemizde Muhasebe Mesleği ve Meslek Mensuplarının Eğitimi’, *Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, C.18, S. 1, (327-357).

- Aysan, M. (1979), 'Türkiye'de Muhasebe Eğitimi Nasıl Yapılmalıdır?', *1. Türkiye Muhasebe Eğitimi Sempozyumu, İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Muhasebe Enstitüsü*, 20-21 Nisan, Antalya (250-284).
- Azap, Ş. S. (2012), 'Muhasebe Mesleğinde Yargı', İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Bekçi, İ., Karataş, Ö., Kıymık, H. ve Bitlisli, F. (2016), 'The Comparison of Accounting Education Given in The Turkey and in The USA: Case of Marmara University and the university of Texas', *Business Economics And Management Perspectives*, S,2, C.1, (1-16).
- Can, A. V. ve Demirci, Ş. D. (2016), 'Uluslararası Muhasebe Eğitimi Standardı 2 Muhasebe Eğitimi Programlarının İçeriğine Uyum: Sakarya Üniversitesi Örneği', *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, ICAFR 16 Özel Sayısı, s.319- 338.
- Ceylan, P. ve Terzi, S. (2016), 'Muhasebe Eğitimi Alan Öğrencilerin Meslek Etiği Algılamalarının İncelenmesi: Çankırı Karatekin Üniversitesi Örneği', *Kastamonu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, S.13, (312-327).
- Çarıkcı, O. (2017), 'Muhasebe Eğitimi Almakta Olan Öğrencilerin Muhasebe Mesleğine Yönelik Tutumlarının Sektörde Çalışma Niyetine Etkisi', *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, Ekim 2017, Isparta.
- Çarıkcı, İ. H., Bektaş, M. ve Turak, B. (2012). 'Muhasebe Eğitimi Gören Öğrencilerin Etik Değerlerle İlgili Algıları: Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Meslek Yüksekokulu Örneği', *Mesleki Bilimler Dergisi*, C.1, S.2, (84-93).
- Çelenk, H., Atmaca, M. ve Horasan, E. (2010), 'Marmara Üniversitesinde Muhasebe Eğitimi Alan Öğrencilerin Muhasebe Alanına Bakış Açıklarına Yönelik Bir Araştırma', *Marmara Üniversitesi İİBF İşletme Bölümü*, C.9, S.33, (159-171).
- Çetin, A. C. ve Şahin Dağlı, S. (2014), 'Muhasebe Meslek Etiği ve Meslek Mensuplarının Etik Hakkındaki Görüşleri Üzerine Isparta İlinde Bir

- Araştırma', *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C.2, S.20, (55-84).
- Çubukçu, S.(2012), 'Uluslararası Muhasebe Eğitimi Standartları Komitesi Düzenlemeleri Çerçevesinde Etik Eğitimine İlişkin Durum Analizi', *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C.12, S.1, (103-116).
- Çukacı, Y. C. (2006), 'Kamuyu Aydınlatmada Muhasebe Meslek Elemanının Etik Anlayışı ve İzmir İlinde Bir Uygulama', *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C.8, S.1, (89-111).
- Daştan, A. (2009), 'Karadeniz Teknik Üniversitesi İ.İ.B.F. Ölçeğinde Akademik Görünüm ve Muhasebe Eğitiminin Değerlendirilmesine Yönelik Bir Araştırma', *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (144-156).
- Daştan, A., Bayraktar, Y. ve Belikli, U. (2015), 'Muhasebe Mesleğinde Etik İnkilem ve Etik Karar Alma Konularında Farkındalık Oluşturma: Trabzon İlinde Bir Araştırma', *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, C.29, S.1, (63-82).
- Durak, G. (2009), 'Üniversitelerde Verilen Muhasebe Eğitiminin Kırklareli Yöresi'nde Faaliyet Gösteren Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin Beklentilerini Karşılama Düzeyinin İncelenmesi', *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi*, Edirne.
- Ece, N. ve Topçu, N.(2018), 'Kırgızistan Türkiye Manas Üniversitesi ve Çanakkale 18 Mart Üniversitesinde Muhasebe Eğitimi Gören Önlisans Öğrencilerinin Sosyal Profilleri ve Mesleki Beklentilerinin İncelenmesi', *Muhasebe ve Finans İncelemeleri Dergisi (MUFİDER)*, C.1, S.2, (127-135).
- Erol, M. ve Erkan, G. (2008), 'Lisans Düzeyinde Muhasebe Eğitimi Alan Öğrencilerin Başarılarını Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesine Yönelik BİGA İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesinde Bir Araştırma', *KMU İİBF Dergisi*, C.1,S.14
- Ezin, Y., Bilen, A., Aslan, R. ve Altundağ, S. (2017), 'Üniversitelerde Muhasebe Öğretim Elemanlarının, Muhasebe Eğitimi Hakkındaki Görüşleri Üzerine Bir Araştırma: Güneydoğu Anadolu Bölgesi Örneği', *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, Ekim 2017, (25-40).

- Gücenme Gençoğlu, Ü. (2009). 'Türkiye'de Harf Devriminin Muhasebe Eğitimi ve Muhasebe Uygulamalarına Etkisi', *Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi (AKAD)*, C.1, S.1, (30-37).
- Güney, A. (2017), 'Muhasebe Eğitiminde Eğitim Standartlarının Önemi', *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, C.6,S.2, (241-248).
- İmamoğlu, M. (2010), 'Ortaöğretim Kurumlarında Muhasebe Eğitimi ve Karşılaşılan Sorunların İncelenmesi', Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Kara, S., Tuna, M. ve Hitay, K. (2016), 'Üniversitelerde Uluslararası Muhasebe Standartları Eğitimi ve Balıkesir Üniversitesinde Bir Araştırma', *Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi*, C.8, S.1, (159-174).
- Karaca, N., Sürmeli, D. ve Hocaoğlu, S. (2016), 'Türkiye'deki Lisans Düzeyinde Verilen Muhasebe Eğitiminin Muhasebe Alanında Yaşanan Gelişmeler Işığında Değerlendirilmesi', *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, ICAFR 16, (270-281).
- Karasioğlu, F. ve Duman, H. (2011), 'Meslek Yüksekokullarında Muhasebe Eğitimi ve Kalitesi Üzerine Bir Not', *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C.10, S.1, (165-180).
- Karcıoğlu, R., Ağırman, E. ve Özcan, M. (2016), 'Önlisans ve Lisans Düzeyinde Muhasebe Eğitimi Alan Öğrencilerin Başarılarına Etki Eden Faktörler: Atatürk Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Üzerine Bir Araştırma', *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C.20, S.4, (1535-1548).
- Kaygusuz, S. Y., Aslan, Ü. ve Kepçe, N. (2012), *Genel Muhasebe 1*, Anadolu Üniversitesi Web-Ofset Tesisleri, Eskişehir.
- Kıllı, M., (2016), 'Türkiye'deki Üniversitelerde Adli Muhasebe Eğitimi ve Lisansüstü Çalışmalar Üzerine Bir İnceleme', *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, ICAFR 16, (719-728).
- Kolçak, M. (2012), *Meslek Etiği*, Murathan Yayınevi, Ankara.

- Köse, T. (2007), 'Yönetim Muhasebesinde Değişim ve Yönetim Muhasebesi Eğitiminin İncelenmesi', *Afyon Kocatepe Üniversitesi İİBF Dergisi*, C.9, S.1, (215-234).
- Kutlu, H. A. (2008), 'Muhasebe Meslek Mensupları ve Çalışanlarının Etik İnkilemleri: Kars ve Erzurum İllerinde Bir Araştırma', *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, C.63, S.2, (143-170).
- Kutlu, H. A. (2011), *Muhasebe Meslek Ahlakı*, Nobel Yayıncılık, Ankara.
- Okan Gökten, P. ve Gökten, S. (2016), 'Uluslararası Muhasebe Eğitim Standartlarına Genel Bakış Açısından Değerlendirilmesi', *Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C.3, S.6, (49-66).
- Okay, S. (2011), 'Muhasebe Hata ve Hilelerin Meslek Etiği Açısından İrdelenmesi', Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Karaman.
- Özbirecikli, M. (2007), 'Ana Hatlarıyla IFAC Muhasebeci Eğitimi Standartları', *Muhasebe ve Finansman Öğretim Üyeleri Bilim ve Araştırma Derneği (MUFAD)*, S.33, (73-80).
- Özbirecikli, M. ve Pastacıgil, A. (2009), 'Türkiye'de Muhasebeci Eğitiminin Gelişim Süreci, IFAC Standartları ile Mukayeseli Bir İnceleme', *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, s.41, (82-96).
- Özsoy, C., (2007), 'Türkiye'de Mesleki ve Teknik Eğitimin İktisadi Kalkınmadaki Yeri ve Önemi', Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Ana Bilim Dalı, Doktora Tezi, Eskişehir.
- Özyürek, H. (2012), 'Muhasebe Meslek Mensuplarının Taşınması Gereken Nitelikler', *Hukuk ve İktisat Araştırmaları Dergisi*, C.4, S.1, (139-148).
- Poroy Arsoy, A., Bora, T. ve Selimoğlu, S. (2014), 'Muhasebe Eğitimindeki Bilgi, Beceri ve Eğitim Tekniklerinin Gerekliliklerine İlişkin Beklentiler: Türkiye'deki Akademisyenlere ve Meslek Mensuplarına Yönelik Bir Araştırma', *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, C.10, S.23, (121-136).

- Saban, M. ve Atalay, B. (2005), ‘Yönetim Muhasebecileri Açısından Etik ve Etik Davranışın Önemi’, *Çaycuma İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi*, Eylül 2005,(49-60).
- Sarı Özgün, H. (2018), ‘Uluslararası Muhasebe Eğitim Standartları Çerçevesinde Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarının Kullanımını Etkileyen Faktörler ve ADİM Üniversitelerinde Bir Uygulama’, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Ana Bilim Dalı, Doktora Tezi, Denizli.
- Sayım F. ve Usman, Ö. (2016), ‘Muhasebe Mesleği İçin Mesleki Durum Analizi Kriterlerinin Belirlenmesi’, *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*, s.12 (105-122).
- Sezgin, İ. (1994), *Mesleki ve Teknik Eğitimde Program Geliştirme*, Gazi Büro Kitabevi, Ankara.
- Sezgin, İ., Doğan, H. ve Alkan, C. (1980), *Mesleki ve Teknik Eğitimin Prensipleri*, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara.
- Soylu, Y. (2010), ‘Muhasebe Meslek Mensuplarının Eğitim Düzeylerinin Meslek Etiğinin Algılanması Üzerindeki Etkisi’, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Konya.
- Sönmez, V. (2016), *Eğitim Bilimine Giriş*, Anı Yayıncılık, Ankara.
- Şengel, S. (2010), ‘Sürekli Muhasebe Eğitiminin Önemi ve Bir Değerlendirme’, *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, S.47, (81-94).
- Tosunoğlu, B., Cengiz, S. ve Anadolu, Z. (2018), ‘Uluslararası Muhasebe Eğitimi Standartları Kapsamında Muhasebe Eğitiminin Türkiye’deki Akademisyenler ve Muhasebe Meslek Mensupları Açısından İncelenmesi’, *Optimum Ekonomi ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, C.5, S.2, (179-192).
- Turhan, G. (2016), ‘İşletme Lisans Öğrencilerinin Türkiye Muhasebe/Finansal Raporlama Standartları Hakkındaki İlgi Düzeyleri, Beklentileri ve Farkındalıkları: Balıkesir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Örneği’, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir.

- Ulukol, C. (1972), *İcracı ve Uzman Muhasebecilik*, Ankara Muhasebe ve Mali İşler Yayınları, Ankara.
- Uyar, S. (2008), 'Uluslararası Eğitim Standartları (IES) ve Akdeniz Üniversitesinde Muhasebe Eğitimi', *Muhasebe Öğretim Üyeleri Bilim ve Dayanışma Vakfı (MÖDAV)*, C.10, S.4, (79-107).
- Yaşar, R. Ş. (2019), 'Kalıpların Dışına Çıkmak: Yetkinlik Odaklı Muhasebe Eğitimi', *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, S.81, (85-100).
- Yıldırım, A., (2016), *Muhasebe Meslek Mevzuatı ve Etiği*, Dora Yayıncılık, Bursa.
- Yıldırım, A. ve Çarıkçı, O. (2017), 'Mesleki Eğitimin Gelecek Vizyonu; İnsan Kaynakları Planlaması Açısından Bir Bürokratik Model Denemesi', *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı: 29, s.397-413
- Yıldız, G. (2010), 'Muhasebe Mesleğinde Meslek Etiği ve Kayseri İl Merkezinde Bir Uygulama', *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi*, S.36,(155-178)
- Yiğit, E. (2008), *Muhasebe Dersi Çalışma Notları*, Mesleki Eğitim Merkezi, Hatay.
- Yücel, G. (2018), *Muhasebe Enstitüsü Dergisi*, Temmuz 2018, C.16, S.59
- Yücel, G., Yılmaz F. ve Sakin T. (2019), *Kırk Yılın Muhasebesi ve Yeni Hayallerimiz*, Matsis Matbaa, Denizli.
- Yücenurşen, M., Duman, H. ve Polat, Y. (2017), 'Muhasebe Eğitimi Alan Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Etik Davranışlarının Tespiti Üzerine Bir Araştırma: Ortaköy Meslek Yüksekokulu Örneği', *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, C.20, S.2, (96-110).
- Zaif, F. ve Ayanoğlu, Y. (2007), 'Muhasebe Eğitiminde Kalitenin Artırılmasında Ders Programlarının Önemi: Türkiye'de Bir İnceleme', *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, S.9, C. 1, (115-136).

EKLER

EK 1: Araştırmanın Evreni Olan Fakülte ve Yüksekokulların Dizilimi

<i>Fakülte</i>		<i>Yüksekokullar</i>
<i>Devlet Üniversiteleri</i>	<i>Vakıf Üniversiteleri</i>	
Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi/İİBF	Yeditepe Üniversitesi/İİBF	Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Zeliha Tolunay Uygulamalı Teknoloji ve İşletmecilik Yüksekokulu/Muhasebe ve Finansal Yönetim
Süleyman Demirel Üniversitesi/İİBF	Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB) Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi(ETÜ)/İİBF	Muğla Seydikemer Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu/Muhasebe ve Finansal Yönetim
Bandırma On Yedi Eylül Üniversitesi/İİBF	Ufuk Üniversitesi/İİBF	Konya Necmettin Erbakan Üniversitesi Uygulamalı Bilimler Fakültesi/Muhasebe ve Finans Yönetimi
Bayburt Üniversitesi/İİBF	Nuh Naci Yazgan Üniversitesi/İİBF	Trakya Üniversitesi Uzunköprü Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu/Muhasebe
Balıkesir Üniversitesi/İİBF	Karatay Ticaret Odası(KTO)Konya Ticaret Odası(KTO) Karatay Üniversitesi/İİBF	Uşak Üniversitesi Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu/Muhasebe Bilgi Sistemleri
Anadolu Üniversitesi/İİBF	İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi/İİBF	Eskişehir Anadolu Üniversitesi İşletme Fakültesi/Muhasebe ve Finansman
Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi/İİBF	Fevziye Mektepleri Vakfı(FMV) Işık Üniversitesi/İİBF	Süleyman Demirel Üniversitesi Yalvaç Büyükkutlu Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu/Muhasebe ve Finansal Yönetim
Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi/İİBF	İstanbul Arel Üniversitesi/İİBF	Kayseri Üniversitesi İzzet Bayraktar Uygulamalı Bilimler Fakültesi/Muhasebe ve Finans
Aydın Adnan Menderes	T.C. İstanbul Kültür	Bilecik Şeyh Edebali

Üniversitesi/Nazilli İİBF	Üniversitesi/İİBF	Üniversitesi Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu/Muhasebe ve Denetim
Bingöl Üniversitesi/İİBF	Başkent Üniversitesi/İİBF	Afyon Kocatepe Üniversitesi Bolvadin Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu/Muhasebe
Adıyaman Üniversitesi/İİBF	Çankaya Üniversitesi/İİBF	
Afyon Kocatepe Üniversitesi/İİBF	Doğuş Üniversitesi/İİBF	
Kütahya Dumlupınar Üniversitesi/İİBF	Antalya Akev Üniversitesi/İİBF	
Bartın Üniversitesi/İİBF		
Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi/İİBF		
Bursa Uludağ Üniversitesi/İİBF		
Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi/BİGA İİBF		
Çukurova Üniversitesi/İİBF		
Dokuz Eylül Üniversitesi/İİBF		
Hacettepe Üniversitesi/İİBF		
Selçuk Üniversitesi/İİBF		
Galatasaray Üniversitesi/İİBF		
Artvin Çoruh Üniversitesi/Hopa İİBF		
Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi/İİBF		
Trakya Üniversitesi/İİBF		
Sakarya Üniversitesi/İİBF		
Kilis 7 Aralık Üniversitesi/İİBF		
Gaziantep Üniversitesi/İİBF		
Karadeniz Teknik Üniversitesi/İİBF		
Marmara Üniversitesi/İşletme Fakültesi		
Ordu Üniversitesi/Ünye İİBF		
On Dokuz Mayıs Üniversitesi/İİBF		
Hitit Üniversitesi/İİBF		

Türk-Alman Üniversitesi/İİBF		
Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi/İİBF		
Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi/İİBF		
Mersin Üniversitesi/İİBF		
Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi/İİBF		
Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi/İİBF		
İzmir Bakırçay Üniversitesi/İİBF		
İzmir Demokrasi Üniversitesi/İİBF		
Hakkari Üniversitesi/İİBF		
İnönü Üniversitesi/İİBF		
Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi/İİBF		
Eskişehir Osmangazi Üniversitesi/İİBF		
Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi/İİBF		
Iğdır Üniversitesi/İİBF		
Karabük Üniversitesi/İİBF		
Harran Üniversitesi/İİBF		
Siirt Üniversitesi/İİBF		
Dicle Üniversitesi/İİBF		
Batman Üniversitesi/İİBF		
Bitlis Eren Üniversitesi/İİBF		
Kırıkkale Üniversitesi/İİBF		
Kocaeli Üniversitesi/İİBF		
Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi/İİBF		
Artvin Çoruh Üniversitesi/İİBF		
Gümüşhane Üniversitesi/Gümüşhane İİBF		

Kaynak: YÖK veri tabanında yapılan taramalar sonucu bu bilgilere ulaşılmıştır.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler :

Adı ve Soyadı : Hatice TALAYMAN

Doğum Yeri : Bucak

Medeni Hali : Bekar

Eğitim Durumu :

Lisans Öğrenimi : Süleyman Demirel Üniversitesi/ İktisadi ve İdari Bilimler
Fakültesi/ İşletme

Yüksek Lisans Öğrenimi : Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler
Enstitüsü Muhasebe ve Finansal Yönetim

Yabancı Dil(ler) ve Düzeyi :İngilizce- Orta

İş Denevimi :Serbest Muhasebeci Mali Müşavirde Staj

Bilimsel Yayınlar ve Çalışmalar :